

***Monitorimi dhe vlerësimi i të drejtave gjuhësore:
pilotimi i përdorimit të indikatorëve në punën e
Kuvendit të Kosovës***

Raport përfundimtar

Janar 2014

Mbështetur nga

Në bashkëpunim me

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Federal Department of Foreign Affairs FDFA

**Republika e Kosovës - Република Косово- Republic of Kosovo
Qeveria – Влада – Government**
Zyra e Kryeministrit / Канцеларија премијера / Office of The Prime Minister
Zyra e Komisionerit për Gjuhët / Канцеларија повереника за језике
Office of the Language Commissioner

Drejtor Ekzekutiv

Adrian Zeqiri

Kontribuues

Autore: M. Alejandra Morena, Laia Pau Romaní, Lura Pollozhani

Ekspertë kontribuues: Dr. Ljuan Marko Gashi, Ena Hodzik, Nora Bezera, Tea Blakaj

Redaktore: Kelley Thompson

Falënderime

ECMI Kosova dëshiron të falënderojë Departamentin Federal Zviceran të Punëve të Jashtme (DFPJ) për mbështetjen e tij në hartimin e këtij publikimi, në kuadër të projektit *‘Mbështetje Qeverisjes Efektive për Komunitetet Minoritare në Kosovë’*.

ECMI Kosova www.ecmikosovo.org

ECMI Kosova është organizata kryesore joqeveritare e angazhuar me çështje të komuniteteve minoritare në Kosovë, me qëllim të zhvillimit të institucioneve përfshirëse, përfaqësuese dhe të ndjeshme ndaj komuniteteve, institucione këto që mbështesin një Kosovë të qëndrueshme shumë-etnike.

ECMI Kosova kontribuon në zhvillimin, forcimin dhe zbatimin e legjislacionit përkatës, dhe përkrah institucionalizimin e mekanizmave qeveritarë të ndërlidhur me çështje të komuniteteve, dhe ngrit kapacitetet e akterëve të shoqërisë civile dhe të qeverisë për t'u angazhuar me njëri-tjetrin dhe bashkëpunuar në mënyrë konstruktive dhe të qëndrueshme.

Rr. Nëna Terezë Nr. 41, Apt. 29
10000 Prishtinë
Kosovë
Tel. +381 (0) 38 224 473

Rr. Čika Jovina Nr. 3, Kati 1
38220 Mitrovicë e Veriut
Kosovë
Tel. +381 (0) 64 00 55 488

Vërejtje

Ky publikim është hartuar me mbështetjen financiare të Departamentit Federal Zviceran të Punëve të Jashtme (DFPJ). Përmbajtja e këtij publikimi është përgjegjësi vetëm e ECMI Kosovës dhe nuk mund të merret në asnjë mënyrë se pasqyron pikëpamjet e DFPJ-së Zviceran.

E drejta e autorit

© Qendra Evropiane për Çështje të Minoriteteve (ECMI) në Kosovë, janar 2014. Të gjitha të drejtat e rezervuara. Asnjë pjesë e këtij botimi nuk mund të riprodhohet, të ruhet në sisteme ripërtëritëse ose të transmetohet në çfarëdo forme apo me çfarëdo mjeti, elektronik, mekanik, foto-kopjimi, regjistrimi, apo çfarëdo mjeti/formë tjetër, pa lejen paraprake të ECMI Kosovës.

PËRMBAJTJA

PËRMBAJTJA	3
LISTA E AKRONIMEVE DHE SHKURTESAVE	4
LISTA E TABELAVE DHE GRAFEVE.....	5
PËRMBLEDHJE EKZEKUTIVE.....	6
1. HYRJE.....	8
1.1 Konteksti	8
1.2 Procesi dhe metodologjia	10
2. TË DREJTAT GJUHËSORE – STANDARDET NDËRKOMBËTARE, RAJONALE DHE VENDORE	14
2.1 Standardet ndërkombëtare dhe rajonale	14
2.2 Korniza vendore	16
3. TË GJETURAT KYÇE	18
3.1 Të përgjithshme – përfaqësimi gjuhësor në kuadër të Kuvendit	19
3.2 Mekanizmat dhe mjetet, resurset dhe kapacitetet njerëzore.....	19
<i>Shërbimet gjuhësore brenda institucionit dhe ato të kontraktuara jashtë tij.....</i>	<i>20</i>
<i>Kapacitetet njerëzore dhe njohja e gjuhëve</i>	<i>22</i>
<i>Përvoja e punës e profesionistëve gjuhësorë.....</i>	<i>26</i>
<i>Mundësitë për ngritje të kapaciteteve</i>	<i>27</i>
<i>Disponueshmëria e mjeteve kompjuterike për përkthim dhe mjeteve të tjera të specializuara</i>	<i>28</i>
<i>Mjetet për standardizim gjuhësor</i>	<i>29</i>
3.3 Kërkesat e punës.....	30
<i>Ngarkesa e punës</i>	<i>31</i>
3.4 Resurset financiare	33
<i>Buxheti për shërbime gjuhësore të ofruara brenda institucionit.....</i>	<i>33</i>
<i>Buxheti për kontraktimin e shërbimeve gjuhësore jashtë institucionit</i>	<i>34</i>
3.5 Reagueshmëria ndaj kërkesave	34
<i>Dokumentet dhe përgjigjet e dorëzuara në turqisht, boshnjakisht dhe në gjuhën rome.....</i>	<i>35</i>
3.6 Disponueshmëria dhe cilësia e shërbimeve	36
<i>Disponueshmëria e ligjeve në gjuhët zyrtare dhe ato të komuniteteve të tjera</i>	<i>36</i>
<i>Cilësia e ligjeve në gjuhët zyrtare</i>	<i>37</i>
<i>Procesi dhe mekanizmat për sigurimin e cilësisë gjuhësore.....</i>	<i>41</i>
<i>Cilësia e shërbimeve të përkthimit në të folur</i>	<i>42</i>
4. PËRFUNDIME	44
5. REKOMANDIME	47
SHTOJCAT	48
Shtojca 1. Monitorimi dhe vlerësimi i respektimit të Ligjit për Përdorimin e Gjuhëve	48
Shtojca 2. Sistemi i vlerësimit	66
të cilësisë së përkthimit me shkrim dhe në të folur	66
Shtojca 3. Procesi ligjvënës në Kosovë dhe mekanizmat e rishikimit gjuhësor	69
BIBLIOGRAFIA	72

LISTA E AKRONIMEVE DHE SHKURTESAVE

AKZhIE	Agjencia për Koordinim të Zhvillimit dhe Integrim Evropian
AP	Anëtar i Parlamentit (deputet)
BE	Bashkimi Evropian
DUDNj	Deklarata Universale për të Drejtat e Njeriut
ECMI Kosova	Qendra Evropiane për Çështje të Minoriteve në Kosovë
FDPJ	Departamenti Federal (i Zvicrës) për Punë të Jashtme
GPM	Grup Punues Ministror
KDIKK	Komisioni për të Drejtat dhe Interesat e Komuniteteve dhe për Kthim
KE	Komisioni Evropian
KEDNj	Konventa Evropiane për Mbrojtjen e të Drejtave dhe Lirive Themelore të Njeriut (Konventa Evropiane për të Drejtat e Njeriut)
KEGjRP	Karta Evropiane për Gjuhët Rajonale dhe të Pakicave
KiE	Këshilli i Evropës
KKK	Këshilli Konsultativ për Komunitete
KKPK	Konventa Kornizë për Mbrojtjen e Pakicave Kombëtare
KNDCP	Konventa Ndërkombëtare për të Drejtat Civile dhe Politike
KNEDR	Konventa Ndërkombëtare për Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit Racor
M&V	Monitorim dhe Vlerësim
MASht	Ministria e Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë
MEF	Ministria e Ekonomisë dhe Financave
mjete KpP	mjete kompjuterike për përkthim
MPMS	Ministria e Punës dhe Mirëqenies Sociale
MTI	Ministria e Tregtisë dhe Industrisë
OKB	Organizata e Kombeve të Bashkuara
ONQ	organizatë ndërqeveritare
OSBE	Organizata për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë
RTK	Radio Televizioni i Kosovës
VNF	Vlerësimi i Ndikimit Financiar
VNRr	Vlerësimi i Ndikimit Rregullator
ZÇK	Zyra për Çështje të Komuniteteve
ZKGj	Zyra e Komisionerit për gjuhët
ZKLDNj	Zyra e Komisionerit të Lartë për të Drejtat e Njeriut
ZKM	Zyra e Kryeministrit
ZP	Zyra e Presidentit
ZShNJ	Zyra për Shërbime të Ndihmës Juridike

LISTA E TABELAVE DHE GRAFEVE

- Tabela 1** *Përfaqësimi gjuhësor (i gjuhëve amtare) në Kuvendin e Kosovës*
- Tabela 2** *Gjuha amtare e profesionistëve që ofrojnë përkthim me shkrim dhe në të folur në Kuvendin e Kosovës*
- Tabela 3** *Kombinimet gjuhësore në të cilat punojnë profesionistët të cilët ofrojnë përkthim me shkrim dhe në të folur në Kuvendin e Kosovës*
- Tabela 4** *Pajisjet kompjuterike për përkthim në kuadër të Njesisë për Përkthim*
- Tabela 5** *Pajisjet kompjuterike për përkthim në kuadër të Departamentit për Standardizim*
- Tabela 6** *Shërbimet gjuhësore brenda institucionit të ofruara gjatë vitit 2012 dhe 2013*
- Tabela 7** *Cilësia e ligjeve të vlerësuara në gjuhën shqipe*
- Tabela 8** *Cilësia e ligjeve të vlerësuara në gjuhën serbe*
-
- Grafiku 1** *Përfaqësimi gjuhësor (i gjuhëve amtare) në Kuvendin e Kosovës*
- Grafiku 2** *Profesionistët me diplomë/gradë akademike në një fushë relevante*
- Grafiku 3** *Profesionistët me diplomë të studimeve diplomike ose postdiplomike në drejtësi*
- Grafiku 4** *Numri i viteve të përvojës së punës së profesionist që ofrojnë shërbime brenda institucionit në Kuvendin e Kosovës*
- Grafiku 5** *Buxheti i Kuvendit i ndarë për shërbime brenda institucionit dhe ato të kontraktuara jashtë institucionit që i ofrohen Kuvendit të Kosovës*

PËRMBLEDHJE EKZEKUTIVE

Ky raport përfundimtar paraqet të gjeturat kryesore të një faze pilot, të zbatuar nga Qendra Evropiane për Çështje të Minoriteteve në Kosovë (ECMI Kosova) dhe Zyra e Komisionerit për gjuhët (ZKGj) për monitorimin dhe vlerësimin e zbatimit të *Ligjit për Përdorimin e Gjuhëve* përmes përdorimit të indikatorëve, e cila ishte e përqendruar në punën e Kuvendit (neni 5). Ky raport synon të ofrojë një pasqyrë të gjendjes në këtë fushë, të identifikojë sfidat dhe rekomandimet e mundshme për të adresuar ato, në mënyrë që të kontribuojë në përmirësimin e respektimit të Ligjit në punën e Kuvendit të Kosovës dhe për të siguruar përdorimin e duhur të gjuhëve zyrtare dhe gjuhëve të tjera të komuniteteve në Kosovë. Një nga fushat në fokus ka qenë procesi dhe cilësia e përkthimit të ligjeve në gjuhët zyrtare.

Disa nga problemet kyçe të identifikuar janë resurset e kufizuara njerëzore, financiare dhe teknike të shërbimeve gjuhësore brenda institucionit në Kuvendin e Kosovës; mungesa e stafit që ka serbishten si gjuhë amtare në kuadër të Njesisë së Përkthimit; afatet kohore të shkurtra për përkthimin, redaktimin dhe standardizimin e ligjeve dhe projektligjeve; vështirësitë në rekrutimin e profesionistëve të kualifikuar të gjuhëve; dhe mekanizmat joadekuate për sigurimin e cilësisë gjuhësore të ligjeve para dekretimit të tyre. Rreth gjysma e profesionistëve që punojnë në kuadër të Njesisë së Përkthimit kanë diploma universiteti në gjuhë (vetëm të gjuhës shqipe), dhe vetëm një prej tyre ka përgatitje paraprake në legjislacion; megjithatë, shumica e profesionistëve kanë përvojë të gjerë të punës dhe gjatë vitit 2013 janë ofruar një sërë trajnimesh. Së bashku me mungesën e mundësive për të fituar përgatitje akademike në përkthim me shkrim dhe në të folur në të dyja gjuhët zyrtare, të gjithë këta faktorë duket të kenë ndikim të prekshëm në cilësinë e përkthimit të ligjeve në serbisht. Siç është treguar nga një vlerësim i cilësisë së pesë ligjeve dhe projektligjeve të vitit 2013, përkthimet në serbisht janë vlerësuar në mënyrë të njëjtë që janë të një cilësie më të ulët se dokumentet origjinale në shqip, për shkak të gabimeve gramatikore dhe përdorimit joadekuat të terminologjisë.

Në dritën e asaj çfarë u tha më sipër, jepen rekomandimet në vijim për të adresuar sfidat e identifikuar:

- Të vlerësohet me kujdes nevoja për rritjen e numrit të profesionistëve që i ofrojnë shërbime gjuhësore Kuvendit të Kosovës, dhe të vendosen afate kohore adekuate për kryerjen e punës.
- Të krijohen stimulime për të lehtësuar rekrutimin e profesionistëve të kualifikuar të gjuhës, përfshirë kompensimin adekuat, dhe të sigurohet rekrutimi i stafit që e kanë serbishten gjuhë amtare.
- Të rritet buxheti i ndarë për ofrimin e shërbimeve gjuhësore në kuadër të Kuvendit të Kosovës, dhe të vlerësohet, në aspektin e kostos, efikasiteti i kontraktimit të shërbimeve gjuhësore jashtë institucionit.
- Të vendoset një strukturë apo mekanizëm për sigurimin përfundimtar të cilësisë gjuhësore të ligjeve para dekretimit të tyre.
- Të sigurohet, në atë masë që është e mundshme, që përkthimet me shkrim dhe në të folur të ndahen dhe harmonizohen, dhe që përkthyesit të punojnë kryesisht me materiale nga një gjuhë tjetër në gjuhën e tyre amtare.
- T'u ofrohen profesionistëve gjuhësorë aktivitete të përshtatura për ngritjen e kapaciteteve në fushat përkatëse, përfshirë çështjet ligjore dhe përkthimin e materialeve ligjore, dhe të furnizohen me mjete adekuate dhe të specializuara (p.sh. me fjalorë elektronike);

- Të punohet drejt krijimit të një sistemi për certifikimin e përkthyesve me shkrim dhe në të folur; të mbështetet themelimi i një Departamenti për Përkthim me Shkrim dhe në të Folur në kuadër të Universitetit të Prishtinës, i cili të mbulojë të dy gjuhët zyrtare, si dhe të një Departamenti të Sllavistikës.
- Të vazhdohet me mbledhjen e të dhënave të ndara sipas gjuhëve dhe kritereve të tjera relevante, përfshirë kërkesat për përkthim në të folur dhe të dokumenteve.
- Të konsiderohet përdorimi në mënyrë sistematike dhe gjithëpërfshirëse i indikatorëve si mjet për monitorimin dhe vlerësimin (M&V) e zbatimit të të drejtave gjuhësore dhe të drejtave të tjera të komuniteteve nga ana e Kuvendit të Kosovës dhe institucioneve të tjera, bazuar në gjetjet dhe mësimet e nxjerra gjatë kësaj faze pilot.

1. HYRJE

Ekziston pajtim i gjerë se monitorimi dhe vlerësimi (M&V) përbën një nga sfidat kryesore për sigurimin e zbatimit efektiv të kornizës së gjerë legislative dhe të politikave të Kosovës për mbrojtjen dhe promovimin e të drejtave të komuniteteve. Për të adresuar këtë gjendje, ECMI Kosova ka dalë me një propozim për zhvillimin, testimin dhe futjen në përdorim të një sistemi për M&V për të drejtat e komuniteteve, të bazuar në indikatorë.¹ Si rezultat i konsultimeve, ECMI Kosova dhe Zyra e Komisionerit të Gjuhëve (ZKGj) kanë rënë dakord për të zbatuar një fazë pilot, me fokus në të drejtat gjuhësore, me qëllimin për të testuar realizueshmërinë, vlerën dhe rëndësinë e vënies në përdorim të një sistemi të tillë.

Ky raport paraqet të gjeturat kryesore të këta faze pilot të monitorimit të *Ligjit për Përdorimin e Gjuhëve* përmes përdorimit të indikatorëve, me fokus në punën e Kuvendit (neni 5). Ai ka për synim të ofrojë një pasqyrë të plotë të gjendjes në këtë fushë dhe të identifikojë sfidat dhe rekomandimet e mundshme për të adresuar ato, të kontribuojë në përmirësimin e respektimit të këtij ligji në punën e Kuvendit të Kosovës dhe të sigurojë përdorimin e duhur të gjuhëve zyrtare dhe gjuhëve të tjera të komuniteteve në Kosovë.

Ky raport është i ndarë në katër kapituj:

- Kapitulli 1 ofron informata kontekstuale mbi këtë fazë pilot të monitorimit të të drejtave gjuhësore nëpërmjet indikatorëve, dhe përshkruan hapat kryesorë të ndërmarrë dhe metodologjinë e përdorur në tërë këtë proces.
- Kapitulli 2 përmbledh standardet ndërkombëtare, rajonale dhe vendore për mbrojtjen dhe promovimin e të drejtave gjuhësore, fushën tematike të këtij raporti.
- Kapitulli 3 prezanton gjetjet kryesore të kësaj faze pilot, të strukturuar sipas gjashtë fushave tematike të indikatorëve të zhvilluar², dhe mbulon, *ndër të tjera*, resurset njerëzore, teknike dhe financiare të shërbimeve gjuhësore që ofrohen brenda institucionit në Kuvendin e Kosovës, si dhe cilësinë gjuhësore të ligjeve dhe projektligjeve në të dyja gjuhët zyrtare, shqip dhe serbisht.
- Kapitujt 4 dhe 5 paraqesin përfundimet preliminare të këtij ushtrimi dhe rekomandimet konkrete të politikave për të adresuar sfidat e identifikuar në lidhje me përdorimin e gjuhëve në kuadër të Kuvendit të Kosovës, si dhe për përdorimin e indikatorëve për M&V të të drejtave gjuhësore dhe të komuniteteve në kontestin e Kosovës.

1.1 Konteksti

Në vitet e fundit, rëndësia e monitorimit dhe vlerësimit (M&V) për zbatimin e të drejtave të njeriut dhe të komuniteteve është bërë gjithnjë e më e qartë në nivel ndërkombëtar, kur shumë mekanizma kombëtarë dhe ndërkombëtarë të monitorimit të të drejtave të njeriut, si dhe organizata të shoqërisë

¹ Për më tepër informata mbi këtë propozim, shihni ECMI Kosova, 'Monitorimi dhe Vlerësimi i të Drejtave të Komuniteteve për Kontekstin e Kosovës', maj 2013, në dispozicion në: http://www.ecmikosovo.org/wp-content/Publications/Reports_and_studies/2013-05_ECMI_Kosovo_Working_Paper_Community_Rights_Monitoring_&_Evaluation_for_the_Kosovo_Context/alb.pdf (qasur më 15 dhjetor 2013).

² Shihni Shtojcën 1: Matrica e Indikatorëve.

civile dhe shtete, përdorin indikatorët për të monitoruar zbatimin e të drejtave të njeriut³. Indikatori përbën një “informatë që përdoret për të matur masën në të cilën një e drejtë ligjore është duke u përmbushur ose duke u gëzuar në një gjendje të caktuar”⁴.

Në Kosovë, M&V është konsideruar gjerësisht të jetë një nga sfidat kryesore në sigurimin e zbatimit të plotë dhe efektiv të kornizës ligjore dhe të politikave për mbrojtjen dhe promovimin e të drejtave të komuniteteve, dhe kjo është treguar nga hulumtime dhe intervista të shumta të kryera nga ECMI Kosova, si dhe nga rezultatet e raporteve të organizatave ndërkombëtare⁵.

Me qëllim të tejkalimit të kësaj sfide, në kuadër të projektit *‘Mbështetje Qeverisjes Efektive për Komunitetet Minoritare në Kosovë’*, të financuar nga Departamenti Federal Zviceran i Punëve të Jashtme (DFPJ), ECMI Kosova ka propozuar zhvillimin dhe testimin e një sistemi M&V për të drejtat e komuniteteve, të bazuar në indikatorë. Disa nga avantazhet kryesore të futjes në përdorim të një sistemi të tillë do të ishin si në vijim:

- Mbledhja e të dhënave e kryer përmes monitorimit do të ofronte informata të pasura relevante dhe të matshme, që do të mundësonin matjen e përparimit të bërë dhe identifikimin e mangësive të mundshme dhe të defekteve në zbatimin e të drejtave të komuniteteve.
- Gjetjet nga procesi i vlerësimit do të ofronin një bazë të fortë për politikë-bërje të informuar, të bazuara në të dhëna empirike dhe me pikësyzim të qartë dhe shfrytëzimin efikas të burimeve të kufizuara ekzistuese.
- Kjo do të forconte transparencën dhe llogaridhënien për zbatimin e ligjeve.
- Kjo do të rriste bashkëpunimin dhe koordinimin ndër-institucional, gjë që ka ngecur, duke paraqitur kështu një pengesë në procesin e aderimit në Bashkimin Evropian (BE).
- Në fund, kjo do të kontribuonte në procesin e aderimit në BE dhe raportimit organeve evropiane dhe ndërkombëtare, përkatësisht:
 - Konventës Kornizë të Këshillit të Evropës (KiE) për Mbrojtjen e Pakicave Kombëtare;
 - traktateve të OKB-së të drejtave të njeriut.

Pas kryerjes së hulumtimeve të gjera, në qershor 2013, ECMI Kosova ka publikuar [Dokumentin punues ‘Monitorimi dhe vlerësimi i të drejtave të komuniteteve në kontekstin e Kosovës’](#), bazuar në metodologjinë e zhvilluar nga Zyra e Komisionerit të Lartë të Kombeve të Bashkuara (OKB) për të Drejtat e Njeriut (ZKLDNJ)⁶, dhe organizoi një punëtori për të hapur diskutimet mbi këtë temë me të gjitha palët e interesuara relevante. Institucionet qeveritare, ambasadat dhe organizatat ndërkombëtare përgjithësisht kanë treguar mbështetje për propozimin për zhvillimin, testimin dhe futjen në përdorim të një sistemi M&V të bazuar në indikatorë për të drejtat e komuniteteve në

³ Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights to ECOSOC, Gjenevë, 4–29 korrik 2011, në dispozicion në: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G11/427/16/PDF/G1142716.pdf?OpenElement> (qasur më 15 dhjetor 2013)..

⁴ Green, ‘What We Talk About When We Talk About Indicators: Current Approaches to Human Rights Measurement’ p. 1065, in *Human Rights Quarterly*, Vol.23, no.4, The Hopkins University Press, 2001.

⁵ Shihni p.sh. Raportin e Progresit të BE-së për vitin 2011, në dispozicion në http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2011/package/tr_rapport_2011_en.pdf (qasur më 12 dhjetor 2013).

⁶ ZKLDNJ është angazhuar për vite në zhvillimin dhe promovimin e përdorimit të kësaj metodologjie, dhe ka vendosur norma ndërkombëtare të pranueshme gjerësisht për përdorimin e indikatorëve për monitorimin e të drejtave të njeriut, siç është përshkruar hollësisht në raportin e saj ‘Human Rights Indicators. A guide for measuring and evaluation’ Ndonëse në kornizën e treguesve të ZKLDNJ-së nuk diskutohen në mënyrë të veçantë të drejtat e komuniteteve dhe të drejtat gjuhësore, por të drejtat e njeriut në përgjithësi, kjo metodologji është e transferueshme në fushën e të drejtave të komuniteteve dhe të drejtave gjuhësore, të cilat përbëjnë një pjesë të kornizës së të drejtave të njeriut.

Kosovë.

Si rezultat i konsultimeve, ECMI Kosova dhe Zyra e Komisionerit për gjuhët (ZKGj) vendosën të zbatonin bashkërisht një fazë pilot, me fokus në të drejtat gjuhësore. Disa nga faktorët kryesorë në mbështetje të kësaj përfshijnë rëndësinë e jashtëzakonshme të të drejtave gjuhësore për komunitetet, zbatimi vazhdimisht joadekuat i *Ligjit për Përdorimin e Gjuhëve* dhe nevoja e madhe për të përmirësuar monitorimin dhe vlerësimin e këtij legjislacioni, si dhe shtytja e krijuar në këtë kohë me themelimin, për herë të parë, të ZKGj-së.⁷ Në mënyrë të veçantë, së bashku u vendos që fokusi të jetë në përdorimin e gjuhëve në kuadër të Kuvendit të Kosovës, përfshirë në kapacitetet për përkthim me shkrim dhe në të folur, verifikimin e disponueshmërisë dhe cilësisë së ligjeve në gjuhët zyrtare, si dhe në resurset buxhetore dhe njerëzore.

1.2 Procesi dhe metodologjia

Zhvillimi i matricës së indikatorëve

Bazuar në metodologjinë e ZKLDNj, hulumtimet e gjera dhe intervistat me palët kryesore vendore të interesuara, të kryera bashkërisht me ZKGj-në, ECMI Kosova ka zhvilluar një matricë me gjithsej 34 indikatorë (shihni Shtojcën 2) për të vlerësuar dhe monitoruar zbatimin e dispozitave të nenit 5 të *Ligjit për Përdorimin e Gjuhëve*, me theks të veçantë në paragrafin 5.4 mbi përkthimin e ligjeve në gjuhët zyrtare:

Ligji nr. 02/L-37 për Përdorimin e Gjuhëve, neni 5

5.1. Gjuhët zyrtare përdoren në baza të barabarta në punë, në debate dhe në procedurat e tjera të Kuvendit të Kosovës dhe të komisioneve të tij. Mjetet duhet të ofrohen në dispozicion për përkthim simultan nga një gjuhë zyrtare në tjetrën për debatet dhe procedurat e tjera të Kuvendit të Kosovës dhe të komisioneve të tij.

5.2. Anëtarët e Kuvendit të Kosovës, gjuha amtare e të cilëve nuk është gjuhë zyrtare kanë të drejtë të përdorin gjuhën e tyre amtare në punën dhe në takimet e Kuvendit të Kosovës dhe të komisioneve të tij, si dhe në takimet publike të organizuara nga Kuvendi i Kosovës. Mjetet duhet të sigurohen për të mundësuar përkthimin nga dhe në gjuhën e anëtarit, nëse kërkohet një shërbim i tillë. Çdo dokument i dorëzuar nga anëtari i tillë përkthehet në gjuhët zyrtare dhe të gjitha përgjigjet e kërkuara të kthehen në gjuhën e përdorur nga ana e tij.

5.3. Dokumentet zyrtare si dhe të dhënat zyrtare të debateve dhe të procedurave të tjera të Kuvendit të Kosovës dhe të komisioneve të tij, mbahen dhe nxirren në gjuhët zyrtare.

5.4. Të gjitha ligjet e miratuara nga Kuvendi i Kosovës, nxirren dhe publikohen në gjuhët zyrtare. Versionet në gjuhët zyrtare janë të barasvlershme. Të gjitha ligjet e shpallura publikohen në gjuhën boshnjake dhe turke.

Në përputhje me Kornizën e Indikatorëve të ZKLDNj-së, indikatorët e identifikuar nëpërmjet këtij procesi janë si sasiore ashtu dhe cilësore, dhe gjithashtu të ndarë në indikatorë të procesit, strukturorë dhe të rezultateve.⁸ Këta indikatorë gjithashtu theksojnë nevojën për të dhëna të

⁷ Zyra e Komisionerit të Gjuhëve, e cila ka zëvendësuar Komisionin e Gjuhëve (i cili ka funksionuar paraprakisht), është themeluar në prill 2012. Komisioneri aktual i Gjuhëve, z. Slaviša Mladenović, është emëruar në dhjetor 2012.

⁸ Për më tepër informata mbi metodologjinë indikatorëve dhe propozimin për të futur në përdorim një M&V të bazuar në indikatorë për të drejtat e komuniteteve në Kosovë, shihni ECMI Kosova, 'Monitorimi dhe vlerësimi i të drejtave të komuniteteve për kontekstin e Kosovës', qershor 2013, në dispozicion në: <http://www.ecmikosovo.org/wp->

zbërthyer; në këtë rast, ndarja është bërë kryesisht sipas gjuhëve, kombinimeve gjuhësore ose shërbimeve të ndryshme gjuhësore (të përkthimit me shkrim, përkthimit në të folur dhe redaktimit).

Matrica e zhvilluar e indikatorëve është strukturuar në pesë grupe kryesore tematike⁹, në mënyrë që të ofrojë një pasqyrë gjithëpërfshirëse të përdorimit të gjuhëve në kuadër të punës së Kuvendit të Kosovës, dhe që të kontribuojë në identifikimin e sfidave dhe rekomandimeve të mundshme për adresimin e tyre. Indikatorët e secilës pjesë janë të ndërlidhur ndërmjet vete duhet të lexohen në ndërlidhje me indikatorët e tjerë sasiore e cilësorë:

- **Mekanizmat dhe mjetet; resurset dhe kapacitetet njerëzore**¹⁰: indikatorët e kësaj pjese kanë për qëllim të kontribuojnë në vlerësimin e kapaciteteve për shërbime gjuhësore të Kuvendit të Kosovës brenda institucionit duke vlerësuar, ndër të tjera, numrin e profesionistëve, gjuhët e tyre amtare kombinimet gjuhësore me të cilat punojnë, përgatitjet akademike dhe përvojën e punës, si dhe disponueshmërinë e mundësive të trajnimit dhe mjeteve për të mbështetur punën e tyre.
- **Kërkesat e punës**¹¹: qëllimi i këtij grup të indikatorëve është të vlerësohet nëse profesionistët që i ofrojnë shërbime gjuhësore Kuvendit të Kosovës brenda institucionit kanë ngarkesë adekuate të punës për të siguruar rezultate të cilësisë së lartë, gjë që është veçanërisht e rëndësishme marrë parasysh nivelin e lartë të ekspertizës, njohurive dhe vëmendjes ndaj hollësive që kërkon përkthimi dhe redaktimi i dokumenteve ligjore komplekse (të cilat do të bëhet ligjërisht detyruese pas miratimit të tyre), si dhe shkallën e lartë të përqendrimit që nevojitet për të siguruar cilësi të lartë të shërbimeve të përkthimit.
- **Resurset financiare**¹²: këta indikatorë masin resurset financiare në dispozicion për shërbimet gjuhësore që i ofrohen Kuvendit të Kosovës brenda institucionit dhe ato që kontrahohen jashtë tij.
- **Reagueshmëria ndaj kërkesave**¹³: ky grup indikatorësh synon të masë nëse nevojat për mbështetje në përkthim në të folur në mesin e deputetëve të Kuvendit gjuha amtare e të cilëve nuk është gjuhë zyrtare adresohen në mënyrë të duhur, në përputhje me ligjin (neni 5.2).
- **Disponueshmëria dhe cilësia e shërbimeve**¹⁴: indikatorët e kësaj pjese kanë për qëllim të vlerësojnë, ndër të tjera, aspektin cilësor të nenit 5.4, përkatësisht cilësinë e ligjeve të përkthyer në gjuhët zyrtare (në këtë rast në serbisht, pasi që shqipja është gjuha origjinale). Duhet theksuar se organet që kanë të drejtë të propozojnë projektligje – përfshirë ministritë dhe komisionet e Kuvendit – janë përgjegjës për përkthimin e tyre para dorëzimit të tyre në Kuvend¹⁵; si rezultat i kësaj, cilësia e përkthimit të ligjeve varet nga shërbimet gjuhësore të

[content/Publications/Reports_and_studies/2013-](#)

[05_ECMI_Kosovo_Working_Paper_Community_Rights_Monitoring_&_Evaluation_for_the_Kosovo_Context/alb.pdf.](#)

⁹ Përveç kësaj, është zhvilluar një indikator i përgjithshëm për të identifikuar gjuhën amtare të deputetëve të Kuvendit të Kosovës. Shihni kapitullin 3, pjesën 3.1 dhe Shtojcën 1: Matrica e indikatorëve.

¹⁰ Indikatorët 2-11.

¹¹ Indikatorët 12-17.

¹² Indikatorët 18-19.

¹³ Indikatorët 20-23.

¹⁴ Indikatorët 24-34.

¹⁵ Secili projektligj i prezantuar në Kuvend duhet të ofrohet në të dyja gjuhët zyrtare, shqip dhe serbisht, si dhe në gjuhën angleze. Prandaj, përkthimin e bën organi i cili harton projektligjet, përfshirë ministritë dhe Kuvendin. Shihni ECMI Kosova,

institucioneve të ndryshme (si brenda, ashtu edhe jashtë Kuvendit). Së fundmi, gjithashtu duhet përmendur se nuk ka qenë e mundur të merren informata mbi atë se sa janë të kënaqur deputetët me shërbimet e përkthimit në të folur.

Për të matur këtë grup të fundit të indikatorëve cilësorë, është zhvilluar një sistem vlerësimi nga një ekspert gjuhësor (shihni Shtojcën 2) dhe është zbatuar në pesë akte ligjore të përzgjedhur: një projektligj dhe katër ligje të dorëzuar nga organe të ndryshme gjatë vitit 2013, përkatësisht nga Kuvendi i Kosovës, Zyra e Kryeministrit (ZKM), Ministria e Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë (MASHT), Ministria e Tregtisë dhe Industrisë (MTI), dhe Ministria e Punës dhe Mirëqenies Sociale (MPMS). Ndonëse kjo përbën një mostër të vogël, synimi ishte të sigurohej një vlerësim të përgjithshëm të cilësisë dhe të identifikoheshin problemet e mundshme konkrete e të përsëritur në përkthimin e ligjeve në serbisht. Për shkak të natyrës së kësaj faze pilot, ligjet në turqisht dhe boshnjakisht nuk janë vlerësuar.

Konsultimet

Matrica e indikatorëve është e ndarë me një ekspert rajonal për monitorim dhe vlerësim dhe me një ekspert gjuhësor për t'u analizuar dhe marrë përgjigje kthyesë nga ta. Më pas, ajo gjithashtu është prezantuar në një mbledhje teknike, të organizuar nga ECMI Kosova dhe ZKGj, me palët kryesore të interesuara në këtë fushë për të marrë komentet e tyre, përfshirë me përfaqësues të zyrave të ndryshme dhe komisioneve të Kuvendit të Kosovës (Komisionit për të Drejtat dhe Interesat e Komuniteteve dhe për Kthim, Departamentit për Shërbime Gjuhësore, Departamentit për Standardizim dhe Harmonizim të Ligjeve), Zyrën për Çështje të Komuniteteve (ZÇK), dhe Këshillin Konsultativ për Komunitete (KKK), si dhe me Ambasadën e Zvicrës në Kosovë dhe Zyrën e ZKLDNj-së në Kosovë. Gjatë kësaj mbledhjeje, pjesëmarrësit kanë dhënë njohuri të dobishme mbi sfidat në përdorimin e gjuhëve në kuadër të Kuvendit dhe institucioneve të tjera të Kosovës, si dhe mbi zgjidhjet e mundshme. Pikat kryesore të ngritura veçse ishin pasqyruar në matricën e zhvilluar, dhe disa të prej tyre janë përfshirë pas kësaj mbledhjeje.

Mbledhja e të dhënave dhe vlerësimi

Për të mbledhur të dhënat për matjen e indikatorëve, përveç intervistave dhe mbledhjeve, të organizuara bashkërisht nga ECMI Kosova dhe ZKGj, janë zhvilluar një sërë pyetësorësh me pikësypnim grupe të ndryshme në kuadër të Kuvendit të Kosovës, përfshirë Drejtorët dhe profesionistët gjuhësorë që punojnë në Drejtorinë e Shërbimeve Gjuhësore, Drejtorinë për Standardizim Gjuhësor dhe Harmonizim të Ligjeve, Sekretariatit, Drejtorinë e Burimeve Njerëzore, Drejtorinë e Financave, dhe anëtarë të parlamentit (deputetë).

Të gjitha ose shumica e informatave të kërkuara janë mbledhur nga Drejtori i Drejtorisë për Shërbime Gjuhësore dhe profesionistët që punojnë në kuadër të Njësisë për Përkthim në kuadër të saj, si dhe nga Drejtori i Drejtorisë për Standardizim Gjuhësor dhe ata të Drejtorisë së Burimeve Njerëzore dhe të Financave. Nga ana tjetër, për arsye të ndryshme, nuk ishte e mundur të merreshin pyetësorë të plotësuar nga redaktorët që punojnë në kuadër të Drejtorisë së Shërbimeve Gjuhësore, Sekretariati i Kuvendit ose nga deputetët, brenda afatit kohor të këtij ushtrimi pilot. Kjo ka ndodhur pjesërisht për shkak të faktit se ky ushtrim ka përkthyer me muajt e fundit të vitit.

'Doracak për Anëtarët e KKK-së. Dokumentet Ligjore dhe Doracakët për Trajnime', 2010. Shihni gjithashtu Shtojcën 3: Iniciativa legjislative dhe procesi i hartimit, për informata të mëtejshme mbi procesin ligjvënës.

Si rezultat i kësaj, të gjeturat, përfundimet dhe komandimet kryesore të këtij draft-raporti përfundimtar fokusohen në të dhënat në dispozicion.

Vlerësimi i procesit dhe identifikimi i hapave të ardhshëm

Është me rëndësi të theksohet edhe njëherë se ky vlerësim është kryer në kuadrin e një faze pilot, me qëllim të testimit të realizueshmërisë dhe vlerës së përdorimit të indikatorëve për M&V për të drejtat e komuniteteve; prandaj, këtu identifikohen përparësitë dhe mësimet e nxjerra, si dhe hapat e ardhshëm në lidhje me propozimin për zhvillimin e një sistemi gjithëpërfshirës, të bazuar në indikatorë, për M&V e të drejtave të komuniteteve në Kosovë. Ky vlerësim gjithashtu do të plotësohet me analiza dhe hulumtime të mëtejshme, dhe gjithashtu mirëpriten përgjigje e informata kthyes nga të gjitha palët e interesuara për këtë raport.

2. TË DREJTAT GJUHËSORE – STANDARDET NDËRKOMBËTARE, RAJONALE DHE VENDORE

Ky kapitull paraqet një përmbledhje të standardeve ndërkombëtare, rajonale dhe atyre vendore të Kosovës për mbrojtjen dhe promovimin e të drejtave gjuhësore, fushën tematike të këtij raporti. Faktikisht, këto standarde nivelesh të ndryshme në masë të madhe duplikojnë njëra-tjetrën, pasi që korniza rregullatore e zbatueshme në Kosovë në masë të madhe përfshin standardet ndërkombëtare dhe rajonale. Të gjitha këto luajnë rol vendimtar në mbrojtjen dhe promovimin e përdorimit të gjuhëve jo-shumicë në shoqërinë shumë-etnike të Kosovës.

Gjuha përbën një përmasë thelbësore të identitetit individual dhe kolektiv. Nevoja për mbrojtjen dhe promovimin e të drejtave gjuhësore bazohet në tri arsye kryesore: parimin e mos-diskriminimit¹⁶, vullneti për të ruajtur dhe promovuar në mënyrë aktive identitetet kulturore, etnike dhe fetare brenda një vendi¹⁷ ose rajoni, dhe të drejtën për qasje në shërbime. Të drejtat gjuhësore janë të lidhura ngushtë me të drejta të tjera themelore të njeriut, përfshirë të drejtën e lirisë së shprehjes, të drejtat politike, dhe të drejtën për arsimim. Si të tilla, të drejtat gjuhësore janë të nevojshme në praktikë për të siguruar pjesëmarrje të barabartë të grupeve minoritare në jetën politike, shoqërore dhe ekonomike.

2.1 Standardet ndërkombëtare dhe rajonale

Në të kaluarën e afërt, organizata ndërkombëtare dhe rajonale, përfshirë Organizatën e Kombeve të Bashkuara (OKB), Këshillin e Evropës (KiE), dhe Organizatën për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë (OSBE), kanë miratuar një numër instrumentesh që mbrojnë dhe promovojnë të drejtat gjuhësore, zakonisht si përgjigje ndaj konflikteve etnike dhe kërkesave në rritje për autonomi të shtuar kulturore dhe politike. Këto instrumente mund të krijojnë qoftë regjime të tolerancës gjuhësore (duke krijuar *të drejta negative* për të mbrojtur personat që flasin gjuhët minoritare nga diskriminimi dhe padrejtësia procedurale, ndër të tjera¹⁸), qoftë të promovimit gjuhësor (duke krijuar *të drejta pozitive* në shërbimet kryesore publike, si arsimi dhe mediat publike, nëpërmjet mediumit të gjuhëve jo-shumicë¹⁹). Ato zakonisht e njohin gjuhën si pjesë përbërëse të së drejtës së lirisë së shprehjes²⁰, afirmojnë të drejtën e personave që u përkasin pakicave kombëtare që të përdorin gjuhën e tyre lirisht, pa kurrfarë ndërhyrje ose forme të diskriminimit²¹, dhe inkurajojnë përfaqësimin e barabartë të komuniteteve në institucionet publike²².

¹⁶ Komisioneri i Lartë i OSBE-së për Pakicat Kombëtare, 'Raport mbi të drejtat Gjuhësore të Personave që u Përkasin Pakicave Kombëtare në Zonën e OSBE-së'. Hagë: OSBE (Organizata për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë) Komisioneri i Lartë për Pakicat Kombëtare, 1999, në dispozicion në: <http://www.osce.org/hcnm/42060> (qasur më 20 nëntor 2013).

¹⁷ Dunbar, R. 'Is There a Duty to Legislate for Linguistic Minorities?', fq. 193, in *Journal of Law and Society*, Vëll. 33, Nr. 1, 2006.

¹⁸ *Ibid.*

¹⁹ *Ibid.*

²⁰ UN General Assembly, *International Covenant on Civil and Political Rights*, 16 dhjetor 1966, Organizata e Kombeve të Bashkuara, Seri Traktatesh, Vëll. 999, neni 19(2) dhe 27, fq. 171, në dispozicion në: <http://www.refworld.org/docid/3ae6b3aa0.html> (qasur më 22 nëntor 2013).

²¹ UN General Assembly, *Declaration on the Rights of Persons Belonging to National or Ethnic, Religious and Linguistic Minorities*, 20 dhjetor 1993, A/RES/48/138, neni 2(1), në dispozicion në: <http://www.refworld.org/docid/3b00f302c.html> (qasur më 22 nëntor 2013).

²² Council of Europe, *Framework Convention for the Protection of National Minorities*, 1 shkurt 1995, ETS 157, në dispozicion në: <http://www.refworld.org/docid/3ae6b36210.html> (qasur më 22 nëntor 2013).

Disa nga instrumentet më të rëndësishme ndërkombëtare dhe rajonale për të drejtat e njeriut dhe të minoriteteve si dhe dokumenteve të politikave që përmbajnë dispozita të drejtave gjuhësore përfshijnë si në vijim:

- Konventa Ndërkombëtare për të Drejtat Civile dhe Politike (KNDKP)²³;
- Deklarata e OKB-së për të Drejtat e Personave që u takojnë Pakicave Kombëtare ose Etnike, Fetare dhe Gjuhësore²⁴;
- Dokumenti i OSBE-së i Mbledhjes së Kopenhagës në kuadër të Konferencës për Dimensionin Njerëzor të KSBE-së (Dokumenti i Kopenhagës)²⁵;
- Rekomandimet e Oslos, të OSBE-së, mbi Të Drejtat Gjuhësore të Pakicave Kombëtare dhe Shënimi Shpjegues (Rekomandimet e Oslos)²⁶;
- Konventa Kornizë e Këshillit të Evropës për Mbrojtjen e Pakicave Kombëtare (KKPK)²⁷;
- Karta Evropiane për Gjuhët Rajonale ose të Pakicave (KEGjRP)²⁸.

Me rëndësi të veçantë është Karta Evropiane për Gjuhët Rajonale ose të Pakicave (KEGjRP), e përmendur në nenin 58 të *Kushtetutës* së Kosovës²⁹, e cila ofron një nga standardet më të avancuara për të drejtat gjuhësore. Ajo u bën thirrje palëve që të sigurojnë që autoritetet administrative të përdorin gjuhët rajonale ose të pakicave, dhe kërkon që zyrtarët në kontakt me publikun të përdorin gjuhët e pakicave përkatëse³⁰. Ajo gjithashtu specifikon masat që do të ndërmerren për të mundësuar dhe inkurajuar, ndër të tjera, publikimin e dokumenteve zyrtare në gjuhët e pakicave dhe përdorimin e tyre në debatet e Kuvendit; këto masa mund të kërkojnë ofrimin e përkthimit në të folur ose me shkrim dhe miratimin e politikave adekuate të rekrutimit dhe programeve të trajnimit³¹. Ndonëse nuk janë ligjërish të detyrueshme, dokumentet udhëzuese të OSBE-së janë të rëndësishëm dhe përfshijnë dispozita të hollësishme mbi përdorimin e gjuhëve në arsim, religjion, media, jetën e komuniteteve, procedurat gjyqësore, jetën ekonomike, dhe të drejtën për t'iu lëshuar dokumente dhe certifikata nga institucionet publike në gjuhët zyrtare dhe kombëtare të pakicave³².

²³ *International Covenant on Civil and Political Rights*, miratuar dhe e hapur për nënshkrim, ratifikim dhe aderim me anë të Rezolutës 2200A (XXI) të Asamblesë së Përgjithshme, të 16 dhjetorit 1966, hyrë në fuqi më 23 mars 1976, neni 19(2), në dispozicion në: <http://www2.ohchr.org/english/law/ccpr.htm> (qasur më 22 nëntor 2013).

²⁴ UN General Assembly, *Declaration on the Rights of Persons Belonging to National or Ethnic, Religious and Linguistic Minorities*, 20 dhjetor 1993, A/RES/48/138, neni 2(1), në dispozicion në: <http://www.refworld.org/docid/3b00f302c.html> (qasur më 22 nëntor 2013).

²⁵ Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE), *Document of the Copenhagen Meeting of the Conference on the Human Dimension of the OSCE*, e KSBE-së, miratuar në Kopenhagë, 29 qershor 1990, në dispozicion në: http://www.osce.org/documents/odihr/1990/06/13992_en.pdf (qasur më 20 nëntor 2013).

²⁶ Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE), *The Oslo Recommendations Regarding the Linguistic Rights of National Minorities*, 1 shkurt 1998, në dispozicion në: <http://www.refworld.org/docid/3dde546e4.html> (qasur më 21 nëntor 2013).

²⁷ Council of Europe, *Framework Convention for the Protection of National Minorities*, 1 shkurt 1995, ETS 157, në dispozicion në: <http://www.refworld.org/docid/3ae6b36210.html> (qasur më 22 nëntor 2013).

²⁸ Council of Europe: Parliamentary Assembly, *The European Charter for Regional or Minority Languages*, 21 tetor 2010, Doc. 12422, në dispozicion në: <http://www.refworld.org/docid/4d8b18322.html> (qasur më 15 dhjetor 2013).

²⁹ 'Republika e Kosovës do të promovojë frymën e tolerancës, dialogut dhe do të mbështesë pajtimin ndërmjet komuniteteve dhe do të respektoj standardet e përcaktuara me Konventën Kornizë të Këshillit të Evropës për Mbrojtjen e Pakicave Kombëtare dhe me Kartën Evropiane për Gjuhët Rajonale ose të Pakicave'. Shihni Kushtetutën e Republikës së Kosovës, në dispozicion në: <http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/Kushtetuta.e.Republikes.se.Kosoves.pdf>.

³⁰ *The European Charter for Regional or Minority Languages*, 2010, neni 10(4).

³¹ *Ibid.*

³² *The Oslo Recommendations*, 1998, paragrafi 13.

2.2 Korniza vendore

Qysh në fillim duhet theksuar se një numër i instrumenteve të lartpërmendura ndërkombëtare dhe rajonale janë të zbatueshme drejtpërsëdrejti në Kosovë përmes Kushtetutës³³ së saj, përfshirë KNDCP-në dhe KMKK-në. Si rezultat, Kosova është e detyruar të zbatojë këto instrumente, të cilat kanë epërsi mbi të drejtën vendore. Përveç kësaj, respektimi i të drejtave të njeriut dhe të minoriteteve, përfshirë të drejtave gjuhësore, është vendimtar për aspiratat e Kosovës për t'u bërë pjesë e organeve ndërkombëtare dhe rajonale, si Bashkimi Evropian (BE); ky komponent është përfshirë në kuadër të të ashtuquajturve kritere të Kopenhagës për aderim në BE³⁴. Që nga viti 1993, Komisioni Evropian (KE) i ka dhënë rëndësi të veçantë pozitës së minoriteteve në vendet kandidate dhe atyre kandidate potenciale³⁵.

Të drejtat gjuhësore në Republikën e Kosovës sigurohen përmes *Kushtetutës, Ligjit për Mbrojtjen dhe Promovimin e Komuniteteve dhe Pjesëtarëve të tyre në Republikën e Kosovës*³⁶ dhe *Ligjit për Përdorimin e Gjuhëve*³⁷. Sipas këtyre dokumenteve ligjore, gjuha shqipe dhe ajo serbe, dhe alfabetet e tyre, janë vendosur si gjuhë zyrtare të Republikës së Kosovës³⁸. Gjuhët zyrtare gëzojnë status të barabartë³⁹ dhe qytetarët kanë të drejtë të përdorin cilëndo prej tyre në marrëdhëniet e tyre me institucionet publike të Kosovës⁴⁰. Për më tepër, gjuhëve të komuniteteve jo-shumicë mund t'u jepet statusi i gjuhës zyrtare ose gjuhës në përdorim zyrtar, në nivelin komunal, nëse përmbushen disa kritere⁴¹. Dispozitat kryesore të këtyre tri dokumenteve ligjore janë si në vijim:

- Duke pasqyruar rëndësinë e të drejtave të komuniteteve në Kosovë, *Kushtetuta* u dedikon një kapitull të plotë Të Drejtave të Komuniteteve dhe Pjesëtarëve të tyre, përfshirë të drejtave gjuhësore, për t'u garantuar pjesëtarëve të të gjitha komuniteteve të drejtën për të shprehur, ruajtur dhe zhvilluar kulturën e tyre, dhe për të ruajtur gjuhën e tyre, individualisht ose si komunitete⁴².
- *Ligji për Mbrojtjen dhe Promovimin e të Drejtave të Komuniteteve dhe Pjesëtarëve të tyre* në Kosovë përvijon dispozita të përgjithshme për t'u mundësuar komuniteteve që të kultivojnë, zhvillojnë dhe shprehin identitetin e tyre, përfshirë nëpërmjet ushtrimit të të drejtave gjuhësore në fushat e kulturës, mediave, fesë, arsimit, mundësive ekonomike e sociale, shëndetësisë dhe pjesëmarrjes politike.

³³ Kushtetuta e Republikës së Kosovës, neni 22.

³⁴ European Commission, Accession Criteria – Presidency Conclusion, paragrafi 7, pika iii, 21-22 qershor 1993, në dispozicion në: http://www.europarl.europa.eu/enlargement/ec/pdf/cop_en.pdf (qasur më 20 nëntor 2013).

³⁵ Shihni p.sh. Komisioni Evropian, Comprehensive Monitoring Report on the State of Preparedness for EU Membership of Bulgaria and Romania, datës 25 tetor 2005, në dispozicion në: http://ec.europa.eu/enlargement/archives/pdf/key_documents/2005/sec1354_cmr_master_ro_college_en.pdf (qasur më 20 nëntor 2013).

³⁶ Ligji për Mbrojtjen dhe Promovimin e Komuniteteve dhe Pjesëtarëve të tyre në Republikën e Kosovës [nr. 03/L-047], në dispozicion në: <http://www.communityrightsdatabase-ks.com/assets/uploads/files/e8af5-Ligji-per-mbrojtjen-dhe-promovimin-e-te-drejtave-te-komuniteteve-dhe-pjesetareve-te-tyre-ne-Republiken-e-Kosoves.pdf> (qasur më 20 nëntor 2013).

³⁷ Ligji për Përdorimin e Gjuhëve [nr. 02/L-37], në dispozicion në: http://www.kuvendikosoves.org/common/docs/ligjet/2006_02-L37_al.pdf (qasur më 22 nëntor 2013).

³⁸ Kushtetuta e Republikës së Kosovës, neni 5(1); Ligji për Përdorimin e Gjuhëve [nr. 02/L-37], neni 2.1; Ligji për Mbrojtjen dhe Promovimin e Komuniteteve dhe Pjesëtarëve të tyre në Republikën e Kosovës [nr. 03/L-047], neni 4.1.

³⁹ Ligji për Përdorimin e Gjuhëve [nr. 02/L-37], neni 2.1.

⁴⁰ Ligji për Përdorimin e Gjuhëve [nr. 02/L-37], neni 2.2.

⁴¹ Ligji për Përdorimin e Gjuhëve [nr. 02/L-37], neni 1(2) dhe 7.

⁴² Kushtetuta e Republikës së Kosovës, neni 59(1).

- Miratimi i *Ligjit për Përdorimin e Gjuhëve* nga Kuvendi i Kosovës, në tetor të vitit 2006, ka mundësuar konsolidimin e të gjitha dispozitave që kanë të bëjnë me të drejtat gjuhësore në dokument të vetëm të legjislacionit. I strukturuar në katër pjesë, ai vendos dispozita të veçanta për fushat e përdorimit të gjuhëve në institucionet qendrore, përfshirë Kuvendin e Kosovës (neni 5), institucionet komunale, ndërmarrjet publike, procedurat gjyqësore, pastaj në arsim, media, për emrat personale dhe në sferën private⁴³. Ai gjithashtu ofron udhëzime administrative për të siguruar, promovuar dhe mbikëqyrur zbatimin e tij, duke rezultuar në themelimin e Komisionerit për gjuhët (ZKGj)⁴⁴.

Në kontekstin e këtij raporti, theksi duhet vënë në nenin 5 të *Ligjit për Përdorimin e Gjuhëve*: respektimi i dispozitave të tij është me rëndësi të madhe për të siguruar pjesëmarrje të drejtë dhe të barabartë politike dhe qasje në drejtësi për komunitetet në Kosovë. Shërbimet e përkthimit me shkrim dhe në të folur janë shumë të rëndësishme në lidhje me përdorimin e gjuhëve në punën e Kuvendit të Kosovës, pasi që ato përbëjnë mjetet kryesore për të garantuar të drejtat gjuhësore si të anëtarëve të Kuvendit (deputetëve), ashtu edhe të qytetarëve të prekur nga aktet ligjore të miratuara nga Kuvendi.

⁴³ Ligji për Mbrojtjen dhe Promovimin e Komuniteteve dhe Pjesëtarëve të tyre në Republikën e Kosovës [nr. 03/L-047], nenet 4-6, 7-10, 11, 12-18, 19-24, 25-26, 27, dhe 29-30.

⁴⁴ Ligji për Përdorimin e Gjuhëve [nr. 02/L-37], neni 32.

3. TË GJETURAT KYÇE

Ky kapitull paraqet një përmbledhje të të gjeturave të fazës pilot të monitorimit të të drejtave gjuhësore përmes përdorimit të indikatorëve të zbatuar nga ECMI Kosova dhe Zyra e Komisionerit për gjuhët. Qëllimi përfundimtar i kësaj faze pilot ishte identifikimi i sfidave dhe rekomandimeve për t'i adresuar ato, si dhe për të testuar realizueshmërinë dhe dobinë e përdorimit të indikatorëve për monitorimin dhe vlerësimin (M&V) e të drejtave të komuniteteve.

Kjo fazë pilot kishte në fokus matjen e respektimit të nenit 5 të *Ligjit për Përdorimin e Gjuhëve*, në lidhje me punën e Kuvendit të Kosovës, i cili përcakton si në vijim:

- gjuhët zyrtare duhet të përdoren në baza të barabarta në punën, debatet dhe procedurat e Kuvendit dhe komisioneve të tij, përfshirë përmes shërbimeve të përkthimit në të folur (neni 5.1);
- detyrimin për të mundësuar përdorimin e gjuhëve të komuniteteve të tjera (turqishtes, boshnjakishtes, gjuhës rome) në punën, debatet dhe procedurat e Kuvendit përmes shërbimeve të përkthimit në të folur dhe përkthimit të dokumenteve (neni 5.2);
- detyrimin për të mbajtur dokumentet dhe të dhënat zyrtare në gjuhët zyrtare (neni 5.3);
- detyrimin për të përkthyer ligjet e miratuara në gjuhët zyrtare, dhe ligjet e dekretuar edhe në turqisht dhe boshnjakisht (neni 5.4).

Siç mund të vihet re, shërbimet e përkthimit me shkrim dhe në të folur janë shumë të rëndësishme kur është fjala për përdorimin e gjuhëve në punën e Kuvendit të Kosovës; ato përbëjnë mjetet kryesore për të garantuar të drejtat gjuhësore si të anëtarëve të Kuvendit (deputetëve), ashtu edhe të qytetarëve të prekur nga aktet juridike të miratuara nga Kuvendi. Për të matur zbatimin dhe respektimin e dispozitave të nenit 5, është hartuar një matricë me 34 indikatorë (shihni Shtojcën 1), e cila ka për qëllim vlerësimin e aspekteve strukturore, sasiore dhe cilësore.

Marrë parasysh këtë kontekst, fokusi i këtij ushtrimi ishte në masë të madhe në kapacitetet dhe kushtet e punës së shërbimeve gjuhësore të Kuvendit të Kosovës; janë mbledhur informata të gjera veçanërisht në lidhje me Njësinë e Përkthimit, ndërsa janë mbledhur të dhëna të kufizuara mbi punën e njësive dhe departamenteve të tjera. Gjithashtu janë zhvilluar indikatorë në lidhje me atë se sa janë të kënaqur deputetët me shërbimet e përkthimit në të folur, si mënyrë për të matur gëzimin efektiv të të drejtave gjuhësore nga atë të cilëve u takojnë të drejtat. Megjithatë, disa të dhëna nuk ishte e mundur të mblidheshin, përkundër përpjekjeve të përsëritura.

Cilësia gjuhësore e ligjeve në gjuhët zyrtare gjithashtu ka qenë një nga fushat kryesore të analizuar në këtë ushtrim pilot, pasi që cilësia e dobët e përkthimit në gjuhën serbe konsiderohet gjerësisht të jetë problem urgjent.⁴⁵ Për këtë qëllim, është vlerësuar cilësia e pesë ligjeve dhe projektligjeve të zgjedhur. Megjithatë, duhet përmendur se organet që i dorëzojnë projektligje Kuvendit, përfshirë ministritë, janë përgjegjëse për përkthimin e tyre; pra, çështja e cilësisë së përkthimit të ligjeve prek institucione të ndryshme.

⁴⁵ Shihni p.sh. Misioni i OSBE-së në Kosovë, 'Legjislacioni Shumëgjuhësh në Kosovë dhe Sfidat e tij', shkurt 2012, në dispozicion në: <http://www.osce.org/sq/kosovo/87705> (qasur më 12 dhjetor 2013).

3.1 Të përgjithshme – përfaqësimi gjuhësor në kuadër të Kuvendit⁴⁶

Ky kapitull është i strukturuar sipas fushave tematike të matricës së indikatorëve të zhvilluar (shihni Shtojcën 1) me qëllim të vlerësimit të përdorimit të gjuhëve në kuadër të punës së Kuvendit. Pjesa e parë (indikator 1) synon të ofrojë një pasqyrë të përfaqësimit gjuhësor dhe etnik në kuadër të këtij institucioni, përkatësisht të gjuhës amtare të secilit deputet dhe komunitetit të cilit i përket (Indikator 1). Siç tregon tabela më poshtë, nga 120 deputetë, 97 prej tyre identifikojnë shqipen si gjuhë amtare (94 shqiptarë, 2 ashkali dhe 1 egjiptas), 13 identifikojnë serbishten si gjuhën e tyre amtare, pesë (5) deputetë identifikojnë boshnjakishten (4 boshnjakë dhe 1 goranë), katër (4) prej tyre identifikojnë turqishten, dhe një (1) deputet identifikon gjuhën rome⁴⁷.

Indikator 1 – Përfaqësimi gjuhësor (i gjuhëve amtare) në Kuvendin e Kosovës.

Të gjeturat – 97 shqipen, 13 serbishten, 5 boshnjakishten, 4 turqishten dhe 1 gjuhën rome.

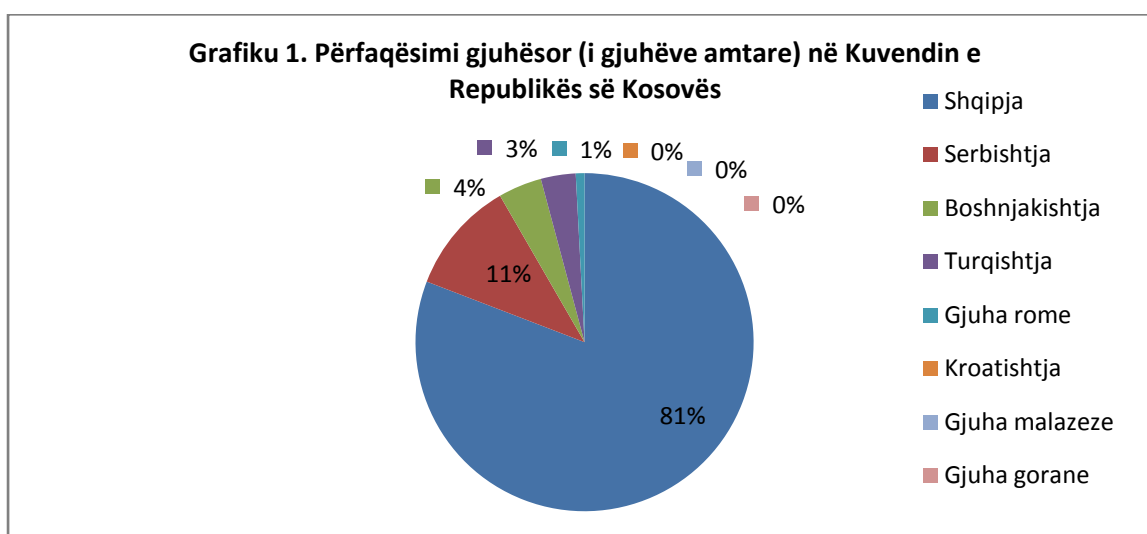

Tabela 1. Përfaqësimi gjuhësor (i gjuhëve amtare) në Kuvendin e Kosovës

KOMUNITETET										GJITHSEJ
GJUHËT		Shqiptar	Serb	Boshnjak	Turk	Rom	Ashkali	Egjiptas	Goran	
	Shqipja	94					2	1		97
	Serbishtja		13							13
	Boshnjakishtja			4					1	5
	Turqishtja				4					4
	Gjuha rome					1				1

3.2 Mekanizmat dhe mjetet, resurset dhe kapacitetet njerëzore⁴⁸

Indikatorët e kësaj pjese (indikatorët 2-11) kanë për qëllim të kontribuojnë në vlerësimin e kapaciteteve dhe cilësisë së shërbimeve gjuhësore të ofruara brenda institucionit në Kuvendin e Kosovës përmes vlerësimit të: numrit të profesionistëve që ofrojnë shërbime gjuhësore (përkthim në të folur e në të shkruar dhe redaktim), gjuhës së tyre amtare dhe kombinimeve gjuhësore në të cilat punojnë, nivelit të njohjes së gjuhëve nga ana e tyre, përgatitjeve të tyre akademike dhe përvojës

⁴⁶ Kjo pjesë korrespondon me Pjesën A të Matricës së indikatorëve, indikatorin 1 (shihni Shtojca 1: Matrica e indikatorëve).

⁴⁷ Informata të dhëna nëpërmjet pyetësorit nga Sekretariati i Kuvendit të Kosovës.

⁴⁸ Kjo pjesë korrespondon me Pjesën B të Matricës së indikatorëve, indikatorët 2-11 (shihni Shtojca 1: Matrica e indikatorëve).

relevante të punës, disponueshmërisë së mundësive të trajnimit për të përmirësuar njohuritë dhe shkathhtësitë e nevojshme për të siguruar rezultate të cilësisë së lartë, dhe qasjen e tyre në mjete kompjuterike për përkthim dhe mjete të tjera të specializuara që mund të kontribuojnë për të sigurua efikasitet, me cilësi të lartë dhe konsistencë në punën e tyre.

Shërbimet gjuhësore brenda institucionit dhe ato të kontraktuara jashtë tij

Indikatori 2 – (Ekzistimi i një) njësie për shërbime gjuhësore në Kuvendin e Kosovës.

Të gjeturat – Drejtoria e Shërbimeve Gjuhësore në Kuvendin e Kosovës.

Indikatori 3 – (Ekzistimi i një) njësie për standardizim gjuhësor në Kuvendin e Kosovës.

Të gjeturat – Drejtoria për Standardizim Gjuhësor e Kuvendit të Kosovës.

Përmes dy indikatorëve të parë strukturorë të zhvilluar (indikatorëve 2 dhe 3) shqyrtohen organet e ndryshme e themeluar që merren me shërbime gjuhësore në kuadër të Kuvendit të Kosovës dhe mandatet e tyre. Siç është përshkruar nga drejtuesit e departamenteve përkatës, ekziston një Drejtori për Standardizimin dhe Harmonizimin e Ligjeve (më tej, Drejtoria për Standardizim Gjuhësor) dhe një Drejtori e Shërbimeve Gjuhësore⁴⁹.

Mandati i Drejtorisë për Standardizim Gjuhësor përfshin rishikimin dhe elaborimin e raportit preliminar⁵⁰ mbi të gjitha projektligjet e miratuara nga Qeveria dhe të cilët i dorëzohen Kuvendit të Kosovës; përkthimin në anglisht të ligjeve të nxjerra nga Kuvendi i Kosovës; dhe harmonizimin dhe rishikimin e drafteve përfundimtare të ligjeve para miratimit të tyre⁵¹.

Drejtorja e Shërbimeve Gjuhësore është e ndarë në tri njësi⁵²:

- **Njësia për Përkthim:** është përgjegjëse për përkthimin e materialeve⁵³ të hartuara nga të gjitha shërbimet dhe departamentet e Kuvendit të Kosovës, dhe të amendamenteve të ligjeve që i paraqiten Kuvendit të Kosovës⁵⁴. Përveç kësaj, duke pasur parasysh se Zyra e Presidentit (ZP) dhe Zyra e Kryeministrit (ZKM) nuk kanë nga një departament përkthimi, Njësia për Përkthim e Kuvendit mbulon edhe nevojat e tyre. Ajo gjithashtu është përgjegjëse, në rastet kur kërkohet, për përkthim në të folur konsektiv dhe/ose simultan të mbledhjeve të trembëdhjetë Komisioneve të Kuvendit të Kosovës⁵⁵, mbledhjeve të Kryesisë së Kuvendit, seancave plenare të Kuvendit, dhe në intervista, seminare e konferenca ku marrin pjesë deputetët dhe/ose zyrtarët e Kuvendit. Shërbimet e përkthimit me shkrim dhe në të folur zakonisht ofrohen nga dhe në shqip, serbisht

⁴⁹ Informata të dhëna nëpërmjet pyetësorit nga Sekretariati i Kuvendit të Kosovës.

⁵⁰ Raportet preliminare, të përpunuara nga Drejtoria për Standardizim Gjuhësor, përfshijnë: shënime mbi përmbajtjen, strukturën, vërejtje, dhe të dhëna mbi pajtueshmërinë me legjislacionin e BE-së dhe harmonizimin gjuhësor.

⁵¹ Për më tepër informata rreth procesit ligjvënës, shihni Shtojcën 3: Nisma legjislative dhe procesi i hartimit.

⁵² Informata të dhëna nëpërmjet pyetësorit nga Drejtoria e Drejtorisë së Shërbimeve Gjuhësore të Kuvendit të Kosovës.

⁵³ Lloji i materialeve të përkthyer nga Njësia për Përkthim e Kuvendit të përfshijnë, ndër të tjera: amendamente të të gjitha ligjeve të miratuara nga Kuvendi, ligje të nxjerra nga Kuvendi, rekomandime, letra, akte normative, rregullore të administratës së Kuvendit, njoftime për shtyp, tekste për ueb-faqen zyrtare të Kuvendit, materiale për Gazetën Zyrtare, dhe transkripte të dëgjimeve publike të organizuara nga Komisionet e Kuvendit. Shumica e materialeve të përkthyer janë në dispozicion në Internet.

⁵⁴ Kjo përfshin amendamente në ligjet e nxjerra nga Kuvendi i Kosovës dhe institucionet e tjera që i nxjerrin ato, përkatësisht ligje të përpiluar nga: Presidenti i Republikës së Kosovës; Qeveria; deputetët e Kuvendit (përfshirë Komisionet, një deputet i Kuvendit, me mbështetjen e pesë deputetëve ose një grupi parlamentar); dhe më shumë se dhjetë mijë qytetarë, siç parashihet me ligj.

⁵⁵ Në rrethana normale, ka dy deri në tre përkthyes në të folur që ndihmojnë në secilën mbledhje të Komisioneve.

dhe turqisht. Përveç kësaj, gjithashtu ofrohet përkthim me shkrim dhe në të folur në kroatisht, sipas kërkesës.

- **Njësia për Redaktim:** kjo është përgjegjëse për rishikimin dhe redaktimin e materialeve⁵⁶ të hartuara në kuadër të punës së Kuvendit të Kosovës, të shkruar ose të përkthyer në shqip dhe serbisht.
- **Njësia Operative dhe e Administratës:** është përgjegjëse për shtypjen dhe/ose shkrimin e të gjitha materialeve të hartuara në kuadër të Drejtorisë së Shërbimeve Gjuhësore të Kuvendit të Kosovës.

Gjithashtu janë mbledhur informata mbi procesin e rekrutimit të profesionistëve të gjuhëve në Kuvendin e Kosovës. Siç është shpjeguar nga Drejtori i Drejtorisë së Shërbimeve Gjuhësore dhe Drejtori i Departamentit të Burimeve Njerëzore të Kuvendit të Kosovës, kriteret bazohen në kualifikimet akademike që lidhen me fushën e punës (studimet e avancuara në fushën e gjuhësisë ose të shkencave sociale janë të detyrueshme, kurse kualifikimet në fushën e drejtësisë⁵⁷ përbëjnë përparësi) dhe kualifikimet profesionale (minimumi që kërkohet është dy/tri vjet përvojë paraprake të punës të ndërlidhur me pozitën në fjalë) të kandidatëve. Vërtetimi nga Gjykata e Qarkut në Prishtinë nuk është kërkesë e detyrueshme për profesionistët që punojnë në Kuvendin e Kosovës, edhe pse konsiderohet përparësi⁵⁸.

Megjithatë, janë raportuar sfida në rekrutimin e profesionistëve të kualifikuar të gjuhëve. Për shembull, konkursi më i fundit për aplikim për Njësinë për Përkthim ishte mbyllur pa rekrutimin e asnjë kandidati⁵⁹. Pagat e ulëta që marrin profesionistët e gjuhëve janë përmendur si njëri nga faktorët e mundshëm të një gjendjeje të tillë në takimin teknik, të organizuar nga ECMI Kosova dhe ZKGj, më 13 nëntor⁶⁰ dhe në raste të tjera; megjithatë, informatat e dhëna nga Drejtoria e Shërbimeve Gjuhësore duket se tregojnë se pagat për këta profesionistë brenda Kuvendit të Kosovës janë krahasimisht jo shumë të vogla për standardet vendore.⁶¹ Vështirësitë në rekrutim, megjithatë, sugjerojnë se këto pozita nuk duken aq atraktive ose kandidatët jo të kualifikuar në mënyrë adekuate.

Së fundmi, janë kërkuar të dhëna mbi kontraktimin e shërbimeve gjuhësore jashtë institucionit. Sipas Drejtorit të Drejtorisë së Shërbimeve Gjuhësore të Kuvendit të Kosovës, Njësia për Përkthim kontraktin jashtë institucionit vetëm shërbimet e përkthimit me shkrim dhe në të folur në anglisht.⁶² Në këtë kontekst, profesionistët që ofrojnë shërbime gjuhësore brenda institucionit pretendojnë se ka nevojë të punësohen përkthyes me shkrim dhe në të folur në anglisht, për të shmangur kontraktimin e shërbimeve jashtë institucionit⁶³. Përveç kësaj, gjithashtu është thënë se cilësia e shërbimeve të

⁵⁶ Llojet e materialeve që shqyrtohen nga Njësia për Redaktim e Kuvendit përfshijnë amendamente të ligjeve, projektligje të nxjerrë nga Kuvendi i Kosovës, procesverbale, raporte, akteve normative dhe letra zyrtare.

⁵⁷ Studimet në drejtësi përbëjnë një kriter të detyrueshëm për përkthyesit që punojnë në Departamentin e Shërbimeve Ligjore.

⁵⁸ Informata të dhëna nëpërmjet pyetësorit nga Drejtori i Drejtorisë së Shërbimeve Gjuhësore të Kuvendit të Kosovës, dhe Drejtori i Drejtorisë së Shërbimeve të Standardizimit të Kuvendit të Kosovës.

⁵⁹ Informata të dhëna nga Drejtori i Drejtorisë së Shërbimeve Gjuhësore të Kuvendit të Kosovës gjatë intervistës me ECMI Kosovën, 27 shtator 2013, dhe nga Drejtori i Drejtorisë së Shërbimeve Gjuhësore të Kuvendit të Kosovës, në takimin teknik të organizuar nga ECMI Kosova dhe Zyra e Komisionerit të Gjuhëve, më 13 nëntor 2013..

⁶⁰ Siç është theksuar nga një përfaqësues i Këshillit Konsultativ për Komunitete (KKK).

⁶¹ Siç është raportuar nga Drejtori i Drejtorisë së Shërbimeve Gjuhësore të Kuvendit të Kosovës, intervistuar nga ECMI Kosova më 17 janar 2014, pagat e profesionistëve gjuhësorë të cilët ofrojnë shërbime të përkthimit me shkrim, në të folur dhe të redaktimit në Kuvendin e Kosovës (me përjashtim të dy prej tyre, me përvojë pune më të shkurtër, të cilët kanë pagë prej 590 euro secili) është 630 euro neto për secilin. E njëjta gjë vlen edhe për punonjësit e Drejtorisë për Standardizim Gjuhësor.

⁶² Informata të dhëna nëpërmjet pyetësorit nga Drejtori i Drejtorisë së Shërbimeve Gjuhësore të Kuvendit të Kosovës.

⁶³ Informata të dhëna nëpërmjet pyetësorit nga profesionistët që ofrojnë shërbime të përkthimit me shkrim dhe në të folur brenda institucionit në Kuvendin e Kosovës.

përkthimit që kontraktohen jashtë institucionit ka prirje të jetë e ulët, kryesisht për shkak se këto prirjen t'u kontraktohen kompanive që punojnë me kosto të ulët⁶⁴.

Kapacitetet njerëzore dhe njohja e gjuhëve

Indikatori 4 – Numri i profesionistëve që ofrojnë shërbime gjuhësore brenda institucionit në Kuvendin e Kosovës, të ndara sipas: roleve (detyrave) profesionale, gjuhës amtare dhe kombinimeve gjuhësore.

Të gjeturat – Ka 20 profesionistë gjuhësore që punojnë në kuadër të Drejtorisë së Shërbimeve Gjuhësore të Kuvendit të Kosovës, nga të cilët 11 ofrojnë shërbime të përkthimit me shkrim dhe në të folur, sipas kërkesës, pa dallim, dhe pesë (5) syresh ofrojnë shërbime të redaktimit.

Në mesin e atyre 11 profesionistëve që ofrojnë shërbime të përkthimit me shkrim dhe në të folur, tetë (8) kanë shqipen si gjuhë amtare, një (1) ka dy gjuhë amtare, shqipen dhe kroatishten, dhe dy (2) janë e flasin turqishten në nivel të gjuhës amtare. Ndonëse të gjithë profesionistët e kanë serbishten si gjuhë të parë të huaj, nuk ka asnjë që kanë serbishten gjuhë amtare. Nga pesë (5) profesionistët që ofrojnë shërbime të redaktimit, tre (3) prej tyre e kanë shqipen gjuhë amtare, kurse dy (2) serbishten.

Të gjithë profesionistët ofrojnë shërbime nga dhe në të gjitha gjuhët në të cilat punojnë, pa dallim; kombinimet më të shpeshta gjuhësore janë shqip-serbisht-shqip dhe shqip-boshnjakisht-shqip.

Sipas Drejtorit të Drejtorisë së Shërbimeve Gjuhësore të Kuvendit të Kosovës, ka 20 profesionistë të gjuhës që punojnë në kuadër të kësaj drejtorie⁶⁵: 11 përkthyes me shkrim/në të folur⁶⁶ (pa dallim) që punojnë në kuadër të Njesisë për Përkthim, pesë (5) redaktorë në kuadër të Njesisë për Redaktim (2 për gjuhën serbe dhe 3 për gjuhën shqipe), tre (3) transkriptues/daktilografë, dhe një (1) asistent administrativ⁶⁷. Si gjetje kyçe duhet të theksohet se të gjithë profesionistët që ofrojnë përkthim me shkrim dhe në të folur kanë thënë se ofrojnë të dy shërbimet, siç kërkohet, pa dallim⁶⁸.

Në mesin e 11 profesionistëve që ofrojnë shërbime përkthimi në kuadër të Njesisë për Përkthim, dhjetë (10) u janë përgjigjur pyetësorëve. Gjuha amtare e shumicës prej tyre – tetë (8) – është shqipja. Përveç kësaj, ka një (1) që ka flet shqipen dhe kroatishten si gjuhë amtare, dhe dy (2) që e flasin turqishten në nivel të gjuhës amtare⁶⁹. Siç mund të shihet, në këtë Drejtori nuk ka asnjë profesionist që kanë serbishten, boshnjakishten ose gjuhën rome si gjuhë amtare. Të gjithë profesionistët

⁶⁴ Informata të dhëna nga Drejtori i Drejtorisë së Shërbimeve Gjuhësore të Kuvendit të Kosovës, gjatë mbledhjes teknike të organizuar nga ECMI Kosova dhe Zyra e Komisionerit të Gjuhëve, më 13 nëntor 2013.

⁶⁵ Numri i përgjithshëm i personelit është 21, përfshirë Drejtorin e Drejtorisë.

⁶⁶ Të 11 profesionistët që punojnë në Drejtorinë e Shërbimeve Gjuhësore, e të cilët janë profesionistë gjuhësorë që i ofrojnë Kuvendit të Kosovës shërbime gjuhësore të përkthimit me shkrim dhe në të folur brenda institucionit, janë mbuluar nga ky vlerësim.

⁶⁷ Informata të dhëna nëpërmjet pyetësorit nga Drejtori i Drejtorisë së Shërbimeve Gjuhësore të Kuvendit të Kosovës.

⁶⁸ Informata të dhëna nëpërmjet pyetësorit nga profesionistët që ofrojnë shërbime të përkthimit me shkrim dhe në të folur brenda institucionit në Kuvendin e Kosovës, dhe nga Drejtori i Drejtorisë së Shërbimeve Gjuhësore të Kuvendit të Kosovës, gjatë mbledhjes teknike të organizuar nga ECMI Kosova dhe Zyra e Komisionerit të Gjuhëve, më 13 nëntor 2013.

⁶⁹ Nga 11 profesionistët që ofrojnë shërbime të përkthimit me shkrim dhe në të folur brenda institucionit në Kuvendin e Kosovës, vetëm dhjetë (10) prej tyre janë përgjigjur në pyetësorët. ECMI Kosova ka pasur qasje në informatat gjuhësore të profesionistit të mbetur nëpërmjet konsultimeve.

gjuhësorë e kanë serbishten si gjuhë të parë të huaj⁷⁰, dhe vetëm njëri pohon se ka një gjuhë të dytë të huaj, d.m.th shqipen⁷¹.

Tabela 2. Gjuha amtare e profesionistëve që ofrojnë përkthim me shkrim dhe në të folur në Kuvendin e Kosovës	Numri i profesionistëve
Shqipja	9
Serbishtja	0
Boshnjakishtja	0
Gjuha rome	0
Turqishtja	2
Gjuha gorane	0
Kroatishtja	1
Gjuha malazeze	0
<i>Gjithsej</i>	<i>11⁷²</i>

Sa i përket gjuhës amtare të pesë (5) profesionistëve që ofrojnë shërbime të redaktimit, tre (3) prej tyre e kanë shqipen gjuhë amtare, kurse dy (2) prej tyre serbishten.⁷³ Ndërsa është pozitive se ka dy (2) anëtar personeli që kanë serbishten gjuhë amtare dhe të cilët punojnë si redaktorë, kjo duket se nuk është e mjaftueshme e as nuk kompenson mungesën e atyre që e kanë serbishten gjuhë amtare në mesin e stafit që ofrojnë shërbime të përkthimit me shkrim e në të folur dhe të shërbimeve të standardizimit.

Sa u përket kombinimeve gjuhësore në të cilat punojnë përkthyesit me shkrim dhe në të folur, nga dhjetë (10) profesionistët të cilët i janë përgjigjur pyetësorit, nëntë (9) prej tyre ofrojnë shërbime nga shqipja në serbisht dhe anasjelltas (dhe pohojnë se u duhen të paktën tre profesionistë më shumë për të mbuluar këtë shërbim⁷⁴). Nga këta nëntë (9), gjashtë (6) prej tyre gjithashtu ofrojnë shërbime nga shqipja në boshnjakisht, dhe anasjelltas. Nga këta gjashtë (6), dy (2) prej tyre ofrojnë shërbime nga serbishtja në boshnjakisht dhe anasjelltas, dhe një (1) prej tyre ofron shërbime nga shqipja në kroatisht dhe anasjelltas. Më tej, ka dy (2) profesionistë që ofrojnë ndihmë me përkthim me shkrim dhe në të folur nga shqipja dhe serbishtja në turqisht, dhe anasjelltas. Në këtë kontekst, është e rëndësishme të përsëritet se nuk bëhet dallim sa i përket drejtimit të përkthimit me shkrim dhe në të folur (pra, profesionistët përkthejnë me shkrim dhe në të folur si nga ashtu edhe në gjuhët e tyre të punës), dhe se nuk ofrohen shërbime gjuhësore brenda institucionit që mbulojnë gjuhën rome⁷⁵.

⁷⁰ Zakonisht përkthyesit me shkrim/në të folur kanë një gjuhë amtare (A) – ose dy, në rastin e atyre që janë rritur me dy gjuhë amtare –, një gjuhë të parë të huaj (B) dhe një gjuhë të dytë të huaj (C). Në rastin ideal, përkthyesit me shkrim/në të folur duhet të punojnë kryesisht në gjuhën A (ose B), pra ajo të jetë gjuha e synuar, për të siguruar cilësinë më të mirë të mundshme të shërbimeve që ofrojnë.

⁷¹ Informata të dhëna nëpërmjet pyetësorit nga profesionistët që ofrojnë shërbime të përkthimit me shkrim dhe në të folur brenda institucionit në Kuvendin e Kosovës.

⁷² Një profesionist ka dy gjuhë amtare, pasi që si shqipja ashtu edhe kroatishtja llogariten si gjuhë amtare.

⁷³ Informata të dhëna nëpërmjet pyetësorit nga Drejtori i Drejtorisë së Shërbimeve Gjuhësore të Kuvendit të Kosovës.

⁷⁴ Informata të dhëna nga përfaqësuesi i profesionistëve që ofrojnë shërbime të përkthimit me shkrim dhe në të folur brenda institucionit në Kuvendin e Kosovës, gjatë mbledhjes teknike të organizuar nga ECMI Kosova dhe Zyra e Komisionerit të Gjuhëve, më 13 nëntor 2013.

⁷⁵ Informata të dhëna nëpërmjet pyetësorit nga profesionistët që ofrojnë shërbime të përkthimit me shkrim dhe në të folur brenda institucionit në Kuvendin e Kosovës.

Tabela 3. Kombinimet gjuhësore në të cilat punojnë profesionistët që ofrojnë shërbime të përkthimit me shkrim dhe në të folur në Kuvendin e Kosovës	Numri i profesionistëve
shqip-serbisht-shqip	9
shqip-boshnjakisht-shqip	6
serbisht-boshnjakisht-serbisht	2
shqip-turqisht-shqip	2
Shqip-kroatisht-shqip	1
serbisht-turqisht-serbisht	2

Së fundmi, sipas të dhënave të ofruara nga Drejtori i Drejtorisë për Standardizim Gjuhësor të Kuvendit të Kosovës, ka katër (4) profesionistë që ofrojnë shërbime të standardizimit brenda institucionit: dy (2) nga shqipja në anglisht dhe anasjelltas, dhe dy (2) nga gjuha shqipe në serbisht dhe anasjelltas⁷⁶. Gjuha amtare e këtyre katër (4) profesionistëve është shqipja. Nuk ka asnjë informatë tjetër në dispozicion mbi shërbimet e standardizimit, pasi që pyetësorët nuk janë plotësuar komplet ose nuk janë kthyer fare.

Indikatori 5 – Niveli i njohjes së gjuhës së parë dhe të dytë të huaj nga profesionistët që ofrojnë shërbime gjuhësore brenda institucionit në Kuvendin e Kosovës; zbërthyer sipas: roleve/detyrave profesionale dhe gjuhëve.

Të gjeturat – Sipas një vetëvlerësimi, të gjithë profesionistët pohojnë të kenë nivelin C2, nivelin më të lartë, të njohjes së gjuhës së tyre të parë dhe të dytë të huaj. Gjashtë nga 11 (54%) janë profesionistë të certifikuar.

Në përgjithësi, përkthyesit me shkrim ose në të folur në mënyrë ideale punojnë në gjuhën e tyre amtare. Megjithatë, në përputhje me të dhënat e mbledhura përmes konsultimeve dhe siç tregohet nga indikatorët e mësipërm, shumica e profesionistëve në Kuvendin e Kosovës punojnë jo vetëm në gjuhën e tyre amtare, por edhe në gjuhën e parë të huaj. Kjo veçanërisht ndodh me gjuhën serbe, njërën nga dy gjuhët zyrtare, pasi që nuk ka asnjë i cili e ka serbishten gjuhë amtare.

Prandaj është konsideruar e rëndësishme të vlerësohet niveli i njohjes së gjuhëve të huaja. Profesionistëve u është kërkuar të kryejnë një vetëvlerësim të nivelit të tyre të njohjes së gjuhës së tyre të parë dhe të dytë të huaj, bazuar në metodologjinë e ofruar nga *‘Matrica e Vetëvlerësimit në Nivelin Evropian’*. Të gjithë profesionistët të cilët janë përgjigjur në pyetësor kanë vlerësuar njohjen e gjuhëve të huaja me C2, nivelin më të lartë⁷⁷. Megjithatë, këto informata duhet të shikohen me kujdes, pasi që bazohen në vetëvlerësim dhe jo në cdo rast pasqyrojnë cilësinë përfundimtare të përkthimit (edhe pse probleme të tilla, si kufizimet e skajshme kohore dhe ngarkesa e tepërt me punë, e diskutuara më poshtë, gjithashtu duhet pasur parasysh). Kur janë pyetur në lidhje me certifikime zyrtare të gjuhëve, gjashtë (6) nga dhjetë (10) profesionistë kanë pohuar të jenë përkthyes/-e me shkrim/në të folur të certifikuar nga Gjykata e Qarkut e Prishtinës⁷⁸.

⁷⁶ Informata të dhëna nëpërmjet pyetësorit nga Drejtori i Drejtorisë për Standardizim Gjuhësor të Kuvendit të Kosovës.

⁷⁷ Shihni Matricën e Vetëvlerësimit të Nivelit Evropian. E qasshme në: http://www.coe.int/t/dg4/education/elp/elp-reg/Source/assessment_grid/assessment_grid_english.pdf (qasur më 9 dhjetor 2013).

⁷⁸ Informata të dhëna nëpërmjet pyetësorit nga profesionistët që ofrojnë shërbime të përkthimit me shkrim dhe në të folur brenda institucionit në Kuvendin e Kosovës.

Kualifikimet akademike të profesionistëve gjuhësorë

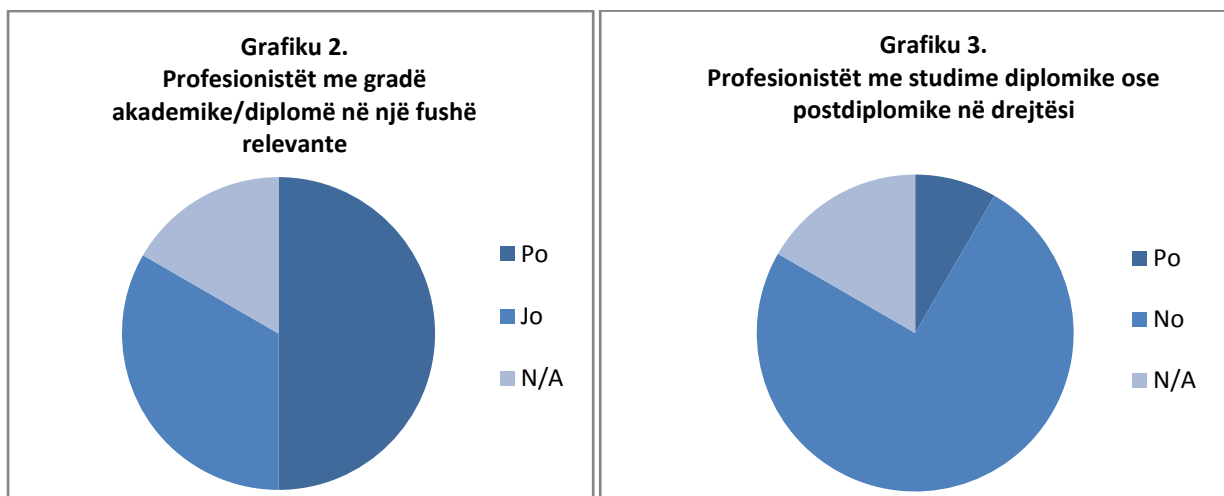
Indikatori 6 – Numri/përqindja e profesionistëve që ofrojnë shërbime gjuhësore brenda institucionit në Kuvendin e Kosovës, me diplomë/-a në fushën në të cilën punojnë, zbërthyer sipas: roleve/detyrave profesionale.

Të gjeturat – 6 nga 11 (54%) profesionistë kanë diplomë/-a në fushën në të cilat punojnë, kryesisht në studime të gjuhës shqipe.

Indikatori 7 – Numri / përqindja e profesionistëve që ofrojnë shërbime gjuhësore brenda institucionit në Kuvendin e Kosovës dhe të cilët kanë përfunduar studimet diplomike ose postdiplomike në drejtësi; zbërthyer sipas: roleve/detyrave profesionale.

Të gjeturat – 1 nga 11 (9%) profesionistë kanë përfunduar studimet diplomike ose postdiplomike në drejtësi.

Sipas informatave të dhëna nga ana e profesionistëve gjuhësorë të Njesisë për Përkthim, nëntë (9) nga 11 (81%) prej tyre kanë përfunduar studimet universitare. Nga ta, 6 (54% e numrit të gjithëmbarshtëm) kanë përgatitje akademike në fushën e gjuhësisë: një (1) profesionist ka një diplomë Bachelor dhe një Master në Përkthim me Shkrim dhe në të Folur dhe pesë (5) prej tyre kanë nga një diplomë Bachelor në studime të gjuhës dhe letërsisë shqipe nga Fakulteti Filologjik i Universitetit të Prishtinës. Degë të tjera të përgatitjeve akademike në mesin e profesionistëve gjuhësorë të Kuvendit të Kosovës janë Ekonomia, Shkencat Politike dhe Gazetaria⁷⁹. Në anën tjetër, vetëm (1) një nga profesionistët gjuhësorë të Kuvendit (9%) ka deklaruar të ketë përfunduar studimet në drejtësi⁸⁰.

Ndonëse një diplomë universitare në gjuhë ose studime të përkthimit me shkrim/në të folur nuk tregon, në vetvete, në mënyrë të plotë cilësinë e shërbimeve të ofruara, siç janë kyçë faktorët e tjerë, si përvoja e punës dhe shkathtësitë individuale, ajo përbën një aspekt të rëndësishëm që duhet të merret parasysh, në përputhje me praktikën më të mira ndërkombëtare. Ngjashëm, njohuritë e konsiderueshme të çështjeve ligjore, së bashku me njohjen e gjuhëve, përbëjnë një përparësi të rëndësishme për profesionistët që merren me dokumente ligjore, siç janë ata që punojnë në kuadër të Kuvendit të Kosovës. Në përputhje me këtë, për shembull, përkthyesit me diplomë universitare në

⁷⁹ Ibid.

⁸⁰ Ky profesionist ka diplomuar në Kriminalistikë dhe Studime të Sigurisë në Fakultetin Juridik të Universitetit të Sarajevës.

drejtësi dhe gradë Master në Përkthim me Shkrim dhe në të Folur (ose kombinime të tjera të ngjashme) do të ishin ideale për punën që kërkohet në kuadër të Kuvendit.

Megjithatë, ka sfida të ndryshme në këtë kontekstin e Kosovës. Ndonëse përgatitjet akademike janë listuar si kritere kyçe në procesin e punësimit për shërbime gjuhësore në Kuvendin e Kosovës, siç u përmend më lart, janë raportuar vështirësi në punësimin e profesionistëve të kualifikuar⁸¹, të cilat mund të jenë pjesërisht për shkak të paketës së ulët të kompensimit që ofrohet për këto poste⁸². Për më tepër, është e rëndësishme të përmendet se aktualisht në Kosovë nuk ka në dispozicion studime universitare në fushën e përkthimit dhe/ose studime për gjuhë, si për gjuhën shqipe ashtu edhe atë serbe, e as mundësi për të mësuar të dyja gjuhët gjatë shkollimit fillor apo të mesëm. Megjithatë, marrë parasysh këtë gjendje, do të ishte e dëshirueshme që të punohet drejt zhvillimit të mundësive të tilla, dhe që të plotësohet ky boshllëk në aspektin afatshkurtër duke punuar më tepër në ngritjen e kapaciteteve në mënyrë intensive.

Sa i përket njohjes së çështjeve dhe terminologjisë ligjore, duhet të merret në konsideratë që kjo të përfshihet në programin e ngritjes së kapaciteteve të përkthyesve me shkrim dhe në të folur që punojnë në kuadër të Kuvendit të Kosovës, si dhe ata që punojnë në institucionet e tjera qeveritare, pasi që kjo fushë nuk ishte mbuluar me programin e vitit 2013, siç përshkruhet më poshtë. Kjo duket të jetë një çështje urgjente: siç është vënë në dukje nga një prej ekspertëve të cilët kanë vlerësuar cilësinë e ligjeve të ndryshme dhe të një projektligji të nxjerrë nga institucione të ndryshme në vitin 2013 (përfshirë ministri të ndryshme, ZKM-në dhe Kuvendin), shpesh duket evidente se përkthyesve që punojnë në institucione të ndryshme u mungon të kuptuarit dhe njohja e thellë e çështjeve dhe terminologjisë ligjore⁸³.

Përvoja e punës e profesionistëve gjuhësorë

Indikatori 8 – Mesatarja e viteve të përvojës së punës në mesin e profesionistëve që ofrojnë shërbime gjuhësore brenda institucionit në Kuvendin e Kosovës.

Të gjeturat – 19 vite.

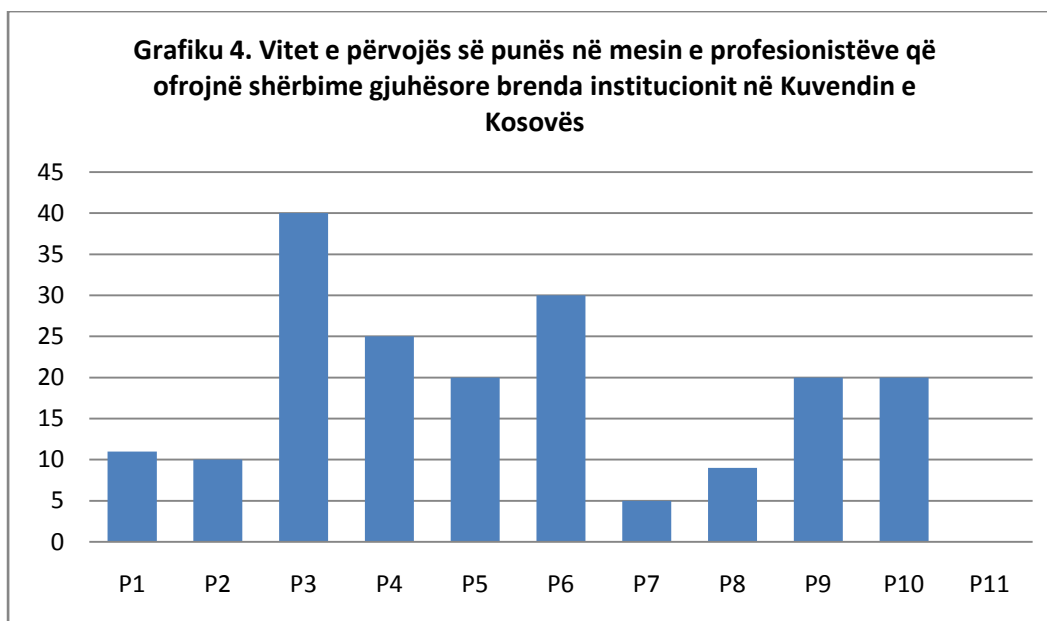
Sipas informatave të ofruara, profesionistët gjuhësorë të Kuvendit të Kosovës kanë mesatarisht 19 vjet përvojë pune në ndihme me përkthim me shkrim dhe në të folur, në mesin e të cilëve 40 vjet është përvoja e punës më e gjata, ndërmjet nëntë (9) dhe pesë (5) vjet më e shkurtra, dhe 10 ose më tepër për pjesën e mbetur të tyre⁸⁴. Është e rëndësishme të theksohet se është thënë se përvoja e punës konsiderohet si faktori më i rëndësishëm në punësimin e profesionistëve të rinj.

⁸¹ Informata të dhëna nga Drejtori i Drejtorisë së Shërbimeve Gjuhësore të Kuvendit të Kosovës gjatë intervistës me ECMI Kosovën, 27 shtator 2013.

⁸² Siç është theksuar nga një përfaqësues i KKK-së.

⁸³ Shihni kapitullin 3, pjesën 3.6.

⁸⁴ Informata të dhëna nëpërmjet pyetësorit nga profesionistët që ofrojnë shërbime të përkthimit me shkrim dhe në të folur brenda institucionit në Kuvendin e Kosovës.

Mundësitë për ngritje të kapaciteteve

Indikatori 9 – Programe trajnimi për profesionistët që i ofrojnë shërbime gjuhësore Kuvendit të Kosovës dhe Komisioneve të tij.

Të gjeturat – Po, një program trajnimi për ngritjen e kapaciteteve dhe shkathtësive mbi teknikat e përkthimit konsektiv dhe simultan; tri programe trajnimi mbi mjetet e TI-së dhe atë mbi përdorimin e softuerit OmegaT, procesorit Microsoft Word dhe mjeteve të tjera të Microsoftit; një program trajnimi mbi rolin e administratës në punën e Kuvendit; dhe asnjë program trajnimi mbi çështjet ligjore.

Një tjetër faktor cilësor i matur përmes indikatorëve është ofrimi gjatë vitit 2013 i programeve të trajnimit për të përmirësuar profesionalizmin, performancën dhe shkathtësitë e profesionistëve që ofrojnë shërbime gjuhësore në Kuvend. Marrë parasysh mungesën e studimeve për gradë/diplomë universitare në përkthim me shkrim dhe në të folur në gjuhët zyrtare në Kosovë, dhe problemet e vazhdueshme sa i përket cilësisë, kjo është veçanërisht e rëndësishme për kontekstin e Kosovës

Sipas informatave të mbledhura, programet e ofruara përfshinin⁸⁵: një (1) program trajnimi për ngritjen e kapaciteteve dhe shkathtësive mbi teknikat e përkthimit konsektiv dhe simultan; tre (3) programe trajnimi mbi mjetet e TI-së për përdorimin e softuerit OmegaT⁸⁶ (i cili, megjithatë, nuk është plotësisht funksional), Microsoft Word Processor dhe mbi mjetet e Microsoftit; një (1) program trajnimi mbi rolin e administratës në punën e Kuvendit; dhe asnjë program trajnimi mbi çështjet ligjore⁸⁷. Në përgjithësi, trajnimet janë pritur mirë dhe janë vlerësuar pozitivisht nga ana e profesionistëve gjuhësorë të cilët kanë marrë pjesë dhe kanë dhënë informatat e tyre kthyes

⁸⁵ Informata të dhëna nëpërmjet pyetësorit nga Drejtori i Drejtorisë së Shërbimeve Gjuhësore të Kuvendit të Kosovës.

⁸⁶ OmegaT është mjet kompjuterik për përkthim i zhvilluar në gjuhën programuese Java. Ajo është softuer pa pagesë i menduar për përkthyes profesionistë. Në dispozicion në: <http://www.omegat.org/en/omegat.html> (qasur më 1 dhjetor 2013).

⁸⁷ Trajnimi më i fundit për çështje ligjore është mbajtur në qershor 2012. Titulli i këtij trajnimi ka qenë 'Aspektet Teorike të Përkthimit Ligjor dhe Rëndësia e tyre Praktike'.

nëpërmjet pyetësorëve⁸⁸. Megjithatë, siç u vu në dukje më sipër, ofrimi i trajnimeve mbi çështjet ligjore duhet të konsiderohet prioritet.

Disponueshmëria e mjeteve kompjuterike për përkthim dhe mjeteve të tjera të specializuara

Indikatori 10 – Mjetet kompjuterike për përkthim dhe mjetet e tjera të specializuara për të ndihmuar në punën e përkthyesve dhe redaktorëve të Kuvendit; zbërthyer sipas: mjeteve.

Të gjeturat – Një numër i kufizuar i mjeteve në dispozicion dhe plotësisht funksionale.

Ka një sërë mjetesh kompjuterike për përkthim (KpP) dhe mjetesh të tjera të specializuara në dispozicion në treg që kontribuojnë në sigurimin e cilësisë, konsistencës dhe efikasitetit më të lartë në punën e përkthyesve dhe redaktorëve. Prandaj janë mbledhur informata mbi disponueshmërinë e mjeteve të tilla për profesionistët që punojnë në kuadër të Kuvendit të Kosovës (indikatori 10).

Profesionistët deklarojnë se kanë qasje në mjete të drejtshkrimit dhe gramatikore, përmes programeve të tilla si Corrector 2.0, Google Translate dhe Microsoft Office, si dhe në aplikacione të Menaxherëve të terminologjisë⁸⁹ dhe Harmonizuesve ('Concordancers'⁹⁰) përmes softuerit OmegaT⁹¹, të instaluar kohët e fundit. Megjithatë, siç është deklaruar nga Drejtori i Drejtorisë së Shërbimeve Gjuhësore të Kuvendit të Kosovës, softueri OmegaT nuk është duke u përdorur për shkak se përdoret një version i vjetëruar i Windowsit⁹². Mjete të tjera relevante, si fjalorë elektronikë, baza të dhënash të terminologjisë ose mjete memorizuese për përkthim nuk janë në dispozicion për të ndihmuar në punën e përkthyesve të Kuvendit⁹³.

⁸⁸ Informata të dhëna nëpërmjet pyetësorit nga profesionistë që ofrojnë shërbime të përkthimit me shkrim dhe në të folur brenda institucionit në Kuvendin e Kosovës.

⁸⁹ Ky mjet u mundëson përkthyesve të menaxhojnë vetë bazën e tyre të të dhënave të terminologjisë në formë elektronike. Kjo mund të shkojë nga një tabelë e thjeshtë, e krijuar në softuerin Word ose një tabelë të vetë përkthyesit, një bazë të dhënash e krijuar në një program të tillë si FileMaker Pro ose, formate më të mëdhenj, pra paketa të specializuara softuerike si SDL MultiTerm, LogiTerm, Termex, etj.

⁹⁰ Programe që gjejnë rastet e përdorimit të një fjale ose shprehjeje dhe kontekstet e tyre përkatëse dhe kontekstin e tyre përkatës në një korpus njëgjuhësh, dygjuhësh ose shumëgjuhësh, siç janë 'tekste të dyfishta' ose memorie përkthimi.

⁹¹ Informata të dhëna nëpërmjet pyetësorit nga profesionistë që ofrojnë shërbime të përkthimit me shkrim dhe në të folur brenda institucionit në Kuvendin e Kosovës.

⁹² Informata të dhëna nëpërmjet pyetësorit nga Drejtori i Drejtorisë së Shërbimeve Gjuhësore të Kuvendit të Kosovës.

⁹³ Informata të dhëna nëpërmjet pyetësorit nga profesionistë që ofrojnë shërbime të përkthimit me shkrim dhe në të folur brenda institucionit në Kuvendin e Kosovës.

Tabela 4. Mjetet kompjuterike për përkthim⁹⁴ në kuadër të Njesisë për Përkthim		Emrat e mjeteve/programeve	Gjuhët në të cilat janë në dispozicion
Drejtskrimorët ⁹⁵	✓	- Corrector 2.0 - Google Translate - Microsoft Office	Shqip Serbisht
Kontrolluesit e gramatikës ⁹⁶	✓	- Corrector 2.0 - Google Translate - Microsoft Office	Shqip Serbisht
Fjalorë elektronikë	✓	Nuk janë në dispozicion në format elektronik Literaturë në dispozicion në zyrë	Shqip Serbisht
Baza të dhënash të terminologjisë ⁹⁷	✗		
Menaxherë terminologjie ⁹⁸	✗		
Indeksues ⁹⁹	✗		
Harmonizues ('Concordancers') ¹⁰⁰	✗		
Harmonizues 'tekstesh dyshifrore' ('Bitext aligners') ¹⁰¹	✗		
Mjete memorizuese për përkthim ¹⁰²	✗		

Mjetet për standardizim gjuhësor

Indikatori 11 – Sistem gjithëpërfshirës gjuhësor për standardizimin e termave, për të mbështetur dhe harmonizuar shërbimet gjuhësore të Kuvendit të Kosovës; zbërthyer sipas: Llojit të mjeteve.

Të gjeturat – Nuk ka një sistem gjithëpërfshirës; ka vetëm disa materiale të shtypura në dispozicion.

Kur kemi të bëjmë me dokumente teknik, si ligje dhe tekste të tjera ligjore, përdorimi i terminologjisë në mënyrë konsistente dhe të saktë është me rëndësi të madhe. Prandaj është zhvilluar një indikator cilësor (indikatori 11) për të monitoruar dhe vlerësuar disponueshmërinë e mjeteve për këtë qëllim (si fjalorëve dhe bazave të të dhënave të terminologjisë), të cilat përbëjnë një aspekt kyç të kushteve të

⁹⁴ Kjo listë përmban një përzgjedhje jo të plotë të mjeteve kompjuterike, e zhvilluar nga një ekspert gjuhësor i kontraktuar nga ECMI Kosova, dhe të cilat konsiderohen të jenë relevante dhe të domosdoshme për saktësinë e punës së përkthyesve profesionistë. Shihni, p.sh. <http://www.cattools.org/>; <http://www.translationzone.com/products/cat-tools/>.

⁹⁵ Program-aplikacion që shënjon fjalët në një dokument që mund të mos jenë shqiptuar drejt. Mund të jetë pjesë e integruar në një program kryesor për përpunimin e tekstit.

⁹⁶ Program, ose pjesë programi, që përpunon tekstin e shkruar për gabime gramatikore. Mund të jetë pjesë e integruar në një program kryesor për përpunimin e tekstit.

⁹⁷ Qoftë në një kompjuter, qoftë të qasshme nëpërmjet Internetit, siç është TERMIUM Plus.

⁹⁸ Ky mjet u mundëson përkthyesve të menaxhojnë vetë bazën e tyre të të dhënave të terminologjisë në formë elektronike. Kjo mund të shkojë nga një tabelë e thjeshtë, e krijuar në softuerin Word ose një tabelë të vetë përkthyesit, një bazë të dhënash e krijuar në një program të tillë si FileMaker Pro ose, formate më të mëdhenj, pra paketa të specializuara softuerike si SDL MultiTerm, LogiTerm, Termex, etj..

⁹⁹ Mjet i cili mundëson përdoruesit të kërkojë tekste të përkthyer ose dokumente referimi të llojeve të ndryshme. Disa indeksues të tilla janë Softueri për Kërkime ISYS, dtSearch Desktop dhe Naturel.

¹⁰⁰ Programe që gjejnë rastet e përdorimit të një fjale ose shprehjeje dhe kontekstet e tyre përkatëse dhe kontekstin e tyre përkatës në një korpus njëgjuhësh, dygjuhësh ose shumëgjuhësh, siç janë 'tekste të dyfishta' ose memorie përkthimi.

¹⁰¹ Mjete për harmonizimin e një teksti burimor me përkthimin e tij, i cili pastaj mund të analizohet duke përdorur një mjet kërkimi me frazë të plotë, ose një 'harmonizues'.

¹⁰² Mjet i përbërë nga një bazë të dhënash të segmenteve tekstuale në një gjuhë burimore dhe përkthimet e tyre në një ose më shumë gjuhë të synuara.

punës së përkthyesve dhe redaktorëve në kuadër të Kuvendit të Kosovës dhe institucioneve të tjera qeveritare.

Drejtori i Drejtorisë për Standardizim Gjuhësor ka deklaruar se mjetet kompjuterike dhe mjetet e tjera të specializuara, të dizajnuara për të mbështetur punën e profesionistëve që ofrojnë shërbime të standardizimit në Kuvendin e Kosovës, nuk janë në dispozicion¹⁰³. Megjithatë, Drejtori i Departamentit të Burimeve Njerëzore të Kuvendit të Kosovës ka theksuar se ndonëse jo në format elektronik, profesionistët e standardizimit në Kuvendin e Kosovës mbështeten në punën e tyre në ndihmën e fjalorëve dhe materialeve të tjera terminologjike¹⁰⁴.

Tabela 5. Mjetet kompjuterike për përkthim ¹⁰⁵ në Departamentin për Standardizim		Vërejtje
Bazë të dhënash të dokumenteve të përpiluara nga Kuvendi i Kosovës, në formatin original dhe të përkthyer	✗	
Arkiva a ligjeve (legjislacionit të miratuar nga Kuvendi i Kosovës)	✗	
Fjalorë <i>online</i> (në Internet)	✗	Kopje të shtypura të fjalorëve në dispozicion në zyrë
Fjalorë elektronikë	✗	Kopje të shtypura të fjalorëve në dispozicion në zyrë
Bazë të dhënash për terminologji ¹⁰⁶	✗	
Memorie përkthimi	✗	

3.3 Kërkesat e punës¹⁰⁷

Kjo pjesë e indikatorëve (indikatorët 12-17) ka për qëllim të vlerësojë nëse profesionistët që ofrojnë shërbime gjuhësore brenda institucionit në Kuvendin e Kosovës kanë ngarkesë të mjaftueshme për të siguruar rezultatet të cilësisë së lartë. Kjo është veçanërisht e rëndësishme marrë parasysh nivelin e lartë të ekspertizës, kërkimeve dhe vëmendjes ndaj hollësive që kërkohet gjatë përkthimit dhe redaktimit të dokumenteve komplekse ligjore (të cilat do të bëhen ligjërish detyruese pas miratimit të tyre), si dhe shkallën e lartë të përqendrimit që nevojitet për të siguruar shërbime të përkthimit me shkrim dhe në të folur të cilësisë së lartë. Prandaj, ngarkesa e lartë mund të ketë ndikim në cilësinë e rezultateve, në të njëjtën mënyrë si kualifikimet e profesionistëve dhe disponueshmëria e mjeteve përkatëse të punës. Të gjeturat e prezantuara në këtë pjesë duhet të vlerësohen së bashku me ato në pjesët e tjera.

¹⁰³ Informata të dhëna nëpërmjet pyetësorit nga Drejtori i Drejtorisë për Shërbime të Standardizimit Gjuhësor të Kuvendit të Kosovës.

¹⁰⁴ Informata të dhëna nëpërmjet pyetësorit nga Drejtori i Departamentit të Burimeve Njerëzore të Kuvendit të Kosovës.

¹⁰⁵ Kjo listë përmban një përzgjedhje jo të plotë të mjeteve kompjuterike, e zhvilluar nga një ekspert gjuhësor i kontraktuar nga ECMI Kosova, dhe të cilat konsiderohen të jenë relevante dhe të domosdoshme për saktësinë e punës së përkthyesve profesionistë. Në dispozicion në: <http://www.cattools.org/>; <http://www.translationzone.com/products/cat-tools/> (qasur më: 9 dhjetor 2013).

¹⁰⁶ Qoftë në një kompjuter, qoftë të qasshme nëpërmjet Internetit, siç është TERMIUM Plus.

¹⁰⁷ Kjo pjesë korrespondon me Pjesën C të Matricës së indikatorëve (shihni Shtojcën 1: Matrica e indikatorëve).

Ngarkesa e punës

Indikatori 12 – Niveli i ngarkesës së punës së profesionistëve që ofrojnë shërbime gjuhësore brenda institucionit në Kuvendin e Kosovës

Të gjeturat – Ngarkesa e madhe e punës.

Indikatori 13 – Mesatarja e orëve të pandërprera të punës kushtuar përkthimit në të folur të regjistruara brenda një dite nga profesionistët që ofrojnë shërbime të përkthimit në të folur në Kuvendin e Kosovës.

Të gjeturat – 3.8 i orë të pandërprera për shërbime të përkthimit në të folur nga shqipja në serbisht dhe 1,5 orë të pandërprera për shërbime të përkthimit në të folur nga serbishtja në shqip.

Indikatori 14 – Mesatarja e numrit të faqeve që duhet përkthyer ose redaktuar brenda ditës nga profesionistët që punojnë në Kuvendin e Kosovës dhe që ofrojnë mbështetje me përkthim me shkrim dhe redaktim.

Të gjeturat – 13.2 faqe që duhet përkthyer brenda një dite për shërbime të përkthimit me shkrim nga shqipja në serbisht, dhe 5 faqe që duhet përkthyer brenda një dite për shërbimet e përkthimit me shkrim nga serbishtja në shqip.

Indikatori 15 – Numri i përgjithshëm i faqeve të përkthyer dhe redaktuara brenda një dite nga profesionistë që punojnë në Kuvendin e Kosovës dhe ofrojnë mbështetje me përkthim me shkrim dhe redaktim.

Të gjeturat – 6,292 faqe (janar – qershor 2013).

Indikatori 16 – Numri i përgjithshëm i mbledhjeve në të cilat janë ofruar shërbime të përkthimit në të folur nga profesionistët që ofrojnë shërbime të përkthimit në të folur brenda institucionit në Kuvendin e Kosovës.

Të gjeturat – 486 mbledhje (janar – qershor 2013).

Indikatori 17 – Koha në dispozicion për përkthim me shkrim dhe redaktim të ligjeve dhe amendamenteve në kuadër të Kuvendit të Kosovës.

Të gjeturat – Kërkesat për përkthim me shkrim duhet të adresohen gjatë kohës kur dalin, pa marrë parasysh nivelin e përgjithshëm të ngarkesës së punës ose gjatësinë e dokumentit në fjalë, dhe afatet kohore për përkthim me shkrim dhe redaktim priret të jetë shumë e kufizuar dhe e pamjaftueshme. Në anën tjetër, afatet kohore për standardizimin e ligjeve dhe amendamenteve para miratimit të tyre është 10 ditë të njëpasnjëshme (pa ndërprerje).

Sipas profesionistëve që ofrojnë shërbime gjuhësore brenda institucionit në Kuvendin e Kosovës, niveli i ngarkesës së punës për përkthyes me shkrim dhe në të folur është shumë i lartë¹⁰⁸. Kjo ndodh pjesërisht për shkak të faktit se kërkesat duhet të adresohen gjatë kohës kur dalin, pa marrë parasysh nivelin e përgjithshëm të ngarkesës së punës ose gjatësinë e dokumentit në fjalë, dhe se në këtë mënyrë afati kohor në dispozicion për përkthim dhe redaktim dhe standardizim priret të jetë shumë i kufizuar¹⁰⁹.

¹⁰⁸ Informata të dhëna nëpërmjet pyetësorit nga profesionistët që ofrojnë shërbime të përkthimit me shkrim dhe në të folur brenda institucionit në Kuvendin e Kosovës.

¹⁰⁹ Informata të dhëna nëpërmjet pyetësorit nga Drejtori i Drejtorisë së Shërbimeve Gjuhësore të Kuvendit të Kosovës.

Duke iu referuar përkthimit me shkrim të amendamenteve të ligjeve, profesionistët gjuhësorë të Kuvendit kanë deklaruar se puna e tyre ndikohet negativisht nga afatet e kufizuara kohore dhe mungesa e disponueshmërisë së drafteve fillestare të ligjeve, të nxjerrë nga institucionet e tjera¹¹⁰. Së fundmi, afatet kohore në dispozicion për standardizimin e ligjeve dhe amendamenteve, para miratimit të tyre, është prej 10 ditësh pa ndërprerje¹¹¹.

Numri mesatar i faqeve që duhet përkthyer brenda një dita nga profesionistët gjuhësorë të Kuvendit të Kosovës është 13.2 faqe për shërbimet e përkthimit nga shqipja në serbisht, gjë që duket të jetë shumë e lartë, dhe prandaj mund të ndikojnë në cilësi¹¹², dhe pesë (5) faqe për shërbimet e përkthimit nga serbishtja në shqip¹¹³. Numri mesatar i orëve të pandërprera të punës dedikuar përkthimit në të folur, të regjistruara brenda një dite nga profesionistët gjuhësorë të Kuvendit të Kosovës është 3.8 orë për shërbime të përkthimit në të folur nga shqipja në serbisht dhe 1.5 orë për shërbime të përkthimit në të folur nga serbishtja në shqip¹¹⁴.

Në këtë kontekst, është me rëndësi të kihet parasysh se, siç u përmend më parë, në Kuvendin e Kosovës nuk ka ndarje ndërmjet punës së përkthyesve me shkrim dhe atyre në të folur, gjë që nënkupton se sasia e punës që korrespondon me secilin shërbim u bie njëjtëve profesionistë. Në ato pjesë të pyetësorit ku kërkoheshin komente të mëtejshme mbi ngarkesën e punës, disa profesionistë kanë deklaruar se *“njehen të mbingarkuar me punë”* marrë parasysh faktin se *“duhet që brenda ditës të ofrojnë shërbime të përkthimit konsektiv dhe simultan në të folur”* në një kontekst ku ka *“kohë dhe staf të pamjaftueshëm për të mbuluar të gjitha nevojat për shërbime gjuhësore që kërkon puna e Kuvendit të Kosovës, komisioneve dhe grupeve përkatëse të punës, në baza ditore”*¹¹⁵.

¹¹⁰ Informata të dhëna nga përfaqësuesi i profesionistëve të punësuar brenda institucionit që i ofrojnë shërbime të përkthimit me shkrim dhe në të folur Kuvendit të Kosovës, në takimin teknik të organizuar nga ECMI Kosova dhe Zyra e Komisionerit të Gjuhëve, më 13 nëntor 2013.

¹¹¹ Informata të dhëna nga Drejtori i Drejtorisë për Standardizimi të Kuvendit të Kosovës, gjatë intervistës me ECMI Kosovën, më 17 janar 2014.

¹¹² Numri i faqeve të cilat mund të përkthehen brenda një dite pa kompromentuar cilësinë e rezultateve sigurisht që nuk është ‘universal’ dhe varet nga shumë faktorë, përfshirë kompleksitetin e tekstit dhe formatin e tij, si dhe kualifikimet, përvoja dhe njohja e temës dhe terminologjisë nga ana e përkthyesit. Megjithatë, sipas përkthyesve të jashtëm të anketuar, si dhe praktikave të mira të vendeve të tjera, një numër adekuat për tekstet ligjore ose teknike do të jetë ndërmjet 5 dhe 7 faqe në ditë (më së shumti deri në 10). Përveç kësaj, duhet pasur parasysh se brenda Njësisë për Përkthim të Kuvendit të Kosovës nuk punon asnjë person që e ka serbishten gjuhë amtare, gjë që duhet të jetë një faktor shtesë rëndues, së bashku me ngarkesën e madhe të punës për përkthim nga shqipja në serbisht. Shihni p.sh. Njësinë për Përkthim të Zyrës së Kryeministrit të Finlandës, në <http://vnk.fi/toiminta/kielipalvelut/sanastot/fi158016.jsp#ohjeet>, dhe Shoqatën Kroate për Përkthime Shkencore dhe Teknike, në http://www.drustvoprevoditelja.htnet.hr/prev_centar_e.htm; Zyra për Përkthim në kuadër të Zyrës së Kryeministrit të Finlandës, në <http://vnk.fi/toiminta/kielipalvelut/sanastot/fi158016.jsp#ohjeet>.

¹¹³ Informata të dhëna nëpërmjet pyetësorit nga profesionistë që ofrojnë shërbime të përkthimit me shkrim dhe në të folur brenda institucionit në Kuvendin e Kosovës.

¹¹⁴ *Ibid.*

¹¹⁵ *Ibid.*

Tabela 6. Shërbimet gjuhësore brenda institucionit të ofruara gjatë viteve 2012 dhe 2013¹¹⁶	2012 (janar-dhjetor)	2013 (janar-dhjetor)
Kërkesat për përkthim të materialeve	2931	1490
Numri i faqeve të përkthyera	8591	5138
Numri i faqeve të redaktuara	2078	1154
Numri i shërbimeve të përkthimit në të folur të ofruar për mbledhjet e Komisioneve të Kuvendit të Kosovës	582	368
Numri i shërbimeve të përkthimit në të folur të ofruar për mbledhjet plenare të Kuvendit të Kosovës	55	48
Numri i shërbimeve të përkthimit në të folur të ofruar për mbledhjet e udhëheqjes së Kuvendit të Kosovës	49	26
Numri i shërbimeve të përkthimit në të folur të ofruar për dëgjimet publike të Komisioneve të Kuvendit të Kosovës	N/A	11
Numri i llojeve të tjera të mbledhjeve për të cilat janë ofruar shërbime të përkthimit në të folur	98	33

3.4 Resurset financiare¹¹⁷

Resurset financiare janë shumë të rëndësishme në vlerësimin e kapaciteteve dhe punës së organeve të veçanta. Ndarja e buxhetit mund të reflektojë edhe atë nëse një fushë e caktuar financohet siç duhet dhe i jepet prioritet. Në përputhje me këtë, janë zhvilluar indikatorë sasiorë (indikatorët 18-19) për të monitoruar resurset financiare të ndara për shërbimet gjuhësore që ofrohen brenda institucionit dhe ato që kontraktohen jashtë tij për punën e Kuvendit të Kosovës. Rezultatet duhet të vlerësohen nga ekspertët dhe të merren në konsideratë si në shifra absolute (në vlera të përgjithshme), ashtu edhe relative (në përqindje).

Buxheti për shërbime gjuhësore të ofruara brenda institucionit

Indikatori 18 – Shuma/përqindja e buxhetit të Kuvendit të ndarë për shërbimet gjuhësore brenda institucionit të ofruara Kuvendit të Kosovës; zbërthyer sipas: shërbimeve gjuhësore.

Të gjeturat – 230.000 euro/1.35% e buxhetit të përgjithshëm të Kuvendit.

Sipas të dhënave të ofruara nga Drejtori i Drejtorisë së Financave të Kuvendit të Kosovës, buxheti i përgjithshëm për vitin 2013 i Kuvendit të Kosovës është 17,010,692 euro, nga të cilat 8,249,692 janë ndarë për nevojat e Kuvendit dhe 8,761,000 për subvencione të RTK-së. Buxheti i ndarë për punën e Drejtorisë së Shërbimeve Gjuhësore është 230,000 Euro (përfshirë për paga dhe materiale), gjë që është 1,35% e buxhetit të përgjithshëm¹¹⁸. Nuk ka të dhëna të zbërthyera në dispozicion mbi shumën e buxhetit të ndarë për shërbime të ndryshme gjuhësore.

Marrë parasysh ngarkesën e punës, të dëshmuar më sipër, burimet e kufizuara njerëzore, pagat e ulëta që merren nga profesionistët që ofrojnë shërbime gjuhësore (gjë që pengon punësimin e personelit të kualifikuar), dhe problemet e vazhdueshme, që rezultojnë nga këto, në sigurimin e

¹¹⁶ Informata të dhëna nëpërmjet pyetësorit nga Drejtori i Drejtorisë së Shërbimeve Gjuhësore të Kuvendit të Kosovës.

¹¹⁷ Kjo pjesë korrespondon me pjesën D të Matricës së indikatorëve (shihni Shtojca 1: Matrica e indikatorëve).

¹¹⁸ Informata të dhëna nëpërmjet pyetësorit nga Drejtori i Drejtorisë së Financave të Kuvendit të Kosovës.

përkthimit cilësor të ligjeve, duhet të merret në konsideratë rritja e buxhetit të ndarë për shërbimet e përkthimit që i ofrohen Kuvendit të Kosovës brenda institucionit.

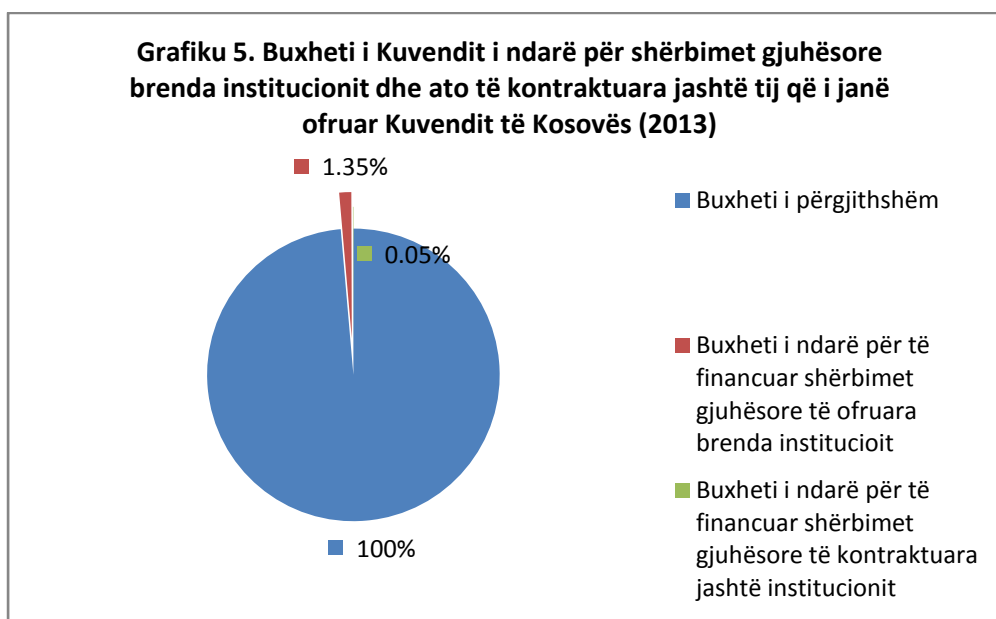
Buxheti për kontraktimin e shërbimeve gjuhësore jashtë institucionit

Indikatori 19 – Shuma/përqindja e buxhetit të Kuvendit të ndarë për kontraktimin jashtë institucionit të shërbimeve gjuhësore që i ofrohen Kuvendit të Kosovës; zbërthyer sipas: shërbimeve gjuhësore.

Të gjeturat – 10.000 euro, 0.05% e buxhetit të përgjithshëm.

Në përputhje me informatat e dhëna nga Drejtori i Drejtorisë së Financave të Kuvendit të Kosovës, 10,000 euro (ose 0,05%), e buxhetit të Kuvendit të vitit 2013, është ndarë për shërbime gjuhësore të kontraktuara jashtë institucionit që i janë ofruar Kuvendit të Kosovës, nga të cilat 3,116.44 euro janë ndarë për kontraktimin jashtë institucionit të përkthimit të rreth 22 dokumenteve, dhe 6,914 euro për kontraktimin e ofrimit të shërbimeve të përkthimit simultan për disa seanca plenare të Kuvendit, mbledhje të komisioneve dhe mbledhje të tjera¹¹⁹.

Rekomandohet që të vlerësohet efikasiteti i kostos së kontraktimit të shërbimeve gjuhësore jashtë institucionit nëpërmjet ngritjes së kapaciteteve brenda institucionit, si dhe adresimit të çështjes së sigurimit të cilësisë, marrë parasysh shqetësimet e shprehura sa i përket cilësisë së shërbimeve të kontraktuara jashtë institucionit¹²⁰.

3.5 Reagueshmëria ndaj kërkesave¹²¹

Ky grup indikatorësh (indikatorët 20-23) kanë për qëllim të masin nëse nevojat për mbështetje me përkthim në të folur në mesin e deputetëve të Kuvendit gjuha amtare e të cilave është turqishtja, boshnjakishtja ose gjuha rome adresohen siç duhet, në përputhje me ligjin (neni 5.1 dhe 5.2 i *Ligjit për Përdorimin e Gjuhëve*). Siç parashihet në kuadër të indikatorit 1, ka pesë (5) deputetë që kanë

¹¹⁹ *Ibid.*

¹²⁰ Shihni kapitullin 3, pjesën 3.2.

¹²¹ Kjo pjesë korrespondon me pjesën E të Matricës së indikatorëve (shihni Shtojca 1: Matrica e indikatorëve).

boshnjakishten gjuhë amtare, katër (4) deputetë që kanë turqishten si gjuhë të tillë, dhe një (1) deputet që ka gjuhën rome¹²² gjuhë amtare.

Kërkesat për mbështetje me përkthim në të folur në turqisht, boshnjakisht dhe në gjuhën rome

Indikatori 20 – shuma/përqindja e kërkesave të përmbushura me kohë për mbështetje me përkthim në të folur të lëshuara nga deputetët e Kuvendit të Kosovës gjuha amtare e të cilëve është turqishtja, boshnjakishtja ose gjuha rome; zberthyer sipas: kombinimeve gjuhësore

Të gjeturat – Afërsisht njëzet kërkesa për përkthim në të folur në turqisht janë regjistruar gjatë vitit 2013, që të gjitha nga të cilat (100%) janë adresuar, sipas informatave nga Drejtoria e Shërbimeve Gjuhësore.

Indikatori 21 – Numri/përqindja e kërkesave të përmbushura me kohë për mbështetje me përkthim në të folur të lëshuara nga deputetët në kuadër të Komisioneve të Kuvendit të Kosovës, zberthyer sipas: kombinimeve gjuhësore.

Të gjeturat – Nuk ka të dhëna në dispozicion për vitin 2013.

Sipas nenit 5.2 të *Ligjit për Përdorimin e Gjuhëve*, duhet të vihen në dispozicion pajisje për të mundësuar përkthimin në të folur nga dhe në ato gjuhë amtare të deputetëve të cilat nuk janë gjuhë zyrtare (turqisht, boshnjakisht dhe në gjuhën rome), për të garantuar të drejtën e tyre për të marrë pjesë në mënyrë të barabartë në punën, diskutimet, mbledhjet publike dhe punimet e tjera të Kuvendit dhe Komisioneve të tij. Për të monitoruar nëse këto dispozita ligjore respektohen janë zhvilluar dy indikatorë përkatës (indikatorët (20-21).

Ndonëse nuk ka të dhëna zyrtare mbi numrin e saktë të kërkesave për mbështetje me përkthim në të folur për mbledhjet e Kuvendit, të ndara sipas gjuhëve (indikatori 20), Drejtori i Drejtorisë së Shërbimeve Gjuhësore vlerëson se gjatë vitit 2013 ka pasur rreth 20 kërkesa për përkthim në të folur në turqisht dhe të gjitha prej tyre (100%), sipas tij, janë adresuar me kohë. Nuk është dorëzuar asnjë kërkesë për gjuhën rome ose atë boshnjake.¹²³

Sa u përket kërkesave për mbështetje me përkthim në të folur për Komisionet e Kuvendit gjatë vitit 2013 (indikatori 21), nuk ka të dhëna në dispozicion. Megjithatë, ka të dhëna në dispozicion për vitin 2012: gjatë atij viti janë dorëzuar gjithsej 582 kërkesa (nuk ka në dispozicion shifra të zberthyera sipas gjuhëve).

Dokumentet dhe përgjigjet e dorëzuara në turqisht, boshnjakisht dhe në gjuhën rome

Indikatori 22 – Shuma/përqindja e dokumenteve të dorëzuar nga deputetët e Kuvendit të Kosovës në turqisht, boshnjakisht ose në gjuhën rome, të përkthyer në shqip dhe serbisht.

Të gjeturat – Nuk ka informata në dispozicion.

Indikatori 23 – Numri/përqindja e përgjigjeve të kërkuara dhe të ofruara në gjuhën origjinale që përdoret nga Deputeti i Kuvendit të Kosovës (turqisht, boshnjakisht ose në gjuhën rome).

Të gjeturat – Nuk ka informata në dispozicion.

¹²² Informata të dhëna nëpërmjet pyetësorit nga Sekretariati i Kuvendit të Kosovës.

¹²³ Informata të dhëna nëpërmjet pyetësorit nga Drejtori i Drejtorisë së Shërbimeve Gjuhësore të Kuvendit të Kosovës.

Neni 5.2 përcakton se dokumentet e dorëzuara nga deputetët gjuha amtare e të cilëve është turqishtja, boshnjakishtja ose gjuha rome duhet të përkthehen në gjuhët zyrtare, dhe përgjigjet të jepen në gjuhën e përdorur nga deputeti në fjalë. Indikatorët 22 dhe 23 shërbejnë për të monitoruar respektimin e këtyre dispozitave të ligjit.

Sipas të dhënave të ofruara nga Drejtori i Drejtorisë së Shërbimeve Gjuhësore të Kuvendit të Kosovës, kjo drejtori asnjëherë nuk ka pranuar kërkesa individuale për përkthim nga deputetët. Megjithatë, për të monitoruar këta indikatorë do të kërkoreshin informata shtesë, edhe nga departamentet e tjera.¹²⁴

3.6 Disponueshmëria dhe cilësia e shërbimeve¹²⁵

Indikatorët në këtë pjesë (indikatorët 24-34) kanë për qëllim të vlerësojnë nëse përkthimi dhe botimi i ligjeve bëhet siç është përcaktuar me *Ligjin për Përdorimin e Gjuhëve* (nenin 5.4) dhe me *Rregulloren e Punës së Kuvendit të Kosovës* (nenin 52.1) dhe, ç'është më e rëndësishmja, për të vlerësuar cilësinë gjuhësore të një numri të ligjeve dhe projektligjeve në gjuhët zyrtare (shqip dhe serbisht) të lëshuara nga institucione të ndryshme gjatë vitit 2013. Për këtë qëllim është hartuar dhe përdorur një sistem nga ekspertë gjuhësorë dhe të ligjeve. Gjithashtu është zhvilluar një indikator mbi atë se sa janë të kënaqur deputetët me shërbimet e përkthimit në të folur, por asnjë deputet nuk ka kthyer pyetësor të plotësuar.

Gjithashtu janë zhvilluar indikator për të vlerësuar proceset që lidhen me përkthimin e ligjeve dhe amendamenteve – nëse është e mundur të kthehen projektligjet e dorëzuara Kuvendit të Kosovës institucioneve që i kanë lëshuar ato për rishikim gjuhësor para se t'u përcillen më tej organeve/njësive të Kuvendit, si dhe nëse projektligjet u kthehen institucioneve që i nxjerrin ato, për rishikime gjuhësore, dhe sa shpesh ndodh kjo. Ky proces është vendimtar për të siguruar që ligjet e miratuara të jenë të cilësisë së lartë në të gjitha gjuhët; megjithatë, respondentët kanë ofruar vetëm informata të kufizuara, dhe prandaj nevojiten analiza të mëtejshme.

Disponueshmëria e ligjeve në gjuhët zyrtare dhe ato të komuniteteve të tjera¹²⁶

Indikatori 30 – Numri/përqindja e ligjeve të miratuara nga Kuvendi i Kosovës të nxjerrë dhe të publikuar në shqip dhe serbisht.

Indikatori 32 – Numri/përqindja e ligjeve të dekretuar nga Kuvendi i Kosovës të publikuar në boshnjakisht dhe turqisht.

Të gjeturat – 61 ligje janë miratuar dhe dekretuar gjatë vitit 2013, nga të cilët që të gjithë (100%) publikuar në shqip, serbisht, boshnjakisht dhe turqisht (si dhe në anglisht).

Sipas nenit 5.4 të *Ligjit për Përdorimin e Gjuhëve*, të gjitha ligjet e miratuara nga Kuvendi i Kosovës duhet të nxirren dhe publikohen në gjuhët zyrtare, dhe të gjitha ligjet e dekretuara duhet të publikohen edhe në gjuhën boshnjake dhe atë turke (indikatorët 30 dhe 32). Përkthimi i projektligjeve në serbisht kryhet nga Njësia për Përkthim e institucionit përkatës që i nxjerr ato; përkthimi i

¹²⁴ Informata të dhëna nëpërmjet pyetësorit nga Drejtori i Drejtorisë së Shërbimeve Gjuhësore të Kuvendit të Kosovës.

¹²⁵ Kjo pjesë korrespondon me pjesën F të Matricës së indikatorëve, indikatorët 24-34 (shihni Shtojca 1: Matrica e indikatorëve).

¹²⁶ Përveç kësaj, është zhvilluar një indikator (indikator 28) për të vlerësuar numrin/përqindjen e amendamenteve në projektligjet e prezantuar Kuvendit të Kosovës, të përkthyer në shqip dhe serbisht. Megjithatë, këto informata nuk janë mbledhur.

amendamenteve të ligjeve në serbisht kryhet nga Njësia për Përkthim e Kuvendit të Kosovës; dhe përkthimi i ligjeve të dekretuar në boshnjakisht dhe turqisht kryhet nga Njësia për Përkthim e Gazetës Zyrtare¹²⁷.

Sipas Gazetës Zyrtare të Kosovës, deri më tani gjatë vitit 2013 janë miratuar dhe dekretuar gjithsej 61 ligje, të cilët që të gjithë janë publikuar në gjuhët zyrtare (shqip dhe serbisht), si dhe në turqisht dhe boshnjakisht. Prandaj, sa i përket disponueshmërisë, gjendja është në përputhje të plotë me ligjin.

Cilësia e ligjeve në gjuhët zyrtare

Indikatori 25 – Cilësia e projektligjeve origjinale dhe të përkthyer të dorëzuar Kuvendit të Kosovës, në shqip dhe serbisht; zbërthyer sipas: gjuhës dhe nivelit të cilësisë

Indikatori 31 – Cilësia e ligjeve origjinale dhe të përkthyer të miratuara nga Kuvendi i Kosovës, të nxjerrë dhe të publikuar në shqip dhe serbisht; zbërthyer sipas: gjuhës dhe nivelit të cilësisë.

Të gjeturat – Në përgjithësi, cilësia e përkthimeve në serbisht nga mostra prej pesë ligjeve dhe projektligjeve të përzgjedhur është vlerësuar në mënyrë konsistente si më e ulët se ajo e dokumenteve origjinale në shqip. Nuk janë identifikuar dallime të mëdha në cilësi ndërmjet ligjeve të nxjerrë nga organe të ndryshme.

Siç është theksuar në këtë raport dhe në [Dokumentin punues](#) paraprak, dhe theksuar nga Komisioneri i Gjuhëve dhe pjesëmarrës të tjerë në mbledhjet e ndryshme konsultative të mbajtura gjatë tërë kësaj faze pilot, gjatë monitorimit të zbatimit të të drejtave gjuhësore dhe të drejtave të tjera të komuniteteve, është me rëndësi që të mos përqendrohet vetëm në çështjet strukturore apo sasiore, por edhe në ato cilësore. Ndonëse indikatorët 30 dhe 32 tregojnë se ligjet janë të disponueshëm në të gjitha gjuhët e përcaktuara me ligj (nenin 5.4), cilësia e këtyre ligjeve gjithashtu duhet shqyrtuar.

Marrë parasysh këtë sfond, kjo fazë pilot gjithashtu ka përfshirë indikatorë cilësorë (indikatorët 25 , 29, 31, 33) që kanë për qëllim vlerësimin e cilësisë së ligjeve, projektligjeve dhe amendamenteve. Për të matur këta indikatorë, është zhvilluar një sistem vlerësimi nga një ekspert i gjuhëve¹²⁸. Janë identifikuar tre faktorë gjuhësorë për t'u vlerësuar, bazuar në një gradim me pikë nga 1 deri në 3 (1 – 'i mirë', 2 – 'i pranueshëm' dhe 3 – 'nën standardet'):

- **Kuptimi:** Kjo i referohet saktësisë së përkthimit ose përkthimit të kuptimit ose mesazhit kryesor nga gjuha burimore në gjuhën e synuar. Gabimet në kuptim ndryshojnë të kuptuarit nga teksti burimor (teksti original) në tekstin e synuar (të përkthyer).
- **Forma:** Kjo lidhet me atë se sa i përmbahemi gjuhës së synuar, përfshirë përdorimin e strukturës së fjalive, drejtshkrimit dhe shenjave të pikësimit të gjuhës së synuar. Gabimet në formë përfshijnë gabime në renditjen e fjalive, drejtshkrim, shenjat e pikësimit, etj.; ato mund ta bëjnë tekstin në gjuhën e synuar të pakuptueshëm.
- **Përputhshmëria:** Kjo lidhet me zgjedhjen e leksikonit dhe terminologjisë në tekstin e synuar. Terminologjia duhet të përputhet me temën/fushën në të cilën përkthehet (p.sh. ligje,

¹²⁷ Për më tepër informata rreth procesit ligjvënës, shihni Shtojcën 3: Nisma legjislativë dhe procesi i hartimit.

¹²⁸ Shihni sistemin e plotë të vlerësimit bashkangjitur në Shtojcën 2: Sistemi i Vlerësimit të Cilësisë së Përkthimit me Shkrim dhe në të Folur. Ky sistemi gjithashtu përfshin përkthimin në të folur; megjithatë, ai është vënë në përdorim vetëm për përkthimin e ligjeve në gjuhët zyrtare për shkak të rëndësisë së kësaj fushe dhe faktorëve teknikë. Për të vlerësuar cilësinë e shërbimeve të përkthimit në të folur është zhvilluar një indikator cilësor për të matur atë se sa janë të kënaqur deputetët me këto shërbime. Megjithatë, asnjë deputet nuk ka kthyer pyetësor të plotësuar.

dokumente ligjore) dhe të përdoret në mënyrë konsistente, d.m.th. të mos ndryshojë brenda një dokument të përkthyer ose nga një përkthim në tjetrin.

Vlerësimi u është bërë disa ligjeve dhe projektligjeve të përzgjedhur në të dy gjuhët zyrtare (për të matur indikatorët 25 dhe 31). Përveç vlerësimit të përkthimit në serbisht, gjithashtu është konsideruar e nevojshme të vlerësohet cilësia e dokumenteve origjinale në shqip, pasi që problemet me këtë mund të kenë ndikim në dokumentet e përkthyer, dhe kategoria e 'kuptimit' mund të vlerësohen vetëm në mënyra krahasuese. Pasi që kjo ishte një fazë pilot për të nxjerrë konkluzione të përgjithshme dhe për të vlerësuar vlerën e ushtrimit të tillë, ky vlerësim nuk është bërë për ligjet në gjuhët turke dhe atë boshnjake (indikator 33).

Në mënyrë specifike, një projektligj¹²⁹ dhe pesë ligje të vitit 2013 janë vlerësuar nga dy ekspertë të ndryshëm, sipas sistemit të vlerësimit të zhvilluar, përkatësisht:

- *Projektligji mbi Aktet Normative*¹³⁰ – i nxjerrë nga ZKM.
- *Ligji nr. 04/L-138 për Arsim dhe Aftësim Profesional*¹³¹ – i nxjerrë nga MASHt.
- *Ligji nr. 03/L-039 mbi Zonat e Mbrojtura*¹³² – i nxjerrë nga MTI.
- *Ligji nr. 04/L-161 mbi Sigurinë dhe Shëndetin në Punë*¹³³ – i nxjerrë nga MPMS.
- *Ligji nr. 03/L-111 mbi të Drejtat dhe Përgjegjësitë e Deputetit*¹³⁴ – i nxjerrë nga Kuvendi.

Një nga kriteret kryesore gjatë përzgjedhjes së ligjeve ishte që të përzgjidheshin dokumente të nxjerra nga organe të ndryshme, duke pasur parasysh se shërbimet gjuhësore të këtyre organeve janë përgjegjëse për përkthimin e ligjeve para dorëzimit të tyre në Kuvendin e Kosovës. Ndonëse është përdorur vetëm një mostër dokumentesh për t'u vlerësuar gjatë kësaj faze pilot, qëllimi ishte të vlerësohet nëse ka mospërputhje të konsiderueshme në cilësinë e përkthimit nga organe të ndryshme, ose nëse ka sfida të ngjashme në të gjitha.

Tabela e mëposhtme tregon vlerësimin e cilësisë së projektligjeve dhe ligjeve të miratuar në versionin origjinal, në shqip (mesataren e nxjerrë nga vlerësimet e dy ekspertëve):

¹²⁹ Për të ofruar një pasqyrë të plotë të përgjithshme të cilësisë gjuhësore të ligjeve të Kosovës, në mesin e ligjeve të shqyrtuara janë: një projektligj, tri ligje të nxjerra nga ministritë dhe një ligj i nxjerrë nga Kuvendi i Kosovës.

¹³⁰ Zyra e Kryeministrit (ZKMM), *Projektligji mbi Aktet Normative*. Në dispozicion në: <http://www.kuvendikosoves.org/common/docs/ligjet/04-L-229.pdf> (qasur më 9 dhjetor 2013).

¹³¹ Ministria e Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë (MASHt), *Ligji nr. 04/L-138 për Arsim dhe Aftësim Profesional*, miratuar nga Kuvendi i Kosovës më 28 shkurt 2013 dhe dekretuar me Dekretin e Presidentes së Republikës së Kosovës nr. DL-06-2013, 18 mars 2013. Në dispozicion në:

<http://www.kuvendikosoves.org/common/docs/ligjet/Ligji%20per%20arsimin%20dhe%20aftesimin%20profesional.pdf> (qasur më 9 dhjetor 2013).

¹³² Ministria e Tregtisë dhe Industrisë (MTI), *Ligji nr. 03/L-039 mbi Zonat e Veçanta të Mbrojtura*, miratuar nga Kuvendi i Kosovës më 20 shkurt 2008 dhe dekretuar me Dekretin e Presidentit të Republikës së Kosovës nr. DL-077-2008, 15 qershor 2008. Në dispozicion në: http://www.kuvendikosoves.org/common/docs/ligjet/2008_03-L039_al.pdf (qasur më 9 dhjetor 2013).

¹³³ Ministria e Punës dhe Mirëqenies Sociale (MPMS), *Ligji nr. 04/L-161 mbi Sigurinë dhe Shëndetin në Punë*, miratuar nga Kuvendi i Kosovës më 16 maj 2013, dhe dekretuar me Dekretin e Presidentes së Republikës së Kosovës nr. DL-26-2013, 31 maj 2013. Në dispozicion në:

<http://www.kuvendikosoves.org/common/docs/ligjet/Ligji%20per%20sigurine%20dhe%20shendetin%20ne%20pune.pdf> (qasur më 9 dhjetor 2013).

¹³⁴ Kuvendi i Republikës së Kosovës, *Ligji nr. 03/L-111 mbi të Drejtat dhe Përgjegjësitë e Deputetit*, miratuar nga Kuvendi i Kosovës më 4 qershor 2010 dhe dekretuar me Dekretin e Presidentit të Republikës së Kosovës nr. DL-029-2010, 5 korrik 2010. Në dispozicion në: http://www.kuvendikosoves.org/common/docs/ligjet/03_L-111_shqip.pdf (qasur më 9 dhjetor 2013).

Tabela 7. Cilësia e ligjeve të vlerësuara, në versionin shqip				
Dokumentet në shqip	KUPTIMI	FORMA	PËRPUTHSHMËRIA	MESATARJA
Ligji 1: Projektligji mbi Aktet Normative	1	2	1.5	1.5
Ligji 2: Ligji nr. 04/L-138 për Arsim dhe Aftësim Profesional	1.5	1.5	1.5	1.5
Ligj 3: Ligji nr. 03/L-039 mbi Zonat e Mbrojtura	1	1.5	1.5	1.3
Ligji 4: Ligji nr. 04/L-161 mbi Sigurisë dhe Shëndetin në Punë	1	2	1.5	1.5
Ligjit 5: Ligji nr. 03/L-111 mbi të Drejtat dhe Përgjegjësitë e Deputetit	1	2	1.5	1.5
MESATARJA E VLERËSIMIT	1.1	1.8	1.5	1.4
1 – I mirë, 2 – I pranueshëm, 3 – Nën standardin				

Siç mund të shihet, në përgjithësi, versionet origjinale, në shqip, të ligjeve të përzgjedhura janë vlerësuar kryesisht si ‘të mira’ nga të dy ekspertët në aspektin e ‘kuptimit’ (me një mesatare prej 1.1). Në anën tjetër, në aspektin e ‘formës’, vlerësimi i përgjithshëm ka qenë më i ulët (me një mesatare prej 1.8), dhe kështu më afër vlerësimit ‘mesatar’ se sa ‘i mirë’. Kjo është për shkak të disa gabimeve gramatikore, ortografike dhe tipografike të identifikuar. Përdorimi i terminologjisë (‘përputhshmëria’) gjithashtu është vlerësuar ndërmjet kategorive ‘i mirë’ dhe ‘mesatar’ (me një mesatare prej 1.5);, disa nga komentet kanë të bëjnë me përdorimin joadekuat të fjalëve të huaja. Në përgjithësi, nuk ka pasur dallime të mëdha ose thelbësore në mes të ligjeve dhe projektligjeve të nxjerrë nga organe të ndryshme, me një mesatare prej 1.3 deri në 1.5 për secilin prej tyre veç e veç.

Tabela në vijim paraqet rezultatet e vlerësimit të cilësisë së projektligjit dhe ligjeve të miratuara, në versionin e përkthyer në serbisht (mesataren e vlerësimit të të dy ekspertëve):

Tabela 8. Cilësia e ligjeve të vlerësuara, në versionin në serbisht				
Dokumentet në serbisht	KUPTIMI	FORMA	PËRPUTHSHMËRIA	MESATARJA
Ligji 1: Projektligji mbi Aktet Normative	2	2.5	2	2.1
Ligji 2: Ligji nr. 04/L-138 për Arsim dhe Aftësim Profesional	1.5	3	1.5	2
Ligji 3: Ligji nr. 03/L-039 mbi Zonat e Mbrojtura	2	2	1.5	1.8
Ligji 4: Ligji nr. 04/L-161 mbi Sigurisë dhe Shëndetin në Punë	2.5	3	2	2.5
Ligji 5: Ligji nr. 03/L-111 mbi të Drejtat dhe Përgjegjësitë e Deputetit	2	3	1.5	2.1
MESATARJA E VLERËSIMIT	1.8	2.7	1.7	2.1
1 – I mirë, 2 – I pranueshëm, 3 – Nën standardin				

Siç tregojnë shifrat, të gjitha notat, në të gjitha kategoritë, janë në mënyrë konsistente më të ulëta për dokumentet në versionin serbisht sesa për ato origjinale, në shqip. Marrë parasysh se në përgjithësi versionet në shqip janë vlerësuar relativisht pozitivisht, duket se problemet qëndrojnë shtrihen kryesisht në procesin e përkthimit (dhe redaktimit). Siç mund të shihet, dokumentet në serbisht janë vlerësuar ndërmjet 1.5 dhe 2.5 për 'kuptim' (me një mesatare prej 1.8, në krahasim me 1.1 për dokumentet në shqip). Disa ligje janë në mes të 'i pranueshëm' dhe 'nën standardin', me një vlerësim prej 2.5. Siç u theksua, si pasojë e përkthimit tekstual, të fjalëpërfjalshëm dhe/ose të pasaktë, disa nene kanë humbur kuptimin e tyre fillestar, duke ndikuar kështu negativisht në kuptimin e përgjithshëm të ligjit.

Kategoria e 'formës' – që lidhet me atë se sa i është përmbajtur gjuhës së caktuar, në aspektin e gramatikës, strukturës së fjalive, etj. – është vlerësuar më e dobët për të gjitha ligjet dhe projektligjet e vlerësuar, me një mesatare prej 2.7 (në krahasim me 1.8 për dokumentet në shqip), ky tri nga pesë dokumente janë vlerësuar si 'nën standardin', dhe asnjëri nga pjesa e mbetur nuk është vlerësuar si 'i mirë'. Kjo është për shkak të gabimeve të shumta në gramatikë, sintaksë, strukturën e fjalive dhe drejtshkrim (p.sh. përdorimi joadekuat i shkronjave të mëdha) në një numër të madh nenesh në të gjitha ligjet e vlerësuar.

Në aspektin e 'përputhshmërisë', dokumentet në serbisht janë vlerësuar me një mesatare prej 1.7 (në krahasim me 1,5 për dokumentet në shqip). Edhe pse shumica e ligjeve janë vlerësuar rreth 'mesatares', ekspertët kanë theksuar në mënyrë të përsëritur përdorimin e pasaktë dhe kontradiktor të terminologjisë juridike apo termave të tjerë në të njëjtin dokument, gjë që pasqyron mungesën e përgatitjeve në fushën e ligjeve dhe përgjithësisht cilësi të dobët të përkthimit¹³⁵.

Në përgjithësi, dallimet në vlerësimin me nota të cilësisë së përkthimit në serbisht të ligjeve dhe projektligjeve të nxjerrë nga organet e ndryshme ishin pak më të dukshme sesa në rastin e dokumenteve në shqip: nota më e ulët ishte 2.5 (për *Ligjin nr. 04/L-161 mbi Sigurinë dhe Shëndetin në Punë*), gjë që është pothuajse një pikë më pak se për ligjin me rezultatin më të mirë (*Ligjin nr 03/L-039 për Zonat e Mbrojtura*, me një mesatare prej 1.8). Megjithatë, duhet theksuar se të gjitha ligjet janë vlerësuar në mënyrë konsistente dobët në aspektin e 'formës'.

Këto të gjetura mbi cilësinë e përkthimit të ligjeve në serbisht, pavarësisht se bazohen në një mostër të vogël të ligjeve, janë shqetësuese.¹³⁶ Sipas Kushtetutës së Republikës së Kosovës (nenit 5.1) dhe *Ligjit për Përdorimin e Gjuhëve* (nenit 5.4), shqipja dhe serbishtja janë gjuhë zyrtare dhe gëzojnë status të barabartë. Ndonëse versionet në të dy gjuhët zyrtare kanë *de jure* autoritet të barabartë, vazhdon të ketë mospërputhje ndërmjet tyre, me pasojë reale; kjo mund të çojë në pasiguri ligjore, të rrezikojë të drejtat koherente të komuniteteve, dhe të ndikojnë negativisht te individët të cilët janë subjekt i një akti të veçantë juridik¹³⁷.

Sigurisht që ka nevojë të ngutshme për të adresuar këtë çështje, që duket të jetë rezultat i shumë problemeve të zbuluara në pjesët e tjera të këtij raporti, përfshirë: numrin e përgjithshëm të kufizuar të profesionistëve që ofrojnë shërbime të përkthimit dhe redaktimit në kuadër të Kuvendit të Kosovës, mungesa e profesionistëve që e kanë serbishten gjuhë amtare në kuadër të Njësisë për Përkthim,

¹³⁵ Ky aspekt është theksuar edhe nga Drejtori i Drejtorisë së Shërbimeve Gjuhësore të Kuvendit të Kosovës në mbledhjen teknike të organizuar nga ECMI Kosova dhe Zyra e Komisionerit të gjuhëve, më 13 nëntor 2013.

¹³⁶ Misioni i OSBE-së në Kosovë, *'Legjislacioni Shumëgjuhësh në Kosovë dhe Sfidat e tij'*, shkurt 2012, në dispozicion në: <http://www.osce.org/sq/kosovo/87705> (qasur më 12 dhjetor 2013).

¹³⁷ *Ibid.*

ngarkesa e madhe e punës së profesionistëve gjuhësorë dhe afatet e ngjeshura në dispozicion për shërbime të përkthimit, redaktimit dhe standardizimit, si dhe mungesa e mjeteve adekuate dhe plotësisht funksionale që ndihmojnë në punën e profesionistëve. Është gjithashtu me rëndësi që të vlerësohet nevoja për më tepër ‘mekanizma për sigurimin e cilësisë’ në procesin para miratimit të ligjeve, të cilët janë të cilësisë së dobët në gjuhën serbe; kjo çështje trajtohet nëpërmjet indikatorëve të mëposhtëm.

Mungesa e një grade shkencore universitare në studime të përkthimit për gjuhën shqipe dhe atë serbe, ose mungesa e mundësive për të mësuar të dyja gjuhët gjatë shkollimit fillor dhe të mesëm, janë gjithashtu faktorë vendimtarë që duhet marrë në konsideratë. Në të vërtetë, shumë nga sfidat e listuara nuk janë të veçanta për punën e Kuvendit, por ka të ngjarë që me to përballen institucionet qeveritare në të gjitha segmentet.

Procesi dhe mekanizmat për sigurimin e cilësisë gjuhësore

Indikatori 26 – Procedura në Kuvendin e Kosovës për t’ua kthyer projektligjet institucioneve që i nxjerrin ato, për rishikime gjuhësore.

Të gjeturat – Gjatë shqyrtimit të parë të një ligji në Kuvendin e Kosovës, deputetët mund të vlerësojnë cilësinë ligjore dhe/ose gjuhësore të një projektligji dhe mund të votojnë që të vendosin nëse duhet t’i kthehet institucionit që e ka nxjerrë atë për përmirësime ligjore dhe/ose gjuhësore.

Indikatori 27 – Numri/përqindja e projektligjeve që i janë kthyer institucionit që i ka nxjerrë ato për rishikime gjuhësore.

Të gjeturat – N/A.

Siç u përmend më sipër, mekanizmat dhe procedurat për të siguruar cilësinë gjuhësore të ligjeve në të gjitha gjuhët në fuqi para miratimit të tyre përfundimtar dhe hyrjes së tyre në fuqi janë vendimtarë. Për këtë arsye janë zhvilluar indikatorë dhe janë përfshirë pyetje në pyetësorin përkatës për të fituar një pasqyrë më të mirë mbi këto procese. Në vijim prezantohen të gjeturat nga mbledhja e të dhënave:

Një nga procedurat e identifikuar përfshin Drejtorinë për Standardizim Gjuhësor: para se një projektligj përfundimtar i miratuar nga Qeveria t’i dorëzohet Kuvendit, ai i dërgohet Drejtorisë për Standardizim Gjuhësor të Kuvendit të Kosovës, e cila ka 10 ditë pune për ta shqyrtuar atë dhe për të nxjerrë një raport preliminar, i cili përvijon çfarëdo gabimesh të mundshme gjuhësore dhe të tjera të identifikuar¹³⁸. Ky raport preliminar u dërgohet Komisioneve përkatëse parlamentare, së bashku me projektligjin. Nëse Komisioni përkatës parlamentar miraton ndryshimet dhe observimet e propozuara, ato duhet të paraqiten nga Drejtoria për Standardizim Gjuhësor, para miratimit dhe hyrjes në fuqi të ligjit. Kjo drejtori ka 10 ditë rresht në dispozicion për këtë procedurë, si dhe për të rishikuar dhe përfshirë çfarëdo amendamenti të përkthyer në kuadër të versionit përfundimtar të ligjit¹³⁹. Ndonëse

¹³⁸ Informata të dhëna nga Drejtori i Drejtorisë për Standardizim të Kuvendit të Kosovës, gjatë intervistës me ECMI Kosovën, më 17 janar 2014.

¹³⁹ Për më shumë informata, shihni Shtojcën 3: Nisma legislative dhe procesi i hartimit.

procedura e përshkruar duket të jetë gjithëpërfshirëse, numri i profesionistëve që i ofrojnë shërbime të standardizimit Kuvendit të Kosovës¹⁴⁰ dhe afatet kohore në dispozicion janë shumë të kufizuara¹⁴¹.

Më tej, indikator 26 kishte për qëllim të vlerësonte nëse është e mundur që projektligjet e dorëzuara Kuvendit të Kosovës t'u kthehen institucioneve që i nxjerrin ato për rishikime gjuhësore, para se t'u përcillen ato me tej organeve/njësive të tjera të Kuvendit. Përgjigja e marrë ishte si në vijim¹⁴²: gjatë shqyrtimit të parë të një ligji në Kuvendin e Kosovës¹⁴³, deputetët mund të vlerësojnë cilësinë ligjore dhe/ose gjuhësore të një projektligji dhe të votojnë nëse duhet t'i kthehet institucionit që e ka nxjerrë atë për përmirësime ligjore dhe/ose gjuhësore¹⁴⁴.

Për të vlerësuar nëse ky mekanizëm është themeluar dhe shfrytëzohet në mënyrë efektive në praktikë, indikator 27 ka për synim të masë numrin/përqindjen e projektligjeve të kthyer institucioneve që i kanë nxjerrë ato për rishikime gjuhësore. Informata e vetme e marrë në këtë drejtim është dhënë gjatë takimit teknik të organizuar nga ECMI Kosova dhe ZKGj, ku është thënë se kjo procedurë është përdorur rrallë¹⁴⁵. Megjithatë, kjo është në kundërshtim me të gjeturat mbi cilësinë e përkthimit të projektligjeve në serbisht. Siç është mësuar, kjo gjithashtu duket të jetë rezultat i presionit ekzistues për të miratuar një numër të madh të ligjeve me shpejtësi, pjesërisht si rezultat i procesit për aderim në Bashkimin Evropian ose presionit politik.

Në dritën e asaj çfarë u tha më sipër, duket e domosdoshme që t'u kushtohet vëmendje e mëtejshme këtyre proceseve dhe të gjenden zgjidhje adekuate për të siguruar që të ketë kontroll të cilësisë përfundimtare të ligjeve të shpallura në të gjitha gjuhët në fuqi. Kjo është një çështje e ngutshme marrë parasysh problemet e vazhdueshme sa i përket cilësisë, siç ka treguar vlerësimi i versioneve të ligjeve në serbisht¹⁴⁶, dhe ndikimit negativ të cilësisë së dobët dhe të mospërputhjeve në mes të versioneve në gjuhë të ndryshme në sundimin e së drejtës dhe të drejtat e komuniteteve.

Cilësia e shërbimeve të përkthimit në të folur

Indikatori 34 – Cilësia e shërbimeve të përkthimit në të folur në Kuvendin e Kosovës dhe komisionet e tij.

Të gjeturat – Nuk ka informata në dispozicion, pasi që nuk janë pranuar pyetësorë të plotësuar nga deputetët e Kuvendit të cilët janë përzgjedhur për këtë indikator.

Së fundmi, gjithashtu është zhvilluar një indikator cilësor (indikator 34) mbi atë se sa janë të kënaqur deputetët në raport me shërbimet e përkthimit në të folur në kuadër të Kuvendit, si një mënyrë për të matur se sa i gëzojnë në mënyrë efektive të drejtat e tyre atë të cilëve u përkasin ato. Deputetët e përzgjedhur për të matur këtë indikator përfshijnë anëtarët e Komisionit për të Drejtat dhe Interesat e

¹⁴⁰ Siç është thënë nëpërmjet pyetësorit nga Drejtori i Drejtorisë për Standardizim Gjuhësor të Kuvendit të Kosovës, ka katër (4) profesionistë të punësuar brenda institucionit të cilët ofrojnë shërbime të standardizimit. Për më tepër informata, shihni kapitullin 3, pjesën 3.2.

¹⁴¹ Informata të dhëna nga Drejtori i Drejtorisë për Standardizimin dhe Harmonizimin e Ligjeve në kuadër të Kuvendit të Kosovës, në mbledhjen teknike të organizuar nga ECMI Kosova dhe Zyra e Komisionerit të Gjuhëve, më 13 nëntor 2013.

¹⁴² Informata të dhëna nëpërmjet pyetësorit nga Drejtori i Drejtorisë së Shërbimeve Gjuhësore të Kuvendit të Kosovës.

¹⁴³ Për më shumë informata, shihni Shtojcën 3: Nisma legjislative dhe procesi i hartimit.

¹⁴⁴ Për më tepër informata, shihni Shtojcën 3: Iniciativa legjislative dhe procesi i hartimit.

¹⁴⁵ Informata të dhëna në mbledhjen teknike të organizuar nga ECMI Kosova dhe Zyra e Komisionerit të Gjuhëve, 13 nëntor 2013.

¹⁴⁶ Shihni kapitullin 3.6.

Komuniteteve dhe për Kthim (KDIKK). Megjithatë, përkundër disa përpjekjeve nuk ishte e mundur të merreshin informata.

4. PËRFUNDIME

Ky vlerësim është fokusuar në **përdorimin e gjuhëve dhe respektimin e Ligjit për Përdorimin e Gjuhëve në kuadër të punës së Kuvendit të Kosovës**. Për këtë qëllim janë zhvilluar indikatorët dhe pyetësorët përkatës, dhe kjo është plotësuar me mbledhje dhe intervista, për të siguruar një pasqyrë gjithëpërfshirëse të gjendjes në këtë fushë, dhe për të identifikuar sfidat dhe rekomandimet e mundshme për t'i adresuar ato. Duhet theksuar se ky vlerësim është kryer në kuadër të një faze pilot për të testuar realizueshmërinë dhe vlerën e përdorimit të indikatorëve për monitorimin dhe vlerësimin (M&V) e të drejtave të komuniteteve; prandaj do të nxirren mësimet në lidhje me këtë proces dhe vlerësimi do të plotësohet me analiza dhe hulumtime të mëtejshme. Në pjesën në vijim jepen përfundimet paraprake të kësaj faze pilot.

Një nga të gjeturat kryesore është se **kapacitetet njerëzore të shërbimeve gjuhësore brenda institucionit** në Kuvendin e Kosovës duket se janë të pamjaftueshme në raport me ngarkesën e madhe të punës dhe numrin e kërkesave¹⁴⁷. Numri i profesionistëve që ofrojnë përkthim me shkrim dhe në të folur – gjithsej 11 prej tyre – është i kufizuar (veçanërisht për disa kombinime gjuhësore), dhe afati kohor në dispozicion për përkthimin dhe rishikimin e ligjeve dhe amendamenteve është e pamjaftueshme, pa marrë parasysh ngarkesën e punës. Si rezultat i kësaj, numri i faqeve që duhet të përkthehen për secilin profesionist brenda një dite duket të jetë shumë i lartë – 13 faqe në ditë, përafërsisht dyfishi i vëllimit sipas praktikave më të mira ndërkombëtare¹⁴⁸, sidomos marrë parasysh faktin se ata merren kryesisht me tekste komplekse ligjore që do të bëhen ligjërisht detyruese pas miratimit të tyre. E njëjta vlen për Drejtorinë për Standardizim Gjuhësor, e cila është përgjegjëse për të kryer procese kyçe të rishikimit, ku ka gjithsej katër (4) profesionistë dhe afate kohore shumë të kufizuar në dispozicion. Në këtë kontekst, gjithashtu duhet theksuar se ndonëse përkthimi me shkrim dhe në të folur kërkojnë grupe të ndryshme të shkathtësive, nuk ka ndarje të qartë ndërmjet këtyre dy roleve¹⁴⁹. Ky fakt gjithashtu mund të çojë në fragmentimin e punës, pasi që është e mundur që profesionistëve t'iu duhet të merren me lloje të ndryshme të kërkesave brenda një dite.

Sa i përket **profilit dhe kualifikimeve të profesionistëve** që ofrojnë shërbime gjuhësore brenda institucionit, duhet theksuar se ndonëse politikat e rekrutimit në Kuvendin e Kosovës bazohen në kritere kyçe, përkatësisht në përgatitje akademike dhe përvojë pune, janë raportuar vështirësi në punësimin e profesionistëve të kualifikuar.

Një e gjetur tjetër e rëndësishme në këtë fushë është se pavarësisht faktit se serbishtja është njëra nga gjuhët zyrtare në Kosovë, **nuk ka asnjë person që ka serbishten gjuhë amtare** dhe që ofron shërbime të përkthimit me shkrim ose në të folur për Kuvendin e Kosovës¹⁵⁰; shumica e profesionistëve (9¹⁵¹ nga 11) e kanë shqipen si gjuhë të tyre amtare. Ndonëse të gjithë profesionistët e kanë serbishten si gjuhë të parë të huaj, ky faktor sigurisht mund të çojë në cilësi më të ulët të përkthimit në serbisht. Ka dy (2) pjesëtarë stafi të cilët e kanë serbishten gjuhë amtare dhe të cilët ofrojnë shërbime të redaktimit; megjithatë, kjo nuk duket e mjaftueshme marrë parasysh nevojat aktuale.

¹⁴⁷ Njësia për Përkthim e Kuvendit të Kosovës gjithashtu mbulon nevojat e Zyrës së Presidentit dhe të Zyrës së Kryeministrit.

¹⁴⁸ Shihni kapitullin 3, pjesën 3.3

¹⁴⁹ Indikatorët 4, 12-17.

¹⁵⁰ Nuk ka informata në dispozicion mbi gjuhën amtare të profesionistëve që punojnë në kuadër të Njesisë për Redaktim; megjithatë, gjuhët në të cilat punojnë ata janë serbishtja dhe shqipja.

¹⁵¹ Njëri ka dy gjuhë amtare, shqipen dhe kroatishen.

Rreth gjysma e profesionistëve (6 nga 11) të cilët punojnë në kuadër të Njesisë për Përkthim kanë deklaruar se kanë **diploma universitare** në gjuhë; megjithatë, këto janë vetëm në gjuhën shqipe. Aktualisht në Kosovë nuk ka në dispozicion studime për diplomë universitare në fushën e përkthimit dhe/ose studime të përbashkëta për gjuhë shqipe dhe atë serbe, ose mundësi për të mësuar dy gjuhët gjatë shkollimit fillor ose të mesëm, përkundër nevojës së madhe për profesionistë të kualifikuar që njohin të dy gjuhët, nevojë kjo që del nga sistemi shumëgjuhësh të Kosovës. Është gjithashtu e rëndësishme të theksohet se vetëm njëri nga profesionistët gjuhësorë ka përgatitje në fushën e drejtësisë, përkundër rëndësisë për të pasur njohuri të konsiderueshme në këtë fushë gjatë përkthimit të teksteve ligjore.

Në një aspekt pozitiv, shumica e profesionistëve kanë pohuar se kanë disa vite **përvojë pune** (një mesatare prej 19 vitesh) në fushën e përkthimit me shkrim dhe në të folur. Gjatë vitit 2013 janë mbajtur një sërë **programesh trajnimi** për përmirësimin e njohurive dhe shkathtësive të këtyre profesionistëve, përfshirë në fushën e përkthimit konsektiv dhe simultan në të folur. Megjithatë, nuk është ofruar asnjë trajnim për çështje ligjore, gjë që ia vlen të merret në konsideratë, veçanërisht duke pasur parasysh faktin se shumica e këtyre profesionistëve nuk kanë përgatitje në fushën e ligjeve.

Sipas të dhënave të mbledhura, vetëm një numër i kufizuar i **mjeteve kompjuterike për përkthim** janë në dispozicion të profesionistëve që i ofrojnë shërbime gjuhësore Kuvendit të Kosovës, dhe disa prej tyre nuk janë funksionale, për shkaqe teknike. Kjo duhet të merret në konsideratë për shkak të një game të gjerë të mjeteve në dispozicion në treg që mund t'u ndihmojnë përkthyesve në punën e tyre, duke kontribuar kështu në nivel më të lartë të cilësisë, konsistencës në përdorimin e terminologjisë, dhe efikasitetit.

Një tjetër e gjetur e kësaj faze pilot është se duhet të bëhen përpjekje të mëtejshme për të siguruar që të **vendosen mekanizma dhe procedura adekuate për sigurimin e cilësisë së ligjeve në të gjitha gjuhët** para dekretimit të tyre. Siç është demonstruar nga një **vlerësim të cilësisë gjuhësore** të mostrave të projektligjeve dhe ligjeve të miratuar, versionet e përkthyer në serbisht janë vlerësuar në mënyrë konsistente me notë më të ulët sesa versionet origjinale në shqip. Kategoritë e identifikuar ('kuptimi', 'forma' dhe 'përputhshmëria')¹⁵² janë vlerësuar me pikë kryesisht me 'i mirë' (klasa 1) ose 'i pranueshëm' (grada 2) për ligjet në versionin origjinal, në shqip, ndërsa dokumentet në serbisht zakonisht janë vlerësuar thjesht me 'i pranueshëm' (grada 2) ose 'nën standardin' (grada 3). Në dokumentet në serbisht janë identifikuar gabime dhe probleme të shumta në aspektin e gramatikës (p.sh. strukturës së fjalive), drejtshkrimit (p.sh. përdorimit të shkronja të mëdha), dhe përdorimit të terminologjisë. Në disa raste përkthimet në serbisht janë konsideruar si shumë të fjalëpërfjalshëm dhe ka pasur lëshime; si rezultat i këtyre problemeve, në shumë raste ka humbur kuptimi dhe dokumentet përkatës në serbisht nuk janë plotësisht të kuptueshëm për lexuesin. Nuk janë identifikuar dallime të mëdha në përdorimin e gjuhës ndërmjet akteve nënligjore të nxjerrë nga organe të ndryshme.

Të gjeturat sa i përket cilësisë së përkthimit të ligjeve në serbisht, ndonëse bazohen në një mostër të vogël të ligjeve, janë shqetësuese. Duke pasur parasysh se versionet në gjuhët zyrtare (shqip dhe serbisht) janë me autoritet të barasvlershëm, problemet e vazhdueshme në cilësi dhe mospërputhjet ndërmjet tyre mund të çojnë në pasiguri ligjore dhe të ndikojnë negativisht në të drejtat e komuniteteve dhe sundimin e së drejtës. Së bashku me mungesën e mundësive për arsimim akademik për përkthyes, dhe për mësimin e të dyja gjuhëve zyrtare, problemet me cilësi duket të jenë rezultat i problemeve të lartpërmendura, përfshirë resurset e kufizuara njerëzore, financiare dhe teknike, afatet

¹⁵² Shihni Shtojcën 2: Sistemi i vlerësimit të cilësisë së përkthimit me shkrim dhe në të folur.

e shkurtra kohore, mungesën në kuadër të institucioneve përkatëse të stafit që e kanë serbishten gjuhë amtare, dhe mekanizmat joadekuate për sigurimin e cilësisë para dekretimit të ligjeve.

Së fundmi, edhe pse do të kryhen analiza të mëtejshme mbi zbatimin e kësaj faze pilot mbi përdorimin e indikatorëve për monitorimin dhe vlerësimin (M&V) e të drejtave të komuniteteve, dhe nevojiten informata shtesë, duket me vend të thuhet se ky ka qenë një ushtrim shumë i dobishëm dhe i rëndësishëm që ka dhënë një pasqyrë gjithëpërfshirëse të fushës së analizuar dhe ka ndihmuar për të identifikuar sfidat dhe rekomandimet konkrete për tejkalimin e tyre. Prandaj rekomandohet vazhdimi dhe zgjerimi i përdorimit të indikatorëve për monitorimin e zbatimit të të drejtave gjuhësore dhe të drejtave të tjera të komuniteteve nga ana e Kuvendit dhe institucioneve të tjera, me synim përmirësimin e gëzimit të të drejtave të komuniteteve në Kosovë.

5. REKOMANDIME

Bazuar në të gjeturat e këtij vlerësimi, ECMI Kosova dhe Zyra e Komisionerit për gjuhëtjapin këto rekomandime:

- Të vlerësohet me kujdes nevoja për rritjen e numrit të profesionistëve që i ofrojnë shërbime gjuhësore Kuvendit të Kosovës, marrë parasysh ngarkesën e madhe të punës dhe numrin e madh të kërkesave, dhe cilësinë vazhdimisht të dobët të përkthimit; dhe të vendosen afate kohore adekuate për kryerjen e punëve.
- Të krijohen stimuj për të lehtësuar rekrutimin e profesionistëve të kualifikuar gjuhësorë, përfshirë kompensim adekuat, dhe siguri i rekrutimit të atyre që e kanë serbishten gjuhë amtare.
- Të rritet buxheti i ndarë për ofrimin e shërbimeve gjuhësore në kuadër të Kuvendit të Kosovës, dhe të vlerësohet, në aspektin e kostos, efikasiteti i kontraktimit të shërbimeve gjuhësore jashtë institucionit.
- Të vlerësohen proceset brenda Kuvendit për përkthimin, redaktimin dhe standardizimin e gjuhës së ligjeve dhe amendamenteve, dhe të themelohet një njësi ose të vendoset një mekanizëm (me mandat dhe kapaciteteve adekuate) për sigurimin përfundimtar të cilësisë gjuhësore para dekretimit të ligjeve në të gjitha gjuhët në fuqi, në mënyrë që të adresohet cilësia e dobët dhe mospërputhjet ndërmjet versioneve në gjuhë të ndryshme, të cilat ndikojnë negativisht në sundimin e së drejtës dhe të drejtat e komuniteteve.
- Të sigurohet, në masën që është e mundur, që përkthimi me shkrim dhe në të folur të ndahen dhe të bëhen më efikase, marrë parasysh se nevojiten grupe të ndryshme të shkathtësive për këto dy role të dallueshëm, dhe që gjuha e synuar në të cilën punojnë përkthyesit të jetë kryesisht gjuha e tyre amtare.
- Në konsultim me profesionistë, të zhvillohen dhe të vihen në dispozicion mjete dhe pajisje adekuate dhe plotësisht funksionale që mund të kontribuojnë në ofrimin e shërbimeve të cilësisë së lartë të përkthimit, redaktimit dhe standardizimit gjuhësor, përfshirë fjalorë dhe mjete kompjuterike për përkthim, dhe të ofrohen trajnime mbi përdorimin e tyre.
- Të kryhet një vlerësim i hollësishëm i nevojave dhe të ofrohen masa të përshtatura për ngritjen e kapaciteteve në fushat relevante, përfshirë për shkathtësi për përkthim me shkrim dhe në të folur, çështje ligjore dhe përkthim të ligjeve.
- Të punohet drejt krijimit të një sistemi për certifikimin e përkthyesve me shkrim dhe në të folur.
- Të ofrohet mbështetje për themelimin e një Departamenti për Përkthim në të Shkruar dhe të Folur në kuadër të Fakultetit Filologjik të Universitetit të Prishtinës, i cili të mbulojë të dy gjuhët zyrtare (shqipen dhe serbishten), si dhe të një Departamenti të Sllavistikës.
- Të vazhdohet me mbledhjen e të dhënave të zbërthyer sipas gjuhëve, përfshirë atyre mbi kërkesat për përkthim në të folur dhe përkthim të dokumenteve.
- Të merret në konsideratë përdorimi sistematik dhe gjithëpërfshirës i indikatorëve si mjet për monitorimin dhe vlerësimin (M&V) e zbatimit të të drejtave gjuhësore dhe të drejtave të tjera të komuniteteve nga ana e Kuvendit të Kosovës dhe institucioneve të tjera, bazuar në gjetjet dhe mësimet e nxjerra gjatë këtyre fazeve pilot.

SHTOJCAT

Shtojca 1. Monitorimi dhe vlerësimi i respektimit të Ligjit për Përdorimin e Gjuhëve në punën e Kuvendit të Kosovës (nenit 5) – Matrica e indikatorëve

Korniza kohore: të gjithë indikatorët i referohen periudhës ndërmjet janarit dhe nëntorit 2013 (mbetet të përkufizohet)

Indikatorët	Përkufizimi	Zbërthimi	Arsyetime	Burimet e verifikimit	Kategoritë
A. Të përgjithshme					
1. Përfaqësimi gjuhësor në Kuvendin e Kosovës (neni 5.1)	Përqindja e secilës prej gjuhëve të përfaqësuara në Kuvendin e Kosovës, në bazë të gjuhës amtare të deputetëve të Kuvendit.	Zbërthyer sipas: • Gjuhës.	Ky indikator mund të ndihmojë për të vlerësuar nevojën për shërbime gjuhësore në Kuvendin e Kosovës (veçanërisht për shërbime të përkthimit në të folur) nëpërmjet ofrimit të një pasqyre të përfaqësimit gjuhësor në Kuvendin e Kosovës.	- Intervista në Kuvendin e Kosovës (në Sekretariat) <u>FORMULA:</u> - Numri i deputetëve të Kuvendit të Kosovës (T); - Numri i deputetëve të Kuvendit për secilën gjuhë, sipas gjuhës së tyre amtare (A, B, C, D, E); - Llogaritni përqindjen për secilin grup: - $(A, B, C, D, E) / T * 100 = X\%$	- <i>Sasior</i> - <i>I procesit</i>
B. Mekanizmat dhe mjetet / Resurset dhe kapacitetet njerëzore					
2. Njësia për Shërbime Gjuhësore në kuadër të Kuvendit të Kosovës	Ekzistimi i një njësie në kuadër të Kuvendit të Kosovës që është përgjegjëse për ofrimin e shërbimeve gjuhësore (shërbimeve të përkthimit në të folur dhe me shkrim dhe atyre të lekturimit)	N/A	Si indikator strukturor, kjo përbën një parakusht të rëndësishëm për zbatimin efektiv të dispozitave të nenit 5, por ofron informata vetëm në lidhje me strukturat e themeluara dhe duhet të lexohet si i ndërlidhur me indikatorë të	- Organogrami dhe intervista në Kuvendin e Kosovës (në Sekretariat).	- <i>Cilësor</i> - <i>Strukturor</i>

(neni 5.1, 5.3)	Kuvendit të Kosovës dhe Komisioneve të tij, në gjuhët zyrtare dhe gjuhët e tjera të komuniteteve që përdoren në punën e Kuvendit.		tjerë sasiore dhe cilësore.		
3. Njësia për standardizim gjuhësor në kuadër të Kuvendit të Kosovës (neni 5.1, 5.3)	Ekzistimi i një njësie në kuadër të Kuvendit të Kosovës që është përgjegjëse për standardizimin e gjuhës, për të mbështetur dhe harmonizuar shërbimet e përkthimit në të folur, me shkrim dhe ato të lekturimit të Kuvendit të Kosovës.	N/A	Si indikator strukturor, kjo përbën një parakusht të rëndësishëm për zbatimin efektiv të dispozitave të nenit 5, por ofron informata vetëm në lidhje me strukturat e themeluara dhe duhet të lexohet si i ndërlidhur me indikatorë të tjerë sasiore dhe cilësore.	- Organogrami dhe intervista në Kuvendin e Kosovës (në Sekretariat).	- <i>Cilësor</i> - <i>Strukturor</i>
4. Numri i profesionistëve të punësuar në Kuvendin e Kosovës të cilët ofrojnë shërbime gjuhësore brenda tij (neni 5.1, 5.3)	Numri i profesionistëve të punësuar brenda tij të cilët i ofrojnë shërbime gjuhësore (përkthim në të folur dhe me shkrim, dhe lekturim) Kuvendit të Kosovës dhe Komisioneve të tij.	Zbërthyer sipas: • Rolit profesional: përkthyes në të folur, përkthyes me shkrim, lektor; • Gjuhës amtare; • Kombinimeve gjuhësore	Ky indikator synon të vlerësojë kapacitetet e Kuvendit të Kosovës për të ofruar shërbime gjuhësore brenda strukturave të tij nëpërmjet vlerësimit të numrit të profesionistëve që ofrojnë shërbime gjuhësore, si dhe gjuhës së tyre amtare dhe kombinimeve në gjuhët punuese.	- Intervista në Kuvendin e Kosovës (Departamentin e Burimeve Njerëzore)	- <i>Sasiore</i> - <i>Strukturor</i>
5. Niveli i njohjes së gjuhës së parë dhe të dytë të huaj ¹⁵³ nga profesionistë të	Niveli i njohjes së gjuhës së parë (B) dhe të dytë të huaj (C) nga profesionistë të punësuar brenda tij të cilët i ofrojnë shërbime gjuhësore	Zbërthyer sipas: • Rolit	Ky indikator synon të kontribuojë në vlerësimin e kapaciteteve dhe cilësisë së shërbimeve gjuhësore që ofrohen nga të punësuar brenda Kuvendit të	- Intervista në Kuvendin e Kosovës (Departamentin e Burimeve Njerëzore dhe Njësinë për Shërbime Gjuhësore);	- <i>Cilësor</i> - <i>I procesit</i>

¹⁵³ Zakonisht përkthyesit me shkrim/në të folur kanë një gjuhë amtare (A) – ose dy, në rastin e atyre që janë rritur duke folur nga dy gjuhë –, një gjuhë të parë të huaj (B) dhe një gjuhë të dytë të huaj (C). Në rastin ideal, përkthyesit me shkrim/në të folur duhet të punojnë kryesisht në gjuhën A (ose B) për të siguruar cilësinë më të lartë të mundshme të shërbimeve të ofruara.

punësuar në Kuvendin e Kosovës të cilët ofrojnë shërbime gjuhësore brenda tij	(përkthim në të folur dhe me shkrim, dhe lekturim) Kuvendit të Kosovës dhe Komisioneve të tij.	profesional: përkthyes në të folur, përkthyes me shkrim, lektor; • Gjuhës.	Kosovës nëpërmjet vlerësimit të njohjes së gjuhëve nga profesionistë të punësuar aty; ai duhet të lexohet si i ndërlidhur me tregues të tjerë sasiorë dhe cilësorë.	- Anketa me profesionistë që ofrojnë shërbime gjuhësore.	
6. Numri/përqindja e profesionistëve të punësuar në Kuvendin e Kosovës të cilët ofrojnë shërbime gjuhësore brenda tij, dhe të cilët posedojnë gradë(-a) akademike/diplomë(-a) në fushën në të cilën punojnë	Përqindja e profesionistëve të punësuar brenda tij të cilët i ofrojnë shërbime gjuhësore (përkthim në të folur dhe me shkrim, dhe lekturim) Kuvendit të Kosovës dhe Komisioneve të tij dhe të cilët kanë një gradë akademike/diplomë në fushën në të cilën punojnë (p.sh. BA në Përkthim me Shkrim dhe në të Folur; MA në Përkthim me Shkrim dhe në të Folur, BA në Gjuhë/Linguistikë, me specializim kryesor në përkthim)	Zbërthyer sipas: • Rolit profesional: përkthyes në të folur, përkthyes me shkrim, lektor.	Ky indikator synon të kontribuojë në vlerësimin e kapaciteteve dhe cilësisë së shërbimeve gjuhësore që ofrohen nga të punësuarit brenda Kuvendit të Kosovës nëpërmjet vlerësimit të përqindjes së profesionistëve të punësuar brenda institucionit të cilët kanë gradë/diplomë universitare në fushën në të cilën punojnë (d.m.th. në studime të përkthimit me shkrim dhe në të folur, ose në gjuhë). Ndonëse një gradë/diplomë universitare në fushë në vetvete nuk është plotësisht tregues i cilësisë së shërbimeve të ofruara, ajo përbën një faktor të rëndësishëm që duhet të merret parasysh, në përputhje me praktikën e mira ndërkombëtare. Ky indikator duhet të lexohet si i ndërlidhur me indikatorë të tjerë sasiorë dhe cilësorë.	- Intervista në Kuvendin e Kosovës (Departamentin e Burimeve Njerëzore dhe Njësinë për Shërbime Gjuhësore); - Anketa me profesionistë që ofrojnë shërbime gjuhësore. <u>FORMULA</u> - Numri i profesionistëve që punojnë në Kuvend e të cilët ofrojnë shërbime gjuhësore (T); - Numri i profesionistëve që punojnë në Kuvend e të cilët ofrojnë shërbime gjuhësore dhe që kanë gradë akademike/diplomë në fushën në të cilën punojnë (D) - Llogaritni përqindjen $D / T * 100 = X\%$	- Sasior - I procesit
7. Numri/përqindja e profesionistëve që punojnë në Kuvendin e Kosovës e të cilët ofrojnë shërbime	Përqindja e profesionistëve që punojnë në Kuvendin e Kosovës e të cilët i ofrojnë shërbime gjuhësore (përkthim në të folur dhe me shkrim, lekturim) Kuvendit të Kosovës dhe	Zbërthyer sipas: • Rolit	Ky indikator synon të kontribuojë në vlerësimin e kapaciteteve dhe cilësisë së shërbimeve gjuhësore në Kuvendin e Kosovës, që ofrohen nga të punësuar brenda tij, nëpërmjet	- Intervista në Kuvendin e Kosovës (Departamentin e Burimeve Njerëzore dhe Njësinë për Shërbime Gjuhësore); - Anketa me profesionistë që	- Sasior - I procesit

gjuhësore dhe që kanë përfunduar studime universitare ose pasuniversitare në drejtësi.	Komisionet e tij, dhe që kanë përfunduar studime universitare ose pasuniversitare në drejtësi.	profesional: përkthyes në të folur, përkthyes me shkrim, lektor.	vlerësimit të përqindjes së profesionistëve të punësuar brenda institucionit të cilët kanë gradë/diplomë universitare në drejtësi (kjo është veçanërisht me rëndësi për përkthyes me shkrim dhe lektorë që merren me ligjet dhe amendamente, dhe me dokumente të tjera ligjore). Ndonëse një gradë/diplomë universitare në fushë në vetvete nuk është plotësisht tregues i cilësisë së shërbimeve të ofruara, ajo përbën një faktor të rëndësishëm që duhet të merret parasysh, në përputhje me praktikën e mira ndërkombëtare. Ky indikator duhet të lexohet si i ndërlidhur me indikatorë të tjerë sasiorë dhe cilësorë.	ofrojnë shërbime gjuhësore. <u>FORMULA</u> Numri i profesionistëve që punojnë në Kuvend e të cilët ofrojnë shërbime gjuhësore (T); - Numri i profesionistëve që punojnë në Kuvend e të cilët ofrojnë shërbime gjuhësore dhe që kanë gradë akademike/diplomë në drejtësi (D); - Llogaritni përqindjen: $D / T * 100 = X\%$	
8. Mesatarja, me vite, e përvojës së punës së profesionistëve të punësuar në Kuvendin e Kosovës të cilët ofrojnë shërbime gjuhësore brenda tij (neni 5.1, 5.3)	Mesatarja, me vite, e përvojës relevante të punës (përkthim në të folur, përkthim me shkrim, lekturim) së profesionistëve të punësuar brenda tij e të cilët i ofrojnë shërbime gjuhësore Kuvendit të Kosovës dhe Komisionet e tij.	Zbërthyer sipas: • Rolit profesional: përkthyes në të folur, përkthyes me shkrim, lektor.	Ky indikator synon të kontribuojë në vlerësimin e kapaciteteve dhe cilësisë së shërbimeve gjuhësore në Kuvendin e Kosovës, që ofrohen nga të punësuar brenda tij, nëpërmjet vlerësimit të përvojës së punës së profesionistëve që i ofrojnë shërbime gjuhësore Kuvendit të Kosovës dhe Komisionet e tij; ai duhet të lexohet si i ndërlidhur me indikatorë të tjerë sasiorë dhe cilësorë	- Intervista në Kuvendin e Kosovës (Departamentin e Burimeve Njerëzore dhe Njësinë për Shërbime Gjuhësore); - Anketa me profesionistë që ofrojnë shërbime gjuhësore. <u>FORMULA</u> - Numri i viteve të përvojës paraprake të punës në fushën e shërbimeve gjuhësore të secilit prej profesionistëve që punojnë në Kuvend dhe të cilët ofrojnë shërbime gjuhësore (A, B, C, D, E ...); - Numri i profesionistëve që	- <i>Sasior</i> - <i>I procesit</i>

				punojnë në Kuvend dhe të cilët ofrojnë shërbime gjuhësore (T); - Llogaritni mesataren: $A+B+C+D...= X$ $X/T = \text{MESATARJA}$	
9. Programet e trajnimit për profesionistët që l ofrojnë shërbime gjuhësore Kuvendit të Kosovës dhe Komisioneve të tij	Ofrimi i programeve të trajnimit për të forcuar aftësitë profesionale, performancën dhe shkathtësitë e profesionistëve të punësuar brenda tij e të cilët i ofrojnë shërbime gjuhësore (përkthim në të folur, përkthim me shkrim, lekturim) Kuvendit të Kosovës dhe Komisioneve të tij.	Zbërthyer sipas: • Rolit profesional: përkthyes në të folur, përkthyes me shkrim, lektor. a. Ngritja e kapaciteteve dhe shkathtësive; b. Mjete të TI-së dhe mjete të tjera mbështetëse¹⁵⁴; c. Sistemi ligjor dhe të kuptuarit e punës që kryen Kuvendi	Ky indikator synon të vlerësojë nëse profesionistëve të punësuar brenda tij, e të cilët i ofrojnë shërbime gjuhësore (përkthim në të folur, përkthim me shkrim, lekturim) Kuvendit të Kosovës dhe Komisioneve të tij, u ofrohen mundësi adekuate për të rritur njohuritë dhe shkathtësitë e nevojshme për të siguruar rezultate me cilësi të lartë. Marrë parasysh mungesën e një grade universitare në përkthim me shkrim dhe në të folur në gjuhët zyrtare në Kosovë, si dhe problemet e përgjithshme me cilësinë, kjo është veçanërisht me rëndësi për kontekstin e Kosovës.	- Intervista në Kuvendin e Kosovës (Njësinë për Shërbime Gjuhësore); - Anketa me profesionistë që ofrojnë shërbime gjuhësore.	- <i>Cilësor</i> - <i>I procesit</i>
10. Mjete kompjuterike për përkthim dhe mjete të tjera të specializuara për të ndihmuar në punën e përkthyesve dhe lektorëve të	Disponueshmëria e mjeteve kompjuterike për përkthim dhe mjeteve të tjera të specializuara për të ndihmuar punën e profesionistëve të punësuar brenda institucionit e të cilët i ofrojnë shërbime të përkthimit	Zbërthyer sipas: • Mjete kompjuterike për përkthim	Ky indikator synon të vlerësojë nëse profesionistëve të punësuar brenda tij, e të cilët i ofrojnë shërbime gjuhësore dhe të lekturimit Kuvendit të Kosovës, kanë qasje në mjete kompjuterike për përkthim ose në	- Intervista në Kuvendin e Kosovës (Departamentin e Burimeve Njerëzore dhe Njësinë për Shërbime Gjuhësore); - Anketa me profesionistë që ofrojnë shërbime.	- <i>Cilësor</i> - <i>I procesit</i>

¹⁵⁴ Shembull: fjalorë online (në Internet) dhe programe kompjuterike për përkthime, si *Wordfast*, *Trados*, *Déjà vu* dhe *Star*.

Kuvendit	dhe lekturimit të dokumenteve zyrtare, të dhënave zyrtare, ligjeve dhe procedurave të tjera të Kuvendit të Kosovës dhe të Komisioneve të tij.	dhe mjete të tjera të specializuara, si <i>Wordfast</i> , <i>Trados</i> , <i>Déjà vu</i> dhe <i>Star</i> .	mjete të tjera të specializuara që mund të kontribuojnë për të siguruar efikasitet, cilësi të lartë dhe konsistencë në punën e tyre, në përputhje me praktikën e mirë ndërkombëtare.		
11. Sistem gjithëpërfshirës gjuhësor për standardizimin e termave, për të mbështetur dhe harmonizuar shërbimet gjuhësore të Kuvendit të Kosovës	Ekzistimi i një sistemi gjithëpërfshirës për standardizim gjuhësor për të siguruar harmonizim dhe konsistencë në përdorimin e terminologjisë në ofrimin e shërbime gjuhësore Kuvendit të Kosovës.	Zbërthyer sipas: • Mjeteve: a. Doracakëve b. Fjalorëve online; c. Fjalorthëve online d. Bazave terminologjike të të dhënave; e. Arkivave ku ruhen ligjet/legjislacioni i miratuar nga Kuvendi; f. Bazat e të dhënave të dokumenteve /fjalimeve në formë origjinale dhe të përkthyer; g. Memorieve të përkthimit/ arkivave elektronike	Ky indikator synon të vlerësojë nëse profesionistët që i ofrojnë shërbime të përkthimit dhe lekturimit Kuvendit të Kosovës kanë qasje në mjete dhe materiale që mund të kontribuojnë për të siguruar efikasitet, cilësi të lartë dhe qëndrueshmëri në punën e tyre, përfshirë fjalorë dhe fjalorthë online, në përputhje me praktikën e mirë ndërkombëtare.	- Intervista në Kuvendin e Kosovës (Departamentin e Burimeve Njerëzore dhe Njësinë për Shërbime Gjuhësore); - Anketa me profesionistë që ofrojnë mbështetje për standardizim.	- <i>Cilësor</i> - <i>I procesit</i>

C. Kërkesat e punës

12. Niveli i ngarkesës së punës së profesionistëve të punësuar brenda institucionit që ofrojnë shërbime gjuhësore në Kuvendin e Kosovës	Niveli i ngarkesës së punës (i lartë, mesatar, i ulët) së profesionistëve të punësuar brenda institucionit që i ofrojnë shërbime gjuhësore (përkthim në të folur, përkthim me shkrim, lekturim) Kuvendit të Kosovës dhe Komisioneve të tij	Zbërthyer sipas: Rolit profesional: përkthyes në të folur, Përkthyes me shkrim, lektor.	Ky indikator synon të vlerësojë nëse profesionistët e punësuar brenda institucionit që i ofrojnë shërbime gjuhësore Kuvendit të Kosovës kanë ngarkesë adekuate të punës për të siguruar rezultate të cilësisë së lartë. Kjo është veçanërisht e rëndësishme duke pasur parasysh nivelin e lartë të ekspertizës, kërkimeve dhe vëmendjes ndaj hollësive që janë të nevojshme kur duhen përkthyer dhe lekturuar dokumente komplekse ligjore (të cilët do të bëhen ligjërisht të detyrueshëm pas miratimit të tyre), si dhe shkallën e lartë të përqendrimit që nevojitet për të siguruar shërbime të përkthimit në të folur me cilësi të lartë. Përveç kësaj, ky indikator mund të kontribuojë në vlerësimin e kapaciteteve në dispozicion dhe nivelit të efikasitetit të shërbimeve gjuhësore që ofrohen nga stafi i punësuar brenda institucionit përkatës.	Anketa me profesionistë që ofrojnë shërbime gjuhësore.	<i>Cilësor</i> <i>I procesit</i>
13. Mesatarja e orëve të pandërprera të punës të dedikuara për përkthim në të folur të cilat regjistrohen brenda një dite nga profesionistët e punësuar brenda	Mesatarja e orëve të pandërprera të punës të dedikuara për përkthim simuluan të cilat regjistrohen nga profesionistë që punojnë në Kuvendin e Kosovës e të cilët ofrojnë shërbime të përkthimit në të folur në gjuhët zyrtare (shqip dhe	Zbërthyer sipas: Kombinimeve gjuhësore.	Ky indikator synon të vlerësojë nëse profesionistët e punësuar brenda institucionit që i ofrojnë shërbime gjuhësore Kuvendit të Kosovës kanë ngarkesë adekuate të punës për të siguruar rezultate të cilësisë së lartë. Kjo është veçanërisht e rëndësishme	- Intervista në Kuvend e Kosovës (Departamentin e Burimeve Njerëzore dhe Njësinë për Shërbime Gjuhësore); - Anketa me profesionistë që ofrojnë shërbime gjuhësore. <u>FORMULA</u>	<i>Sasior</i> <i>I procesit</i>

institucionit që ofrojnë shërbime të përkthimit në të folur në Kuvendin e Kosovës	serbisht) dhe gjuhë të tjera të komuniteteve të njohura (turqisht, gjuhën rome dhe boshnjakisht), në seancat plenare dhe punimet e tjera të Kuvendit të Kosovës dhe të Komisioneve të tij.		duke pasur parasysh shkallën e lartë të përqendrimit që nevojitet për të siguruar shërbime të përkthimit në të folur me cilësi të lartë; ekzistojnë praktika të mira ndërkombëtare se sa kohë e pandërprerë mund t'i dedikohet përkthimit në të folur. Përveç kësaj, ky indikator mund të kontribuojë në vlerësimin e kapaciteteve në dispozicion dhe nivelin e efikasitetit të shërbimeve gjuhësore që ofrohen nga të punësuar brenda institucionit.	- Numri i orëve të pandërprera të punës të dedikuara për përkthim në të folur brenda një dite të cilat regjistrohen nga profesionistët që punojnë në Kuvend për ofrimin e shërbimeve të përkthimit në të folur (A, B, C, D, E...); - Numri i profesionistëve që punojnë në Kuvend për ofrimin e shërbimeve të përkthimit në të folur (T); - Llogaritni mesataren $A+B+C+D+E...= X$ $X / T = \text{MESATARJA}$	
14. Mesatarja e numrit të faqeve të përkthyer dhe lekturuara brenda një dite nga profesionistët që punojnë në Kuvendin e Kosovës dhe që ofrojnë mbështetje në formë përkthimi dhe lekturimi	Mesatarja e numrit të faqeve të përkthyer dhe lekturuara brenda një dite nga profesionistët që punojnë në Kuvendin e Kosovës dhe që ofrojnë shërbime për përkthimin dhe lekturimin e dokumenteve zyrtare, të dhënave zyrtare, ligjeve dhe të dhëna nga punimet e Kuvendit të Kosovës dhe të Komisioneve të tij, në shqip dhe serbisht.	Zbërthyer sipas: • Kombinimeve gjuhësore.	Ky indikator synon të vlerësojë nëse profesionistët e punësuar brenda institucionit që i ofrojnë shërbime të përkthimit dhe lekturimit Kuvendit të Kosovës kanë ngarkesë adekuate të punës për të siguruar rezultate me cilësi të lartë. Kjo është veçanërisht e rëndësishme duke pasur parasysh nivelin e lartë të ekspertizës, kërkimeve dhe vëmendjes ndaj hollësive që janë të nevojshme për përkthimin dhe lekturimin e dokumenteve ligjore komplekse (të cilat do të bëhen ligjorisht të detyrueshëm pas miratimit të tyre) Përveç kësaj, ky indikator mund të kontribuojë në vlerësimin e kapaciteteve në dispozicion dhe	- Anketa me profesionistë që ofrojnë shërbime gjuhësore. <u>FORMULA</u> - Numri i faqeve që duhet përkthyer brenda një dite nga ana e profesionistëve që punojnë në Kuvend për ofrimin e shërbimeve të përkthimit dhe lekturimit (A, B, C, D, E ...); - Numri i personave që punojnë në Kuvend për ofrimin e shërbimeve të përkthimit dhe lekturimit (T); - Llogaritni mesataren: $A+B+C+D+E= X$ $X / T = \text{MESATARJA}$	- <i>Sasior</i> - <i>I procesit</i>

			nivelin e efikasitetit të shërbimeve gjuhësore që ofrohen nga stafi i punësuar brenda institucionit.		
15. Numri i përgjithshëm i faqeve të përkthyer dhe të lekturuara nga profesionistë që punojnë në Kuvendin e Kosovës dhe që ofrojnë mbështetje më përkthim dhe lekturim	Numri i përgjithshëm i faqeve të përkthyer dhe të lekturuara nga profesionistë që punojnë në Kuvendin e Kosovës dhe që ofrojnë shërbime në përkthimin dhe lekturimin e dokumenteve zyrtare, të dhënave zyrtare, ligjeve dhe procedurave të Kuvendit të Kosovës dhe Komisioneve të tij, në shqip dhe serbisht.	Zbërthyer sipas: - Llojit të dokumenteve: dokumentet zyrtare; të dhënat zyrtare; ligjet dhe procedurat e tjera, etj. - Aktivitetit: përkthim, lekturim.	Ky indikator synon të vlerësojë nëse ofrojnë profesionistët e punësuar brenda institucionit e të cilët i ofrojnë Kuvendit të Kosovës shërbime përkthimi dhe redaktimi kanë ngarkesë të adekuate të punës për të siguruar rezultate të cilësisë së lartë. Kjo është veçanërisht e rëndësishme duke pasur parasysh nivelin e lartë të ekspertizës, kërkimit dhe vëmendjes ndaj hollësive që nevojiten për përkthimin dhe lekturimin e dokumenteve komplekse ligjore (të cilët do të bëhen ligjërish e detyrueshëm pas miratimit të tyre). Përveç kësaj, ky indikator mund të kontribuojë në vlerësimin e kapaciteteve në dispozicion dhe nivelit të efikasitetit të shërbimeve gjuhësore që ofrohen nga persona të punësuar brenda institucionit.	- Intervista në Kuvendin e Kosovës (Njësinë për Shërbime Gjuhësore dhe Njësisë për Standardizim).	- <i>Sasior</i> - <i>I procesit</i>
16. Numri i përgjithshëm i mbledhjeve në të cilat shërbimet e përkthimit janë ofruar nga profesionistë të punësuar brenda institucionit të cilët ofrojnë shërbime të	Numri i përgjithshëm i mbledhjeve në të cilat shërbimet e përkthimit në të folur janë ofruar nga profesionistë që punojnë në Kuvendin e Kosovës dhe që ofrojnë shërbime të përkthimit në të folur në gjuhët zyrtare (shqip dhe serbisht) dhe gjuhët e tjera të	Zbërthyer sipas: Llojeve të mbledhjeve: mbledhje të Komisioneve, seanca plenare,	Ky indikator synon të vlerësojë nëse profesionistët e punësuar brenda institucionit që ofrojnë i shërbime të përkthimit në të folur Kuvendit të Kosovës kanë ngarkesë adekuate të punës për të siguruar rezultate të cilësisë së lartë. Përveç kësaj, ky indikator mund të	- Intervista në Kuvendin e Kosovës (Njësinë për Shërbime Gjuhësore dhe Njësisë për Standardizim).	- <i>Sasior</i> - <i>I procesit</i>

përkthimit në të folur në Kuvendin e Kosovës	njohura zyrtarisht të komuniteteve (turqisht, gjuhën rome dhe boshnjakisht)	etj.	kontribuojë në vlerësimin e kapaciteteve në dispozicion dhe nivelit të efikasitetit të shërbimeve gjuhësore që ofrohen nga persona të punësuar brenda institucionit.		
17. Koha në dispozicion për përkthimin dhe lekturimin e ligjeve dhe amendamenteve brenda Kuvendit të Kosovës	Korniza kohore (afatet) në dispozicion që iu jepet profesionistëve gjuhësore që punojnë në Kuvendin e Kosovës për të përkthyer, rishikuar, harmonizuar dhe/ose lekturuar ligjet dhe amendamentet.	Zbërthyer sipas: - Njësive: Njësia për Shërbime Gjuhësore; Njësia për Standardizim. - Aktivitetit: përkthim, lekturim dhe harmonizim gjuhësor.	Ky indikator synon të vlerësojë nëse profesionistëve të punësuar brenda institucionit që ofrojnë i shërbime të përkthimit me shkrim dhe lekturimit Kuvendit të Kosovës u jepet në dispozicion kornizë kohore (afate) adekuate për të siguruar rezultate të cilësisë së lartë. Kjo është veçanërisht e rëndësishme duke pasur parasysh nivelin e lartë të ekspertizës, kërkimit dhe vëmendjes ndaj hollësive që nevojiten për përkthimin dhe lekturimin e dokumenteve komplekse ligjore (të cilët do të bëhen ligjorisht e detyrueshëm pas miratimit të tyre).	- Intervista në Kuvendin e Kosovës (Njësinë për Shërbime Gjuhësore dhe Njësisë për Standardizim).	- <i>Sasior</i> - <i>I procesit</i>
D. Resurset financiare					
18. Shuma/përqindja e buxhetit të Kuvendit të ndarë për shërbime gjuhësore që ofrohen nga stafi i punësuar brenda Kuvendit të Kosovës	Shuma/përqindja e buxhetit të Kuvendit të ndarë për financimin e ofrimin e shërbimeve gjuhësore (përkthim në të folur, përkthim me shkrim dhe lekturim) Kuvendit të Kosovës dhe të Komisioneve të tij nga stafi i punësuar brenda institucionit.	N/A	Ky indikator synon të sigurojë informata buxhetore lidhur me shërbimet gjuhësore në Kuvendin e Kosovës. Ky është një faktor i rëndësishëm që duhet të merret parasysh në vlerësimin e përgjithshëm të kapaciteteve dhe cilësisë së shërbimeve në fjalë; ai duhet të lexohet si i ndërlidhur me indikatorë	- Intervista në Kuvendin e Kosovës (Departamentin e Burimeve Njerëzore, Njësinë për Shërbime Gjuhësore, Departamentin e Financave) <u>FORMULA</u> - Buxheti total i Kuvendit për vitin e kaluar (T); - Buxheti i Kuvendit i ndarë për të	- <i>Sasior</i> - <i>I procesit</i>

			të tjerë sasiore dhe cilësore	financuar Njësine për Shërbime Gjuhësore gjatë vitit të kaluar (D); - Llogaritni përqindjen: $D / T * 100 = X\%$	
19. Shuma/përqindja e buxhetit të Kuvendit të ndarë për kontraktimin jashtë institucionit të shërbimeve gjuhësore të ofruara Kuvendit të Kosovës	Shuma/përqindja e buxhetit të Kuvendit të ndarë për financimin e shërbimeve gjuhësore (përkthim në të folur, përkthim në të shkruar, lekturim) të kontraktuara jashtë institucionit të cilat i ofrohen Kuvendit të Kosovës dhe Komiteteve të tij	Zbërthyer sipas: • Shërbimeve gjuhësore: përkthim në të folur, përkthim me shkrim lekturim.	Ky indikator synon të masë nevojën e Kuvendit të Kosovës për të kontraktuar shërbimet gjuhësore jashtë institucionit; kjo duhet të vlerësohet në ndërlidhje me fondet e ndara për shërbime të përkthimit të ofruara nga stafi i punësuar brenda institucionit.	- Intervista në Kuvendin e Kosovës (Departamentin e Burimeve Njerëzore, Njësine për Shërbime Gjuhësore, Departamentin e Financave). <u>FORMULA</u> Buxheti total i Kuvendit i ndarë për financimin e Njësise për Shërbime Gjuhësore (T); - Shuma e të hollave të shpenzuara për kontraktimin e shërbimeve gjuhësore jashtë institucionit (D); - - Llogaritni përqindjen: $D / T * 100 = X\%$.	- <i>Sasior</i> - <i>I procesit</i>
E. Reagueshmëria ndaj kërkesave					
20. Numri/përqindja e kërkesave të përmbushura me kohë për mbështetje me përkthim në të folur të cilat vijnë nga deputetët e Kuvendit të Kosovës gjuha amtare e të cilëve është turqishtja, boshnjakishtja ose gjuha rome	Numri dhe përqindja totale e kërkesave të përmbushura me kohë për përkthim në të folur të cilat vijnë nga deputetët e Kuvendit të Kosovës gjuha amtare e të cilëve është turqishtja, boshnjakishtja ose gjuha rome, dhe të cilët kanë nevojë për mbështetje për përkthim në të folur nga/në shqip dhe/ose serbisht.	Zbërthyer sipas: • Kombinimeve gjuhësore.	Ky indikator synon të masë nëse nevojat për mbështetje me përkthim në të folur për deputetët e Kuvendit gjuha amtare e të cilëve është turqishtja, boshnjakishtja ose gjuha rome përmbushen në mënyrë adekuate, në përputhje me ligjin. Të gjeturat duhet të vlerësohen në ndërlidhje me indikatorë të tjerë që masin kapacitetet brenda institucionit për të ofruar shërbime gjuhësore në	- Intervista në Kuvendin e Kosovës (Njësine për Shërbime Gjuhësore). <u>FORMULA</u> - Numri i përgjithshëm i kërkesave për ndihmë me përkthim në të folur gjatë vitit të kaluar (T); - Numri i kërkesave të përmbushura për ndihmë me përkthim në të folur gjatë vitit të kaluar (D);	- <i>Sasior</i> - <i>I rezultatit</i>

(neni 5.1, 5.2)			këto gjuhë.	- Llogaritni përqindjen: $D/T * 100 = X\%$	
21. Numri/përqindja e kërkesave të përmbushura me kohë për mbështetje me përkthim në të folur të cilat vijnë nga anëtarët e Komisioneve të Kuvendit të Kosovës (Neni 5.1, 5.2)	Numri dhe përqindja e përgjithshme kërkesave të përmbushura me kohë për shërbime të përkthimit në të folur të cilat vijnë nga anëtarët e Komisioneve të Kuvendit të Kosovës në gjuhët zyrtare (shqip dhe serbisht) dhe gjuhët e tjera të njohura të komuniteteve (turqisht, boshnjakisht dhe në gjuhën rome).	Zbërthyer sipas: • Kombinimeve gjuhësore.	Ky indikator synon të masë nëse nevojat për mbështetje me përkthim në të folur për anëtarët e Komiteteve të Kuvendit të Kosovës përmbushen në mënyrë adekuate, në përputhje me ligjin. Të gjeturat duhet të vlerësohen në ndërlidhje me indikatorë të tjerë që masin kapacitetet brenda institucionit për të ofruar shërbime gjuhësore në këto gjuhë.	- Intervista në Kuvendin e Kosovës (Njësinë për Shërbime Gjuhësore). <u>FORMULA</u> - Numri i përgjithshëm i kërkesave për ndihmë me përkthim në të folur gjatë vitit të kaluar (T); - Numri i kërkesave për ndihmë me përkthim në të folur të përmbushura gjatë vitit të kaluar (D); - Llogaritni përqindjen: $D/T * 100 = X\%$	- <i>Sasior</i> - <i>I rezultatit</i>
22. Numri/përqindja e dokumenteve të parashtruara nga deputetët e Kuvendit të Kosovës në gjuhën turke, boshnjake ose rome, të përkthyer në gjuhën shqipe dhe serbe (për t'u diskutuar) (neni 5.2)	Numri dhe përqindja e përgjithshme e dokumenteve të parashtruara nga deputetët të Kuvendit të Kosovës dhe anëtarë të Komisioneve të tij (p.sh. agjenda dhe procesverbale) gjuha amtare e të cilëve është turqishtja, boshnjakishtja ose gjuha rome, të përkthyer në shqip dhe serbisht.	Zbërthyer sipas: • Kombinimeve gjuhësore.	Ky indikator synon të masë nivelin e nevojave për ndihmë me përkthim në mesin e deputetëve të Kuvendit gjuha amtare e të cilëve është turqishtja, boshnjakishtja ose gjuha rome. Gjetjet duhet të vlerësohen në ndërlidhje me indikatorë të tjerë që masin kapacitetet brenda institucionit për të ofruar shërbime gjuhësore në këto gjuhë.	- Intervista në Kuvendin e Kosovës (Njësinë për Shërbime Gjuhësore). <u>FORMULA</u> - Numri i përgjithshëm i dokumenteve përkatëse të dorëzuara për përkthim gjatë vitit të kaluar (T); - Numri i dokumenteve përkatëse të përkthyer në gjuhët zyrtare gjatë vitit të kaluar (D); - Llogaritni përqindjen: $D/T * 100 = X\%$	- <i>Sasior</i> - <i>I rezultatit</i>
23. Numri/përqindja e përgjigjeve të kërkuara të cilat ofrohen në gjuhën origjinale që	Numri dhe përqindja e përgjithshme e përgjigjeve të ofruara në turqisht, boshnjakisht dhe në gjuhën rome deputetëve të	Zbërthyer sipas: • Kombinimeve	Ky indikator synon të masë nëse nevojat për ndihmë me përkthim në mesin e deputetëve të Kuvendit gjuha amtare e të cilëve është turqishtja,	- Intervista në Kuvendin e Kosovës (Njësinë për Shërbime Gjuhësore).	- <i>Sasior</i> - <i>I rezultatit</i>

përdoret nga deputetët e Kuvendit të Kosovës (turqisht, boshnjakisht ose në gjuhën rome) <i>(për t'u diskutuar)</i> (neni 5.2)	Kuvendit të Kosovës të cilët nuk e kanë shqipen ose serbishten gjuhë amtare.	gjuhësore.	boshnjakishtja ose gjuha rome përmbushen në mënyrë adekuate. Gjetjet duhet të vlerësohen në ndërlidhje me indikatorë të tjerë që masin kapacitetet brenda institucionit për të ofruar shërbime gjuhësore në këto gjuhë.	<u>FORMULA</u> - Numri i përgjithshëm i përgjigjeve në raport me dokumentet përkatëse gjatë vitit të kaluar (T); - Numri i përgjigjeve të kërkuara në raport me dokumentet përkatëse të cilat janë përkthyer në gjuhën amtare të deputetit përkatës gjatë vitit të kaluar (D); - Llogaritni përqindjen: $D/T * 100 = X\%$	
F. Disponueshmëria dhe cilësia					
24. Numri/përqindja e projektligjeve të parashtruara Kuvendit të Kosovës të përkthyer në shqip dhe serbisht (neni 5.4) (në ndërlidhje me nenin 52.1 të Rregullores së Punës së Kuvendit të Kosovës)	Numri dhe përqindja e përgjithshme e projektligjeve të përkthyer në shqip dhe serbisht me rastin e parashtrimit të tyre Kuvendit të Kosovës, në të dy formatet, kopje fizike dhe elektronike.	Zbërthyer sipas: • Gjuhëve.	Ky indikator synon të vlerësojë nëse ndodh përkthimi dhe publikimi i ligjeve siç është paraparë me Ligjin për Përdorimin e Gjuhëve (nenin 5.4) dhe Rregulloren e Punës së Kuvendit të Kosovës (nenin 52.1)	- Hulumtime fakt-mbledhëse kërkimore në bazën e të dhënave/arkivin e Kuvendit të Kosovës <u>FORMULA</u> - Numri i projektligjeve të parashtruara Kuvendit gjatë vitit të kaluar (D) - Numri i projektligjeve të parashtruara Kuvendit gjatë vitit të kaluar, të përkthyer në shqip dhe serbisht (T) - Llogaritni përqindjen: $T / D * 100 = X\%$	- <i>Sasior</i> - <i>I rezultatit</i>

25. Cilësia e projektligjeve origjinale dhe të përkthyer të parashtruar Kuvendit të Kosovës në shqip dhe serbisht (neni 5.4)	Niveli i cilësisë (i mirë, i pranueshëm, nën standardet¹⁵⁵) së projektligjeve origjinale dhe të përkthyer të parashtruara Kuvendit të Kosovës në shqip dhe serbisht (gjuhët zyrtare).	Zbërthyer sipas: • Gjuhëve; • Nivelit të cilësisë; • Organit që i nxjerr ato.	Ky indikator synon të vlerësojë cilësinë e shërbimeve të përkthimit dhe lekturimit të ofruara nga organet që hartojnë dhe nxjerrin projektligjet (p.sh. ministritë, Kuvendi). Përveç kësaj, ai konsiderohet i dobishëm për të vlerësuar cilësinë e projektligjeve origjinale, pasi që problemet me këto gjithashtu mund të kenë ndikimi në dokumentet e përkthyer.	- Dizajnoni një sistem vlerësimi për të ranguar nivelin e cilësisë së përkthimit; - Vini atë në zbatim për të shikuar dhe vlerësuar cilësinë e përkthimit të dokumenteve përkatëse; - Gjeni numrin e përgjithshëm të dokumenteve përkatëse (T); - Gjeni numrin e dokumenteve për secilin nivel të cilësisë (A, B, C) dhe përqindjen që përfaqëson secili nga numri i përgjithshëm (T) ; \ - Nxirrni një përfundim cilësor nëpërmjet analizimit të të dhënave të fituara.	- <i>Cilësor</i> - <i>I procesit</i>
26. Procedura në Kuvendin e Kosovës për t'ua rikthyer projektligjet institucioneve që i nxjerrin ato për rishikim gjuhësor	Ekzistenca e një procedure në Kuvendin e Kosovës për t'ua rikthyer projektligjet institucioneve që i nxjerrin ato (p.sh. ministrive) për rishikim gjuhësor (përkthim, lekturim ose standardizim) në rastet kur kriteret e cilësisë nuk përmbushen.	N/A	Ky indikator synon të vlerësojë nëse është e mundur që projektligjet e dorëzuara Kuvendit të Kosovës t'u rikthehen institucioneve që i nxjerrin ato (p.sh. ministrive) për rishikim gjuhësor para se t'u dërgohen më tej organeve/njësite të tjera të Kuvendit.	- Intervista në Kuvendin e Kosovës (Sekretariat).	- <i>Cilësor</i> - <i>I procesit</i>
27. Numri/përqindja e projektligjeve të rikthyera institucioneve që i nxjerrin ato për rishikim gjuhësor	Numri/përqindja e projektligjeve dorëzuar të cilët u janë rikthyer institucioneve që i kanë nxjerrë ato për rishikim për rishikim gjuhësor (përkthim, lekturim ose	N/A	Ky indikator synon të vlerësojë nëse projektligjet u rikthehen institucioneve që i nxjerrin ato (p.sh. ministrive) për rishikim gjuhësor dhe sa shpesh ndodh kjo.	- Intervista në Kuvendin e Kosovës (Sekretariat).	- <i>Sasior</i> - <i>I procesit</i>

¹⁵⁵ Sistem i zhvilluar nga eksperti i gjuhëve i ECMI Kosovës.

	standardizim).				
28. Numri/përqindja e amendamenteve në projektligje të parashtruara nga Kuvendi i Kosovës, të përkthyer shqip dhe serbisht (neni 5.4) (në ndërlidhje me nenin 52.1 të Rregullores së Punës së Kuvendit të Kosovës)	Numri dhe përqindja e përgjithshme e amendamenteve në projektligje, të parashtruara nga Kuvendi i Kosovës, të përkthyer në gjuhën shqip dhe serbisht, në të dy formatet, kopje fizike dhe elektronike¹⁵⁶.	Zbërthyer sipas: Gjuhëve.	Ky indikator synon të vlerësojë nëse bëhet përkthimi dhe publikimi i ligjeve siç është përcaktuar me <i>Ligjin për Përdorimin e Gjuhëve</i> (nenin 5.4) dhe <i>Rregulloren e Punës së Kuvendit të Kosovës</i> (nenin 52.1).	- Hulumtime fakt-mbledhëse kërkimore në bazën e të dhënave/arkivin e Kuvendit të Kosovës. <u>FORMULA</u> - Numri i amendamenteve të nxjerra gjatë vitit të kaluar (D); - Numri i amendamenteve të nxjerra gjatë vitit të kaluar, të përkthyer në shqip dhe serbisht (T); - Llogaritni përqindjen: $T / D * 100 = X\%$	<i>Sasior</i> <i>I rezultatit</i>
29. Cilësia e amendamenteve origjinale dhe të përkthyer të projektligjeve të parashtruara nga Kuvendi i Kosovës, në	Niveli i cilësisë (i mirë, i pranueshëm, nën standardin¹⁵⁷) i amendamenteve origjinale dhe të përkthyer të projektligjeve, të parashtruar nga Kuvendi i Kosovës, në shqip dhe serbisht.	Zbërthyer sipas: - Gjuhëve; - Nivelit të cilësisë.	Ky indikator synon të vlerësojë cilësinë e shërbimeve të përkthimit dhe lekturimit të ofruara nga Kuvendi i Kosovës. Përveç kësaj, ai konsiderohet i dobishëm për të vlerësuar cilësinë e projektligjeve origjinale, pasi që problemet me këto dokumente	- Dizajnoni një sistem vlerësimi për të ranguar nivelin e cilësisë së përkthimit; - Vini atë në zbatim për të shikuar dhe vlerësuar cilësinë e përkthimit të dokumenteve përkatëse; - Gjeni numrin e përgjithshëm të dokumenteve përkatëse (T);	<i>Cilësor</i> <i>I procesit</i>

¹⁵⁶ Siç përcaktohet me Rregulloren e Punës së Kuvendit të Kosovës, kur një projektligj tw paraqitet në Kuvend, kjo duhet të bëhet me shkrim dhe mundësisht në version elektronik (Rregullorja e Punës së Kuvendit të Kosovës, neni 52.1).

¹⁵⁷ Sistem i zhvilluar nga eksperti i gjuhëve i ECMI Kosovës.

shqip dhe serbisht (neni 5.4)			gjithashtu mund të kenë ndikim në dokumentet e përkthyer.	- Gjeni numrin e dokumenteve për secilin nivel të cilësisë (A, B, C) dhe përqindjen që përfaqëson secili nga numri i përgjithshëm (T) ; $\{(A, B, C) / T\} * 100 = X\%$ - Nxirrni një përfundim cilësor nëpërmjet analizimit të të dhënave të fituara.	
30. Numri/përqindja e ligjeve të miratuara nga Kuvendi i Kosovës të nxjerrë dhe publikuar në shqip dhe serbisht (neni 5.4)	Numri dhe përqindja e përgjithshme e ligjeve të miratuara të përkthyer në shqip dhe serbisht me rastin e parashtrimit të tyre Kuvendit të Kosovës, në të dy formatet, kopje fizike dhe elektronike	Zbërthyer sipas: • Gjuhëve.	Ky indikator synon të vlerësojë nëse bëhet përkthimi dhe publikimi i ligjeve siç është përcaktuar me <i>Ligjin për Përdorimin e Gjuhëve</i> (nenin 5.4) dhe <i>Rregulloren e Punës së Kuvendit të Kosovës</i> (nenin 52.1).	- Hulumtime fakt-mbledhëse kërkimore në bazën e të dhënave/arkivin e Kuvendit të Kosovës. <u>FORMULA</u> - Numri i ligjeve të miratuar gjatë vitit të kaluar (D); - Numri i ligjeve të miratuar gjatë vitit të kaluar, të përkthyer në shqip dhe serbisht (T); - Llogaritni përqindjen: $T / D * 100 = X\%$	- <i>Sasior</i> - <i>I rezultatit</i>
31. Cilësia e ligjeve origjinale dhe të përkthyer të miratua nga Kuvendi i Kosovës, të nxjerrë dhe publikuar në shqip dhe serbisht (neni 5.4)	Niveli i cilësisë (i mirë, i pranueshëm, nën standardin ¹⁵⁸) i ligjeve origjinale dhe të përkthyer, të miratuar nga Kuvendi i Kosovës, të nxjerrë dhe publikuar në shqip dhe serbisht.	Zbërthyer sipas: • Gjuhëve; • Nivelit të cilësisë.	Ky indikator synon të vlerësojë cilësinë e shërbimeve të përkthimit dhe lekturimit të ofruar nga Kuvendi i Kosovës. Përveç kësaj, ai konsiderohet i dobishëm për të vlerësuar cilësinë e projektligjeve origjinale, pasi që problemet me këto gjithashtu mund të kenë ndikim në dokumentet e përkthyer.	- Dizajnoni një sistem vlerësimi për të ranguar nivelin e cilësisë së përkthimit; - Vini atë në zbatim për të shikuar dhe vlerësuar cilësinë e përkthimit të dokumenteve përkatëse; - Gjeni numrin e përgjithshëm të dokumenteve përkatëse (T); - Gjeni numrin e dokumenteve për secilin nivel të cilësisë (A, B, C) dhe përqindjen që përfaqëson	- <i>Cilësor</i> - <i>I procesit</i>

¹⁵⁸ Sistem i zhvilluar nga eksperti i gjuhëve i ECMI Kosovës.

				secili nga numri i përgjithshëm (T) ; $\{(A, B, C) / T\} * 100 = X\%$ - Nxirrni një përfundim cilësor nëpërmjet analizimit të të dhënave të fituara.	
32. Numri/përqindja e ligjeve të dekretuar nga Kuvendi i Kosovës të publikuar në boshnjakisht dhe turqisht (neni 5.4)	Numri dhe përqindja e përgjithshme e ligjeve të dekretuar të përkthyer në boshnjakisht dhe turqisht me rastin e parashtimit të tyre Kuvendit të Kosovës, në të dy formatet, kopje fizike dhe elektronike.	Zbërthyer sipas: • Gjuhëve.	Ky indikator synon të vlerësojë nëse bëhet përkthimi dhe publikimi i ligjeve siç është përcaktuar me <i>Ligjin për Përdorimin e Gjuhëve</i> (nenin 5.4) dhe <i>Rregulloren e Punës së Kuvendit të Kosovës</i> (nenin 52.1).	- Hulumtime fakt-mbledhëse kërkimore në bazën e të dhënave/arkivin e Kuvendit të Kosovës. <u>FORMULA</u> - Numri i ligjeve të dekretuar gjatë vitit të kaluar (D); - Numri i ligjeve të dekretuar gjatë vitit të kaluar, të përkthyer në boshnjakisht dhe turqisht (T); - Llogaritni përqindjen: $T / D * 100 = X\%$	- <i>Sasior</i> - <i>I rezultatit</i>
33. Cilësia e ligjeve të përkthyer të dekretuar nga Kuvendi i Kosovës, të publikuar në boshnjakisht dhe turqisht (neni 5.4)	Niveli i cilësisë (i mirë, i pranueshëm, nën standardin ¹⁵⁹) së ligjeve të përkthyer të dekretuar nga Kuvendi i Kosovës, të publikuar në boshnjakisht dhe turqisht.	Zbërthyer sipas: • Gjuhëve; • Nivelit të cilësisë.	Ky indikator synon të vlerësojë cilësinë e shërbimeve të përkthimit dhe lekturimit të ofruara nga Kuvendi i Kosovës.	- Dizajnoni një sistem vlerësimi për të ranguar nivelin e cilësisë së përkthimit; - Vini atë në zbatim për të shikuar dhe vlerësuar cilësinë e përkthimit të dokumenteve përkatëse; - Gjeni numrin e përgjithshëm të dokumenteve përkatëse (T); - Gjeni numrin e dokumenteve për secilin nivel të cilësisë (A, B, C) dhe përqindjen që përfaqëson secili nga numri i përgjithshëm (T) ; $\{(A, B, C) / T\} * 100 = X\%$	- <i>Cilësor</i> - <i>I procesit</i>

¹⁵⁹ Sistem i zhvilluar nga eksperti i gjuhëve i ECMI Kosovës.

				- Nxirrni një përfundim cilësor nëpërmjet analizimit të të dhënave të fituara.	
34. Cilësia e shërbimeve të përkthimit në të folur në Kuvendin e Kosovës dhe Komisionet e tij (neni 5.1)	Niveli i cilësisë (i mirë, i pranueshëm, nën standardin) së shërbimeve të përkthimit në të folur të ofruar në gjuhët zyrtare (shqip dhe serbisht) dhe në gjuhët e tjera të njohura të komuniteteve (turqisht, boshnjakisht dhe në gjuhën rome), në seancat plenare dhe punimet e tjera të Kuvendit të Kosovës dhe të Komisioneve të tij.	Zbërthyer sipas: • Kombinimeve gjuhësore; • Kuvendit të Kosovës dhe Komisioneve të Kuvendit të Kosovës.	Ky indikator synon të vlerësojë cilësinë e shërbimeve të përkthimit me shkrim të Kuvendit të Kosovës dhe të Komisioneve të tij, siç vlerësohet nga shfrytëzuesit përfundimtarë (deputetët e Kuvendit).	- Anketa opinionit me deputetët e Kuvendit.	- <i>Cilësor</i> - <i>I procesit</i>

Shtojca 2. Sistemi i vlerësimit

të cilësisë së përkthimit me shkrim dhe në të folur

Hyrje

Sistemet e notimit të zhvilluara në vijim kanë për qëllim të bëjnë një vlerësim cilësor të produkteve të përkthimit me shkrim dhe në të folur nga aspekti gjuhësor. Ekzistojnë tre faktorë gjuhësorë që duhet vlerësuar (kuptimi, forma dhe pajtueshmëria), dhe për secilën nga këto ekzistojnë nga tri pikë të vlerësimit, në shkallë gradimi, e këto janë: 'i mirë', 'i pranueshëm' dhe 'nën standardin'. Kërkesa minimale për secilin faktor (kuptimin, formën, pajtueshmërinë) është 'e pranueshme'.

- Një përkthim me shkrim/në të folur i suksesshëm do të kategorizohet si 'i mirë'.
- Një përkthim me shkrim/në të folur 'i pranueshëm' do të kërkojë rishikim.
- Një përkthim me shkrim/në të folur i kategorizuar 'nën standardin' do të jetë nën standardet e cilësisë.

Terma kyçë

- 1 Gjuha burimore: gjuha e tekstit/të folurit origjinal ose gjuha nga e cila kryhet përkthimi me shkrim/në të folur
- 2 Gjuha e synuar: gjuha e tekstit të përkthyer me shkrim/fjalëve të përkthyer në të folur ose gjuha në të cilën kryhet përkthimi me shkrim/në të folur
- 3 Teksti burimor: teksti në gjuhën burimore ose teksti origjinal
- 4 Teksti i synuar: teksti në gjuhën e synuar apo teksti i përkthyer
- 5 Të folurit burimor: të folurit në gjuhën burimore ose të folurit origjinal
- 6 Të folurit e synuar: të folurit në gjuhën e synuar ose të folurit e përkthyer.

Cilësia e përkthimit me shkrim – sistemi i vlerësimit

- Përkthimi me shkrim i **domethënies** i referohet saktësisë së përkthimit me shkrim ose përkthimit me shkrim të kuptimit apo mesazhit kryesor nga gjuha burimore në gjuhën e synuar. Gabimet në domethënie përbëjnë gabime që ndryshojnë kuptimin nga teksti burimor në tekstin e synuar. Këto gabime mund të variojnë nga përkthimi i gabuar i një fjale e deri te ndryshimi i plotë i kuptimit të fjalive nga gjuha burimore në atë të synuar.
- Përkthimi me shkrim i **formës** i referohet besnikërinë ndaj gjuhës së synuar: përdorimit të strukturës së fjalive, drejtshkrimit/shqiptimit dhe shenjave të pikësimit. Gabimet në formë përbëjnë gabime në renditjen e fjalëve, drejtshkrim/shqiptim, shenjat e pikësimit, etj. Përdorimi rendit të fjalëve ose shenjave të pikësimit në formë të gabuar mund ta bëjnë të pakuptueshëm tekstin e synuar.
- **Përputhshmëria** i referohet zgjedhjes së leksikonit dhe terminologjisë në tekstin e synuar. Terminologjia duhet të përputhet me temën/fushën në të cilën kryhet përkthimi (p.sh. ligje, dokumente ligjore) dhe të përdoret në mënyrë konsistente, pra që të mos ketë dallime në përkthim nga njëri dokument në tjetrin ose nga njëra formë në tjetrën.

	I mirë	I pranueshëm	Nën standardin
Domethënia	Përkthim me shkrim plotësisht i saktë i domethënies nga gjuha burimore në atë të synuar.	Domethënia është e njëjtë në mes të tekstit burimor dhe atij të përkthyer sa i përket mesazhit kryesor, por disa informata shtesë (të cilat nuk janë kyçe për domethënien/mesazhin) janë përkthyer gabimisht ose janë harruar në tekstin e synuar.	Domethënia/mesazhi i tekstit burimor dallon nga ai i tekstit të synuar.
Forma	Teksti i synuar është plotësisht besnik/përputhet me strukturën e fjalive, drejtshkrimin/shqiptimin dhe shenjat e pikësimit të gjuhës së synuar.	Në tekstin e synuar nuk është përdorur struktura gjuhësore, drejtshkrimi dhe/ose shenjat e pikësimit përgjatë tërë tekstit, por kjo nuk ndikon në kuptueshmërinë e tekstit të synuar.	Teksti i synuar përmban strukturën e fjalive, drejtshkrimin dhe shenjat e pikësimit të gabuara nga gjuha burimore dhe kjo ndikon në pakuptueshmërinë e tekstit të synuar.
Përputhshmëria	Në tekstin e synuar është përdorur leksikoni dhe terminologjia ligjore në mënyrë konsistente.	Në tekstin e synuar është përdorur leksikoni dhe terminologjia ligjore, por kjo është jo-konsistente (p.sh. dy ose më shumë terma janë përdorur për t'iu referuar të njëjtit fenomen).	Teksti i synuar nuk përputhet me leksikonin dhe terminologjinë përkatëse/ligjore.

Cilësia e përkthimit në të folur – sistemi i vlerësimit

- Përkthimi në të folur i **domethënies** i referohet saktësisë së përkthimit në të folur ose përkthimit në të folur të kuptimit apo mesazhit kryesor nga gjuha burimore në gjuhën e synuar. Gabimet në domethënie përbëjnë gabime që ndryshojnë kuptimin nga e folura burimore në të folurit e synuar. Këto gabime mund të variojnë nga përkthimi i gabuar i një fjale e deri te ndryshimi i plotë i domethënies sekuencës së të folurit nga gjuha burimore në atë të synuar.
- Përkthimi në të folur i **formës** i referohet besnikërinë ndaj gjuhës së synuar: përdorimit të strukturës së fjalive dhe të intonacionit të gjuhës së synuar (d.m.th. theksit brenda fjalive ose asaj

se cila(t) fjalë brenda fjalisë është theksuar ose nënvizuar). Përdorimi i renditjes së fjalëve dhe intonacionit të gabuar mund të ndikojë në të kuptuarit e të folur të synuar nga ana a dëgjuesit.

- **Përputhshmëria** i referohet zgjedhjes së leksikonit dhe terminologjisë në të folurit e synuar. Terminologjia duhet të përputhet me temën/fushën në të cilën kryhet përkthimi në të folur (p.sh. seancat/konferencat që lidhen me miratimin e një ligji) dhe të përdoret në mënyrë konsistente, pra që të mos ketë dallime në përkthim në të folur përgjatë tërë përkthimit në të folur ose nga një seancë e përkthimit në të folur në tjetrën.

	I mirë	I pranueshëm	Nën standardin
Domethënia	Përkthim në të folur plotësisht i saktë i domethënies nga e folura burimore në atë të synuar.	Domethënia në mes të të folurit burimor dhe atij të synuar është e njëjtë sa i përket mesazhit kryesor, por disa informata shitesë (të cilat nuk janë kyçe për domethënien/mesazhin) janë përkthyer në të folur në mënyrë të pasaktë ose janë harruar në të folurit e synuar.	Domethënia/mesazhi i të folurit burimor është i ndryshëm nga ai i të folurit të synuar.
Forma	Të folurit e synuar është plotësisht besnik ndaj strukturës së fjalive të gjuhës së synuar dhe kryesisht është përdorur struktura e intonacionit të gjuhës së synuar.	Në të folurit e synuar nuk është përdorur renditja e fjalëve dhe struktura e intonacionit të gjuhës së synuar përgjatë tërë të folurit, por nuk është prekur të kuptuarit.	Në të folurit e synuar nuk është përdorur intonacioni dhe struktura e fjalive të gjuhës së synuar, dhe për këtë arsye dëgjuesi ka vështirësi në të kuptuarit e të folurit të synuar.
Përputhshmëria	Leksikoni dhe terminologia në të folurit e synuar është përdorur në mënyrë jo-konsistente.	Në të folurit e synuar është përdorur leksikoni dhe terminologjia ligjore, por kjo është bërë në mënyrë jo-konsistente. Dy ose më shumë terma janë përdorur për t'iu referuar të njëjtit fenomen.	E folura e synuar nuk përputhet me leksikonin dhe terminologjinë përkatëse/ligjore.

Shtojca 3. Procesi ligjvënës në Kosovë dhe mekanizmat e rishikimit gjuhësor

Iniciativa legislative dhe procesi i hartimit

Kushtetuta ia njeh kompetencën për të propozuar legjislacion të ri ose për të plotësuar-ndryshuar legjislacionin ekzistues:

- Presidentit të Republikës së Kosovës;
- Qeverisë;
- Deputetëve të Parlamentit (përfshirë Komisioneve, një deputeti të Kuvendit të përkrahur nga pesë deputetë apo një grupi parlamentar);
- Më shumë se dhjetë mijë qytetarëve, siç parashihet me ligj.

Në nivelin legjislativ, një deputet i Kuvendit, një komision i Kuvendit ose një grup parlamentar mund të propozojë një mocion. Mendimi i Qeverisë do të kërkohet, por ai është i domosdoshëm për paraqitjen e tij në seancën plenare ku do të bëhet miratimi i tij. Qeveria është përgjegjëse për hartimin e ligjit brenda 3 muajve nga miratimi i saj.

Gjatë hartimit në nivelin ekzekutiv, secila Ministri, si dhe ZKM (Zyra e Kryeministrit), përgatit strategjinë e saj legislative, së bashku me Vlerësimin fillestar të Ndikimit Rregullator (VNR) dhe Vlerësimin fillestar të Ndikimit Financiar (VNF) të ligjeve të propozuara. Në këtë aspekt, pasi që Qeveria miraton Strategjinë vjetore Legjislative, formohet Grupi Punues Ministror (GPK) për të filluar procesin e hartimit. Pasi të finalizohet drafti përfunduar, ai shqyrtohet, së bashku me VNR dhe VNF, nga institucionet në vijim, sipas renditjes në vijim: Sekretari i Përhershëm, Zyra për Shërbime të Ndihmës Juridike (ZShNJ), një Grup Punues Qeveritar (GPQ) i formuar për këtë qëllim, Ministria e Ekonomisë dhe Financave (MEF) dhe Agjencia për Koordinimin e Zhvillimit dhe Integritetit Evropian (AKZHIÉ), e cili gjithashtu shqyrton dhe përpilon VNF-në përfundimtar dhe Deklaratën e Pajtueshmërisë me legjislacionin e BE-së. Deri në fund të procedurës së hartimit, institucioni që e nxjerr projektligjin është përgjegjës për përkthimin e projektligjit përfundimtar, i cili pastaj i dorëzohet ZShNJ-së, për pajtueshmëri procedurale, dhe Sekretarit të Përhershëm të ZKM-së, për miratim. Në fund, Qeveria e shqyrton projektligjin përfundimtar, me ç'rast:

1. e miraton atë;
2. e miraton atë, me amendamente;
3. e shtyn atë për shqyrtim të mëvonshëm;
4. kërkon rishikimin e tij, me arsyetime; ose
5. e refuzon atë.

Pasi që projektligji përfundimtar të miratohet nga Qeveria, ai i dërgohet për rishikim Drejtorisë për Standardizim Gjuhësor para se t'i dorëzohet Kuvendit. Drejtoria për Standardizim Gjuhësor e Kuvendit të Kosovës i ka 10 ditë pune afat për të hartuar një raport preliminar për të identifikuar gabimet gjuhësore dhe të tjera që përmban teksti i ligjit në fjalë.

Procedura e miratimit të ligjeve nga Kuvendi

Pas miratimit të projektligjit përfundimtar, Kuvendi është organi përgjegjës për miratimin e ligjeve. Ky proces përbëhet nga pesë faza:

1. **Prezantimi i projektligjit në Kuvend:** draftet e legjislacionit primar cdoherë u prezantohen deputetëve të Kuvendit për diskutim të mëtejshëm. Organet në vijim mund të prezantojnë projektligjet e tilla: a) Qeveria; b) një komision parlamentar; c) një deputet i Kuvendit, i mbështetur nga pesë deputetë të tjerë që e kanë nënshkruar projektligjin; ose d) një grup parlamentar.

Në këtë fazë, raporti preliminar i Drejtorisë për Standardizim Gjuhësor të Kuvendit të Kosovës i dërgohet Komisionit përkatës. Nëse Komisionet përkatëse i miratojnë ndryshimet dhe observimet e propozuara, ato inkorporohen nga Drejtoria për Standardizim Gjuhësor para miratimit dhe hyrjes në fuqi të ligjit në fjalë. Drejtoria për Standardizim Gjuhës ka një afat prej 10 ditësh, pa ndërprerje, për të përfunduar këtë procedurë.

2. **Leximi i parë:** gjatë shqyrtimit të parë nuk mund të propozohen amendamente në projektligj dhe projektligji nuk shqyrtohet hollësisht. Në këtë lexim deputetët vetëm e shqyrtojnë nëse fushëveprimi i projektligjit korrespondon me një nevojë për të.

Gjatë leximit të parë në Kuvendin e Kosovës të një ligji të hartuar, deputetët mund të vlerësojnë cilësinë ligjore dhe/ose gjuhësore të projektligjit në fjalë dhe të votojnë për të vendosur nëse duhet t'i kthehet institucionit që e ka nxjerrë atë për përmirësime ligjore dhe/ose gjuhësore.

3. **Leximi i dytë:** konsiston kryesisht në shqyrtimin dhe votimin e amendamenteve dhe neneve të propozuar. Së pari zhvillohen diskutime në komisionet parlamentare, ku është e mundur pjesëmarrje aktive e ekspertëve të jashtëm dhe organizatave relevante, dhe më pas në seanca plenare, ku deputetët e Kuvendit votojnë mbi nenet e plotësuar-ndryshuar dhe amendamentet e reja. Amendamentet, të cilët përkthehen nga njësia për përkthim e Kuvendit në kohën e duhur, mund të propozohen nga Komisioni Përgjegjës, komisionet e përhershme, Qeveria, ose një Grup Parlamentar. Nëse në këtë fazë kryhet shqyrtimi përfundimtar i të gjitha amendamenteve të propozuara dhe merret një vendim, procesi kalon dreket në fazën e pestë.

Pas leximit të dytë (nëse nuk ka leximi i tretë), të gjitha ndryshimet në ligjin në fjalë përkthehen në serbisht nga Njësia për Përkthim e Drejtorisë së Shërbimeve Gjuhësore të Kuvendit të Kosovës. Pasi të përkthehen, ndryshimet i dërgohen Drejtorisë për Standardizim Gjuhësor të Kuvendit të Kosovës, ku ato harmonizohen dhe inkorporohen në versionin përfundimtar të ligjit në djalë, para miratimit dhe hyrjes së tij në fuqi.

4. **Leximi i tretë (opsional):** ky hap ndërmerret vetëm nëse miratimi ka dështuar në fazën paraprake dhe me kërkesë të subjektit sponsore. Në këtë kontekst, këtu mund të propozohen ndryshime të reja dhe të zhvillohet votim i ri.
5. **Miratimi dhe hyrja në fuqi:** miratimi i një ligji përbën miratimin përfundimtar të tekstit të ligjit, me nënshkrimin e Kryetarit të Kuvendi. Në praktikë, akti i miratimit (votimi) zhvillohet në të njëjtën seancë plenare kur zhvillohet leximi i dytë ose i tretë. Pasi miratimit, ligji hyn në fuqi 15 ditë pas publikimit në Gazetën Zyrtare të Republikës së Kosovës. Së fundmi, ligji dekretohet

me nënshkrimin e tij nga Presidenti i Republikës së Kosovës. Presidenti ka të drejtë ta refuzojë dhe ta kthejë ligjin në Kuvend.

Në këtë kontekst, Kuvendi mund të vendosë të pranojë vërejtjet ose të dekretojë ligjin me shumicën e votave të të gjithë deputetëve të tij.

Përfundimisht, pasi që ligji të jetë dekretuar, ai përkthehet në turqisht dhe boshnjakisht nga Njësia për Përkthim e Gazetës Zyrtare.

BIBLIOGRAFIA

Legjislacioni vendor i Kosovës:

- *Kushtetuta e Republikës së Kosovës*, 2008.
- *Ligji Law Nr. 03/L-047 për Mbrojtjen dhe Promovimin e të Drejtave e Komuniteteve dhe Pjesëtarëve të tyre në Kosovë*, 2008.
- *Ligji Nr. 02/L-37 për Përdorimin e Gjuhëve* 2006.
- *Ligji Nr. 03/L –215 për Qasje në Dokumente Publike* 2010.
- *Rregullorja e Punës së Kuvendit të Republikës së Kosovës*, 2010.

Instrumentet ndërkombëtare dhe rajonale:

- Council of Europe, *Framework Convention for the Protection of National Minorities*, 1 shkurt 1995, ETS 157, në dispozicion në: <http://www.refworld.org/docid/3ae6b36210.html> (konsultuar me 22 nëntor 2013).
- Council of Europe: Parliamentary Assembly, *Advisory Committee on the Framework Convention, Thematic Commentary n°3: Language Rights*, Strasbourg 5 July 2012, ACFC/44DOC, në dispozicion në: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_fcnmdocs/PDF_CommentaryLanguage_en.pdf (konsultuar me 24 nëntor 2013).
- Council of Europe: Parliamentary Assembly, *The European Charter for Regional or Minority Languages*, 21 tetor 2010, Doc. 12422, në dispozicion në: <http://www.refworld.org/docid/4d8b18322.html> (qasur më 15 dhjetor 2013).
- Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE), *Document of the Copenhagen Meeting of the Conference on the Human Dimension of the CSCE*, adopted at Copenhagen, 29 June 1990, në dispozicion në: http://www.osce.org/documents/odihr/1990/06/13992_en.pdf (consulted on 20 nëntor 2013).
- Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE), *The Oslo Recommendations Regarding the Linguistic Rights of National Minorities*, High Commissioner on National Minorities, 1 shkurt 1998, në dispozicion në: <http://www.refworld.org/docid/3dde546e4.html> (konsultuar me nëntor 2013).
- UN General Assembly, *Declaration on the Rights of Persons Belonging to National or Ethnic, Religious and Linguistic Minorities*, 20 December 1993, A/RES/48/138, në dispozicion në: <http://www.refworld.org/docid/3b00f302c.html> (konsultuar me 22 nëntor 2013).
- UN General Assembly, *International Covenant on Civil and Political Rights*, 16 December 1966, United Nations, Treaty Series, Vol. 999, në dispozicion në: <http://www.refworld.org/docid/3ae6b3aa0.html> (konsultuar me 22 nëntor 2013).

Artikuj akademikë:

- Dunbar, R. 'Is There a Duty to Legislate for Linguistic Minorities?', fq. 181–198 , në *Journal of Law and Society*, Vëll. 33, Nr. 1, 2006.
- Green, M. 'What We Talk About When We Talk About Indicators: Current Approaches to Human Rights Measurement' fq. 1062-1097, në *Human Rights Quarterly*, Vëll. 23, Nr. 4, The Hopkins University Press, 2001.

Doracakë të ONQ-ve:

- OHCHR, 'Human Rights Indicators. A guide for measuring and evaluation' 2012, në dispozicion në: http://www.ohchr.org/Documents/Publications/Human_rights_indicators_en.pdf (konsultuar me 21 nëntor 2013).

- UNDP, 'Indicators for Human Rights Based Approaches to Development in UNDP Programming' 2006, në dispozicion në: [http://www.undg.org/docs/11652/HRBA-Indicators-\(2006\).pdf](http://www.undg.org/docs/11652/HRBA-Indicators-(2006).pdf) (konsultuar me 20 nëntor 2013).
- WB, 'Human Rights Indicators in Development' 2010, në dispozicion në: http://siteresources.worldbank.org/EXTLAWJUSTICE/Resources/HumanRightsWP10_Final.pdf?&resourceurlname=HumanRightsWP10_Final.pdf (konsultuar me 20 nëntor 2013).

Raporte/studime të ONQ-ve:

- Council of Europe 'Conference: Enhancing the impact of the Framework Convention. Indicators for Assessing the Impact of the Framework Convention for the Protection of National Minorities in its State Parties', 9 - 10 tetor 2008, në dispozicion në: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/6_resources/PDF_IAConf_Report_Bolzano_en_12nov08.pdf (konsultuar me 20 nëntor 2013).
- Komisioneri i Lartë i OSBE-së për Pakicat Kombëtare, '*Raport mbi të drejtat Gjuhësore të Personave që u Përkasin Pakicave Kombëtare në Zonën e OSBE-së*'. Hagë: OSBE (Organizata për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë) Komisioneri i Lartë për Pakicat Kombëtare, 1999, në dispozicion në: <http://www.osce.org/hcnm/42060> (konsultuar me 20 nëntor 2013).
- Misioni i OSBE-së në Kosovë, '*Legjislacioni Shumëgjuhësh në Kosovë dhe Sfidat e tij*', shkurt 2012, në dispozicion në: <http://www.osce.org/sq/kosovo/87705> (konsultuar me 12 dhjetor 2013).
- Misioni i OSBE-së në Kosovë, 'Implementimi i Ligjit mbi Përdorimin e Gjuhëve nga Komunitetet e Kosovës', qershor 2008, në dispozicion në: <http://www.osce.org/sq/kosovo/32763> (konsultuar me 15 nëntor 2013).

Publikime të ECMI-së:

- ECMI, 'National Minority Indicators Piloting Indicators for the Implementation of the Framework Convention for the Protection of National Minorities and the European Charter for Regional or Minority Languages', Flensburg, 2013.

Publikime të ECMI Kosovës:

- ECMI Kosovës, 'Doracak për Anëtarët e KKK-së. Dokumentet Ligjore dhe Doracakët për Trajtime', 2010.
- ECMI Kosovës, 'Monitorimi dhe Vlerësimi i të Drejtave të Komuniteteve dhe Përdorimi i Indikatorëve: Sfidat dhe Mundësitë', 2013.
- ECMI Kosovës, 'Politikat e Gjuhëve në Kosovë. Zbatimi në Marrëdhëniet me Organet Publike', 2011.
- ECMI Kosovës, 'Procesi Ligjvënës në Kosovë: Doracak për Organet e Pjesëmarrjes Politike të Komuniteteve', 2011.